

„Theory without practice is useless; practice without theory is blind”

Roger Bacon

Acest manual este structurat astfel încât elementele limbajului C să fie prezentate într-o manieră unitară. Primul capitol face o scurtă introducere și prezintă șase programe C.

Următoarele cinci capitole descriu elementele primare ale limbajului C: tipurile fundamentale de date, definiții de constante și variabile, instrucțiuni, funcții. Capitolul șapte descrie strategii de organizare a activității de programare pentru elaborarea programelor mari, compuse din mai multe module. Tot în acest capitol sînt prezentate și directivele de compilare cele mai folosite. Capitolele opt și nouă descriu elemente avansate ale limbajului C: pointeri și structuri.

Capitolele zece și unsprezece trec în revistă funcțiile cele mai des utilizate definite în biblioteca standard, împreună cu cîteva programe demonstrative. Am selectat doar funcțiile definite de mai multe standarde (în primul rînd ANSI C), pentru a garanta o portabilitate cît mai mare.

Acest manual a fost conceput pentru a servi ca document care să poată fi consultat de programatori în elaborarea proiectelor, și nu pentru a fi memorat. Manualul nu este o prezentare exhaustivă a limbajului C; am selectat strictul necesar care să permită unui programator să elaboreze programe eficiente și ușor de întreținut.

Deoarece avem convingerea că cea mai bună explicație este un program funcțional, exemplele din acest manual pot fi rulate pe orice mediu de programare C și sub orice sistem de operare.

Ca o ultimă observație amintim recomandarea făcută de înșiși creatorii limbajului: cea mai bună metodă de învățare este practica.

„Dacă constructorii ar fi construit clădiri așa cum scriu programatorii programe, atunci prima ciocănitore care ar fi venit ar fi distrus civilizația”
(din Legile lui Murphy)

1. Generalități asupra limbajului C

1.1. Introducere

Limbajul C a fost creat la începutul anilor '70 de către Brian W Kernigham și Dennis M Ritchie de la Bell Laboratories New Jersey, fiind inițial destinat scrierii unei părți din sistemul de operare Unix. Lucrarea „The C Programming Language” a celor doi autori, apărută în mai multe versiuni, a rămas cartea de referință în domeniu, impunând un standard minimal pentru orice implementare.

Caracteristicile distinctive ale limbajului au fost clar definite de la început, ele păstrându-se în toate dezvoltările ulterioare:

- portabilitate maximă;
- structurare;
- posibilitatea efectuării operațiilor la nivelul mașinii cu păstrarea caracteristicilor unui limbaj evoluat.

Limbajul C este un limbaj de programare universal, caracterizat printr-o exprimare concisă, un control modern al fluxului execuției, structuri de date, și un bogat set de operatori.

Limbajul C nu este un limbaj de „nivel foarte înalt” și nu este specializat pentru un anumit domeniu de aplicații. Absența restricțiilor și generalitatea sa îl fac un limbaj mai convenabil și mai eficient decât multe alte limbaje mai puternice.

Limbajul C permite scrierea de programe bine structurate, datorită construcțiilor sale de control al fluxului: grupări de instrucțiuni, luări de decizii (`if`), cicluri cu testul de terminare înaintea ciclului (`while`, `for`) sau după ciclu (`do`) și selecția unui caz dintr-o mulțime de cazuri (`switch`).

Limbajul C permite lucrul cu pointeri și are o aritmetică de adrese puternică. Permite de asemenea definirea de către programator a unor tipuri structurate de date, care pot fi oricât de complexe.

Limbajul C nu are operații care prelucrează direct obiectele compuse cum sînt șirurile de caractere, mulțimile, listele sau

masivele, considerate fiecare ca o entitate. Limbajul C nu prezintă facilități de alocare a memoriei altele decât definiția statică sau disciplina de stivă relativă la variabilele locale ale funcțiilor. În sfârșit, limbajul C nu are facilități de intrare / ieșire și nici metode directe de acces la fișiere. Toate aceste mecanisme de nivel înalt sînt realizate prin funcții explicite.

Deși limbajul C este, așadar, un limbaj de nivel relativ scăzut, el este un limbaj agreabil, expresiv și elastic, care se pretează la o gamă largă de programe. C este un limbaj restrîns și se învață relativ ușor, iar subtilitățile se rețin pe măsură ce crește experiența în programare.

1.2. Reprezentarea valorilor numerice

O valoare întreagă se reprezintă în baza doi:

$$105_{(10)} = 01101001_{(2)}$$

$$32750_{(10)} = 011111111101110_{(2)}$$

O valoare întreagă negativă se reprezintă în complement față de doi astfel: dacă pentru reprezentare se folosesc w biți, $-a$ ($0 < a < 2^{w-1}$) se reprezintă ca și valoarea $2^w - a$, din care se păstrează cele mai puțin semnificative w poziții. Astfel operațiile de adunare (cele mai frecvente operații elementare) se efectuează într-un timp foarte scurt, fără a fi nevoie de alte operații auxiliare.

$$-105_{(10)} = 10010111_{(2)}$$

$$32750_{(10)} = 1000000000010010_{(2)}$$

Codificarea ASCII a caracterelor folosește 8 biți (un octet):

- codul caracterului spațiu este 32;
- codurile cifrelor sînt valori între 48 și 57;
- codurile literelor mari sînt valori între 65 și 90;
- codurile literelor mici sînt valori între 97 și 122.

Există două convenții de memorare a valorilor întregi care necesită mai mulți octeți:

- „Big Endian”, octeții apar în ordinea cifrelor semnificative: valoarea $127AC450_{(16)}$ se memorează astfel: 12, 7A, C4, 50;
- „Little Endian”, octeții apar în ordine inversă: valoarea $127AC450_{(16)}$ se memorează astfel: 50, C4, 7A, 12.

Calculatoarele bazate pe procesoare Intel folosesc a doua convenție de reprezentare. Detalii despre acest subiect se află la:
<http://www.cs.umass.edu/~verts/cs32/endian.html>

O valoare reală nenulă se reprezintă normalizată în virgulă mobilă, descompusă în două elemente: o parte subunitară în intervalul $[0.5, 1)$ și o putere a bazei doi. Pentru semn se folosește o poziție distinctă (0 pozitiv, 1 negativ).

$$\text{Exemplu: } 4.625 = 100.101_{(2)} = 0.100101_{(2)} \cdot 2^3$$

Numărul de poziții rezervate pentru partea fracționară, respectiv pentru exponent depind de precizia aleasă, care poate fi simplă, dublă sau extinsă.

1.3. Primele programe

În această secțiune sînt prezentate și explicate șase programe cu scopul de a asigura un suport de bază pentru prezentările din capitolele următoare.

Prin tradiție primul program C este un mic exemplu din lucrarea devenită clasică – „*The C programming language*”, de Brian W Kernigham și Dennis M Ritchie.

```
#include <stdio.h>
int main() {
printf("Hello, world\n");
return 0;
}
```

Acest program afișează un mesaj de salut.

Prima linie indică faptul că se folosesc funcții de intrare / ieșire, și descrierea modului de utilizare (numele, tipul argumentelor, tipul valorii returnate etc) a acestora se află în fișierul cu numele `stdio.h`.

A doua linie definește funcția `main` care va conține instrucțiunile programului. În acest caz singura instrucțiune este un apel al funcției `printf` care afișează un mesaj la terminal. Mesajul este dat între ghilimele și se termină cu un caracter special new-line (`\n`).

Instrucțiunea `return` predă controlul sistemului de operare la terminarea programului și comunică acestuia codul 0 pentru terminare. Prin convenție această valoare semnifică terminarea normală a programului – adică nu au apărut erori în prelucrarea datelor.

Corpul funcției `main` apare între acolade. Orice program C trebuie să aibă o funcție `main`.

Al doilea program așteaptă de la terminal introducerea unor numere întregi nenule și determină suma lor. În momentul în care se introduce o valoare zero, programul afișează suma calculată.

```
#include <stdio.h>
int main() {
    int s,n;
    s = 0;
    do {
        scanf("%d",&n);
        s += n;
    } while (n!=0);
    printf("%d\n",s);
    return 0;
}
```

În cadrul funcției `main` se definesc două variabile `s` și `n` care vor memora valori întregi. Variabila `s` (care va păstra suma numerelor introduse) este inițializată cu valoarea 0.

În continuare se repetă (`do`) o secvență de două instrucțiuni, prima fiind o operație de intrare și a doua o adunare.

Primul argument al funcției `scanf` – formatul de introducere `"%d"` – indică faptul că se așteaptă introducerea unei valori întregi în format zecimal de la terminal (consolă). Al doilea argument indică *unde* se va depune în memorie valoarea citită; de aceea este necesar să se precizeze *adresa* variabilei `n` (cu ajutorul operatorului `&`).

În a doua instrucțiune la valoarea variabilei `s` se adună valoarea variabilei `n`. Operatorul `+=` are semnificația *adună la*.

Această secvență se repetă (`do`) cît timp (`while`) valoarea introdusă (`n`) este nenulă. Operatorul `!=` are semnificația *diferit de*.

În final funcția `printf` afișează pe terminal *valoarea* variabilei `s` în format zecimal.

Al treilea program așteaptă de la terminal introducerea unei valori naturale n , după care mai așteaptă introducerea a n valori reale (dublă precizie): $a_0, a_1, \dots, a_{n-1}$. În continuare se afișează media aritmetică a acestor valori, calculată în cadrul unei funcții care se definește în acest scop.

```
#include <stdio.h>
double media(double v[], int n) {
    double s;
    int i;
    for (s=i=0; i<n; i++)
        s += v[i];
    return s/n;
}
int main() {
    int n,i;
    double a[100];
    scanf("%d",&n);
    for (i=0; i<n; i++)
        scanf("%lf",&a[i]);
    printf("%.3lf\n",media(a,n));
    return 0;
}
```

În cadrul funcției `main` se definesc două variabile `n` și `i` care vor memora valori întregi. Variabila `n` păstrează numărul actual de valori din masivul `a`. Se definesc de asemenea un masiv unidimensional `a` care va putea memora 100 de valori de tip real (dublă precizie).

Se citește de la terminal o valoare `n`. În continuare se introduc valorile reale a_i ($i = 0, 1, \dots, n-1$); se observă modul de referire la fiecare element din masiv: `a[i]`. Formatul de introducere `"%lf"` indică faptul că se așteaptă introducerea unei valori în dublă precizie de la terminal, care va fi depusă la locația de memorie

asociată variabilei a_i . În locul construcției `&a[i]` se poate folosi forma echivalentă `a+i`.

Pentru a introduce toate valorile a_i se efectuează un ciclu `for`, în cadrul căruia variabila `i` (care controlează ciclul) ia toate valorile între 0 (inclusiv) și `n` (exclusiv) cu pasul 1. Trecerea la următoarea valoare a variabilei `i` se face cu ajutorul operatorului `++`.

Media aritmetică a acestor valori, calculată cu ajutorul funcției `media`, este afișată cu o precizie de trei cifre după punctul zecimal, conform formatului de afișare `".3lf"`.

Să analizăm acum definiția funcției `media`. Aceasta calculează o valoare de tip `double`, operînd asupra unui masiv `v` care are elemente de tip `double`. Cîte elemente are masivul, aflăm din al doilea parametru al funcției: `n`.

Declarația `double v[]` nu definește un masiv: în momentul apelului din `main`, argumentul `v` va indica spre masivul `a` cu care este pus în corespondență.

Declarația `int n` definește o variabilă locală `n`, care în momentul apelului din `main` va primi valoarea argumentului `n`.

Trebuie să subliniem faptul că cele două variabile, deși au același nume, sînt distincte: fiecare este *locală* funcției în care este definită. Aceeași observație este valabilă și pentru variabilele `i`.

Ciclul `for` inițializează variabilele `s` și `i` cu zero. Variabila `s` (de asemenea locală) va memora suma valorilor din masivul `v`. Cu ajutorul variabilei `i` se parcurge masivul `v`, și valoarea fiecărui element este cumulată în `s`. În final instrucțiunea `return` comunică funcției principale valoarea `s/n`.

Același program poate fi scris și altfel, definind o parte din variabile în afara celor două funcții.

```
#include <stdio.h>
int n;
double a[100];
double media() {
double s;
```

```

int i;
for (s=i=0; i<n; i++)
    s += a[i];
return s/n;
}
int main() {
int i;
scanf("%d",&n);
for (i=0; i<n; i++)
    scanf("%lf",&a[i]);
printf("%.3lf\n",produs());
return 0;
}

```

În acest caz ambele funcții se referă la același masiv *a* și la aceeași variabilă *n*; spunem că variabilele *a* și *n* sînt *globale*. Funcția *media* definește două variabile locale: *s* și *i*, funcția *main* definește o variabilă locală: *i*.

Există o diferență importantă între cele două funcții *media* din cele două programe. Prima definiție este mai generală, deoarece poate opera pe orice masiv de elemente de tip *double*, avînd oricîte elemente. Dacă, de exemplu, în funcția principală am avea încă un masiv *b* cu *m* elemente, apelul ar fi: *media(b,m)*.

A doua definiție nu permite acest lucru. Funcția principală ar trebui să copieze mai întîi toate elementele masivului *b* în masivul *a*, și valoarea *m* în variabila *n*. Abia după aceea ar putea fi apelată funcția *media*. Dar astfel am distruge vechile valori din *a* și *n*.

Al doilea stil de programare trebuie evitat, deoarece utilizarea funcțiilor este foarte greoaie pentru argumente distincte la apeluri distincte ale acestora. Există o singură justificare pentru acest stil: cînd știm cu certitudine că o funcție pe care o definim va opera întotdeauna cu argumente memorate tot timpul în aceleași variabile.

Al cincilea program este o ilustrare a unor probleme legate de capacitatea reprezentărilor valorilor de tip întreg și virgulă mobilă.

```

#include <stdio.h>
int main() {

```



```

short k,i;
float a,b,c,u,v,w;
i = 240;  k = i * i;
printf("%hd\n",k);
a = 60.1;  k = a * 100;
printf("%hd\n",k);
a = 12345679;  b = 12345678;
c = a * a - b * b;
u = a * a;  v = b * b;  w = u - v;
printf("%f %f\n",c,w);
if (c==w) return 0;
    else return 1;
}

```

Variabila *k*, care ar trebui să memoreze valoarea 57600, are tipul întreg scurt (*short*), pentru care domeniul de valori este restrâns la $-32768 \div 32767$. Astfel că valoarea 1110000100000000₍₂₎ (în zecimal 57600), în reprezentare întreagă cu semn este de fapt -7936 .

În continuare variabila *a* primește valoarea 60.1, care *nu poate fi reprezentată exact în virgulă mobilă*. De aceea variabila *k* primește valoarea 6009 datorită erorilor de aproximare.

Al treilea set de operații necesită o analiză mai atentă; explicațiile sînt valabile pentru programe care rulează pe arhitecturi Intel. Variabila *c*, care ar trebui să memoreze valoarea 24691357 (rezultatul corect), va avea valoarea 24691356, deoarece tipul *float* are rezervate pentru mantisă doar 24 de cifre binare. Rezultatul este foarte apropiat de cel corect deoarece rezultatele intermediare se păstrează în regiștrii coprocesorului matematic cu precizie maximă. Abia la memorare se efectuează trunchierea, de unde rezultă valoarea afișată.

Cu totul altfel stau lucrurile în cazul celui de al patrulea set de operații. Aici rezultatele intermediare sînt memorate de fiecare dată cu trunchiere în variabile de tip *float*. În final se calculează și diferența dintre cele două valori trunchiate, de unde rezultă valoarea 16777216.

Înainte de terminare se verifică dacă valorile *c* și *w* sînt egale. În caz afirmativ se comunică sistemului de operare un cod 0 (terminare normală). În caz contrar se comunică un cod 1 (terminare anormală).

Rulați acest program pe diferite sisteme de calcul și observați care este rezultatul.

Ultimul program citește cîte o linie de la intrarea standard și o afișează la ieșirea standard.

```
#include <stdio.h>
char lin[80];
int main() {
while (gets(lin)) puts(lin);
return 0;
}
```

Linia citită cu ajutorul funcției de bibliotecă *gets* este memorată în masivul *lin*, ultimul caracter valid al liniei fiind urmat de o valoare zero, care marchează astfel sfîrșitul șirului. Citirea se încheie atunci cînd intrarea standard nu mai furnizează nimic. Funcția *gets* returnează o valoare care are semnificația *True* dacă intrarea standard a furnizat o linie, sau *False* dacă nu s-a mai furnizat nimic. Dacă linia se termină cu new-line, acest caracter este preluat de la intrarea standard, dar nu este memorat în șirul *lin*.

Am presupus că fiecare linie introdusă are mai puțin de 80 de caractere, altfel programul nu va funcționa corect. De altfel funcția *gets* este folosită în această lucrare doar în scop didactic, pentru simplificarea expunerilor.

Fiecare linie citită de la intrarea standard este afișată cu ajutorul funcției *puts*. Aceasta afișează automat la sfîrșit caracterul new-line.

Dacă programul este rulat în mod obișnuit nu se întîmplă nimic spectaculos: fiecare linie introdusă de la terminal va fi reafișată. Programul poate fi totuși folosit pentru a afișa conținutul unui fișier text, pentru a crea un fișier text, sau pentru a copia un fișier text. În acest scop programul este rulat în mod linie de comandă astfel:

Prog <Fișier-intrare >Fișier-ieșire

Prog este numele programului executabil, obținut în urma compilării programului sursă. *Fișier-intrare* este numele fișierului al cărui conținut dorim să-l afișăm sau să-l copiem. *Fișier-ieșire* este numele fișierului pe care dorim să-l creăm.

Oricare din cele două argumente poate lipsi. Dacă primul argument este prezent, programul va citi datele din fișierul de intrare specificat, altfel va aștepta introducerea datelor de la terminal. În al doilea caz trebuie marcată într-un mod special terminarea introducerii, și acest mod depinde de sistemul de operare sub care se lucrează. Dacă al doilea argument este prezent, programul va scrie datele în fișierul de ieșire specificat, care va fi creat în acest scop. Dacă ieșirea nu este specificată, datele vor fi afișate la terminal.

Observație generală. În cazul fiecărui program, *fiecare variabilă sau funcție este definită înainte de utilizare*, pentru ca în momentul utilizării să existe toate informațiile despre contextul în care poate fi utilizat identificatorul respectiv.

2. Unitățile lexicale ale limbajului C

Setul de caractere al limbajului C este un subset al setului de caractere ASCII, format din:

– 26 litere mici

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z

– 26 litere mari

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

– 10 cifre

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

– 30 simboluri speciale

Blanc ! " # % & ' () * + , - . / : ; < = > ? [\] ^ _ ~ { | }

– 6 simboluri negrafice

\n, \t, \b, \r, \f, \a

În limbajul C există șase tipuri de unități lexicale: identificatori, cuvinte-cheie, constante, șiruri, operatori și separatori.

2.1. Identificatori; cuvinte cheie

Un identificator este o succesiune de litere și cifre dintre care primul caracter este în mod obligatoriu o literă. Se admit și litere mari și litere mici dar ele se consideră caractere distincte. Liniuța de subliniere `_` este considerată ca fiind literă.

Cuvintele cheie sînt identificatori rezervați limbajului. Ei au o semnificație bine determinată și nu pot fi utilizați decît așa cum cere sintaxa limbajului. Cuvintele cheie se scriu obligatoriu cu litere mici. Cuvintele cheie definite de standardul ANSI sînt:

auto	do	goto	signed	unsigned
break	double	if	sizeof	void
case	else	int	static	volatile
char	enum	long	struct	while
const	extern	register	switch	
continue	float	return	typedef	
default	for	short	union	

2.2. Constante

În limbajul C există următoarele tipuri de constante: întreg (zecimal, octal, hexazecimal), întreg lung explicit, flotant, caracter, simbolic.

Constante întregi

O constantă întreagă constă dintr-o succesiune de cifre.

O constantă octală este o constantă întreagă care începe cu 0 (cifra zero), și este formată cu cifre de la 0 la 7.

O constantă hexazecimală este o constantă întreagă precedată de 0x sau 0X (cifra 0 și litera x). Cifrele hexazecimale includ literele de la A la F și de la a la f cu valori de la 10 la 15.

În orice alt caz, constanta întreagă este o constantă zecimală.

Exemplu: constanta zecimală 31 poate fi scrisă ca 037 în octal și 0x1f sau 0X1F în hexazecimal.

O constantă întreagă este generată pe un cuvânt (doi sau patru octeți, dacă sistemul de calcul este pe 16 sau 32 de biți).

O constantă zecimală a cărei valoare depășește pe cel mai mare întreg cu semn reprezentabil pe un cuvânt scurt (16 biți) se consideră de tip long și este generată pe 4 octeți.

O constantă octală sau hexazecimală care depășește pe cel mai mare întreg fără semn reprezentabil pe un cuvânt scurt se consideră de asemenea de tip long.

O constantă întreagă devine negativă dacă i se aplică operatorul unar de negativare -.

Constante de tip explicit

O constantă întreagă zecimală, octală sau hexazecimală, urmată imediat de litera l sau L este o constantă lungă. Aceasta va fi generată în calculator pe 4 octeți.

Exemplu: 123L

O constantă întreagă zecimală urmată imediat de litera `u` sau `U` este o constantă de tip întreg fără semn. Litera `u` sau `U` poate fi urmată de litera `l` sau `L`.

Exemplu: `123ul`

Constante flotante

O constantă flotantă constă dintr-o parte întreagă, un punct zecimal, o parte fracționară, litera `e` sau `E`, și opțional un exponent care este un întreg cu semn. Partea întreagă și partea fracționară sînt constituite din cîte o succesiune de cifre. Într-o constantă flotantă, atît partea întreagă cît și partea fracționară pot lipsi, dar nu ambele; de asemenea poate lipsi punctul zecimal sau litera `e` și exponentul, dar nu deodată (și punctul și litera `e` și exponentul).

Exemplu: `123.456e-7` sau `0.12e-3`

Orice constantă flotantă se consideră a fi în precizie extinsă.

Constante caracter

O constantă caracter constă dintr-un singur caracter scris între apostrofuri, de exemplu `'x'`. Valoarea unei constante caracter este valoarea numerică a caracterului, în setul de caractere al calculatorului. De exemplu în setul de caractere ASCII caracterul zero sau `'0'` are valoarea 48 în zecimal, total diferită de valoarea numerică zero.

Constantele caracter participă la operațiile aritmetice ca și oricare alte numere. De exemplu, dacă variabila `c` conține valoarea ASCII a unei cifre, atunci prin instrucțiunea:

`c = c - '0' ;`

această valoare se transformă în valoarea efectivă a cifrei.

Anumite caractere negrafice și caractere grafice `'` (apostrof) și `\` (backslash) pot fi reprezentate ca și constante caracter cu ajutorul unor *secvențe de evitare*. Acestea oferă de altfel și un mecanism general pentru reprezentarea caracterelor mai dificil de introdus în calculator și a oricăror configurații de biți. Aceste secvențe de evitare sînt:

<code>\n</code> new-line	<code>\r</code> carriage return	<code>\\</code> backslash
<code>\t</code> tab orizontal	<code>\f</code> form feed	<code>\'</code> apostrof
<code>\b</code> backspace	<code>\a</code> semnal sonor	<code>\"</code> ghilimele

`\ooo` configurație de biți precizată în baza 8
`\xhh` configurație de biți precizată în baza 16

Fiecare din aceste secvențe, deși e formată din mai multe caractere, reprezintă în realitate un singur caracter.

Exemplu: secvența `'\040'` va genera caracterul spațiu.

Constante simbolice

O constantă simbolică este un identificator cu valoare de constantă. Valoarea constantei poate fi orice șir de caractere introdus prin construcția `#define` (capitolul șapte).

Exemplu: `#define MAX 1000`

După întâlnirea acestei construcții compilatorul va înlocui toate aparițiile constantei simbolice `MAX` cu valoarea `1000`.

Numele constantelor simbolice se scriu de obicei cu litere mari (fără a fi obligatoriu).

2.3. Șiruri

Un șir este o succesiune de caractere scrise între ghilimele, de exemplu `"ABCD"`.

Ghilimelele nu fac parte din șir; ele servesc numai pentru delimitarea șirului. Caracterul `"` (ghilimele) poate apărea într-un șir dacă se utilizează secvența de evitare `\"`. În interiorul unui șir pot fi folosite și alte secvențe de evitare pentru constante caracter, de asemenea poate fi folosit caracterul `\` (backslash) la sfârșitul unui rând pentru a da posibilitatea continuării unui șir pe mai multe linii, situație în care caracterul `\` însuși va fi ignorat.

Pentru șirul de caractere se mai folosește denumirea constantă șir sau constantă de tip șir.

Cînd un șir apare într-un program C, compilatorul creează un masiv de caractere care conține caracterele șirului și plasează

automat caracterul null (0) la sfârșitul șirului, astfel ca programele care operează asupra șirurilor să poată detecta sfârșitul acestora. Această reprezentare înseamnă că, teoretic, nu există o limită a lungimii unui șir, iar programele trebuie să parcurgă șirul, analizându-l pentru a-i determina lungimea. Se admit și șiruri de lungime zero.

Tehnic, un șir este un masiv ale cărui elemente sînt caractere. El are tipul masiv de caractere și clasa de memorie `static` (capitolul trei). Un șir este inițializat cu caracterele date.

La alocare, memoria fizică cerută este cu un octet mai mare decît numărul de caractere scrise între ghilimele, datorită adăugării automate a caracterului null la sfârșitul fiecărui șir.

Exemplu. Secvența următoare determină lungimea șirului de caractere `s`, excluzînd caracterul terminal null.

```
for (n=0; s[i]; n++) ;
```

Atragem atenția asupra diferenței dintre o constantă caracter și un șir care conține un singur caracter. `"x"` nu este același lucru cu `'x'`. `'x'` este un singur caracter, folosit pentru a genera pe un octet valoarea numerică a literei `x`, din setul de caractere al calculatorului. `"x"` este un șir de caractere, care în calculator se reprezintă pe doi octeți, dintre care primul conține un caracter (litera `x`), iar al doilea caracterul null care indică sfârșitul de șir.

2.4. Operatori

Limbajul C prezintă un număr mare de operatori care pot fi clasificați după diverse criterii. Există operatori unari, binari și ternari, operatori aritmetici, logici, operatori pe biți etc. Capitolul patru este rezervat în exclusivitate descrierii operatorilor definiți în limbajul C.

2.5. Separatori

Un separator este un caracter sau un șir de caractere care separă unitățile lexicale într-un program scris în C.

Separatorul cel mai frecvent este așa numitul spațiu alb (blanc) care conține unul sau mai multe spații, tab-uri, new-line-uri sau comentarii.

Aceste construcții sînt eliminate în faza de analiză lexicală a compilării.

Dăm mai jos lista separatorilor admiși în limbajul C.

- () Parantezele mici – încadrează lista de argumente ale unei funcții sau delimitează anumite părți în cadrul expresiilor aritmetice etc
- { } Acoladele – încadrează instrucțiunile compuse, care constituie corpul unor instrucțiuni sau corpul funcțiilor
- [] Parantezele mari – încadrează dimensiunile de masiv sau indicii elementelor de masiv
- " " Ghilimelele – încadrează un șir de caractere
- ' ' Apostrofurile – încadrează un singur caracter sau o secvență de evitare
- ; Punct și virgula – termină o instrucțiune
- /* Slash asterisc – început de comentariu
- */ Asterisc slash – sfîrșit de comentariu

Un comentariu este un șir de caractere care începe cu caracterele /* și se termină cu caracterele */.

Un comentariu poate să apară oriunde într-un program unde poate apărea un blank și are rol de separator; el nu influențează cu nimic semnificația programului, scopul lui fiind doar o documentare a acestuia.

Nu se admit comentarii imbricate.

3. Variabile

Ca și constantele, variabilele sînt elemente de bază cu care operează un program scris în C. O variabilă este un obiect de programare căruia i se atribuie un nume și i se asociază o zonă de memorie.

Variabilele se deosebesc după nume și pot primi diferite valori. Numele variabilelor sînt identificatori. Numele de variabile se scriu de obicei cu litere mici (fără a fi obligatoriu).

În limbajul C, variabilele sînt caracterizate prin două atribute: clasă de memorie și tip. Acestea îi sînt atribuite unei variabile prin intermediul unei declarații. Declarațiile enumeră variabilele care urmează a fi folosite, stabilesc clasa de memorie, tipul variabilelor și eventual valorile inițiale. Sintaxa unei declarații este:

clasă tip listă-variabile;

Lista de variabile poate avea un element sau mai multe, în al doilea caz ele fiind separate prin virgulă.

Clasa de memorie precizează care funcții pot vedea variabilele declarate în cadrul unui modul:

- doar funcția / blocul unde acestea sînt definite: variabile automate și variabile statice interne;
- toate funcțiile din cadrul modulului care urmează declarației: variabile globale statice;
- toate funcțiile din toate modulele care cunosc declarația: variabile globale externe.

Clasa de memorie precizează în plus și durata de viață a variabilelor declarate. Variabilele automate există doar pe durata execuției funcției sau blocului unde au fost definite. Variabilele statice și externe există pe toată durata execuției programului.

Tipul unei variabile precizează domeniul de valori pe care le poate lua și operațiile care se pot efectua cu aceste valori.

Declarațiile se folosesc pentru a specifica interpretarea pe care compilatorul trebuie să o dea fiecărui identificator, și pot apărea în

afara oricărei funcții sau la începutul unei funcții înaintea oricărei instrucțiuni. Nu orice declarație rezervă și memorie pentru un anumit identificador, de aceea deosebim:

- declarația de definiție a unei variabile, care creează variabila și i se alocă memorie;
- declarația de utilizare a unei variabile, care doar anunță proprietățile variabilei care urmează a fi folosită.

3.1. Clase de memorie

Limbajul C prezintă patru clase de memorie: automatică, externă, statică, registru.

Variabile automate

Variabilele automate sînt variabile locale fiecărui bloc sau funcții. Ele se declară prin specificatorul de clasă de memorie `auto` sau implicit prin context. O variabilă care apare în corpul unei funcții sau al unui bloc pentru care nu s-a făcut nici o declarație de clasă de memorie se consideră implicit de clasă `auto`.

O variabilă `auto` este actualizată la fiecare intrare în bloc și se distruge în momentul cînd controlul a părăsit blocul. Ele nu își rețin valorile de la un apel la altul al funcției sau blocului și trebuie inițializate la fiecare intrare. Dacă nu sînt inițializate, conțin valori reziduale. Nici o funcție nu are acces la variabilele `auto` din altă funcție. În funcții diferite pot exista variabile locale cu aceleași nume, fără ca variabilele să aibă vreo legătură între ele.

Exemple. În fiecare program din primul capitol, variabilele locale sînt automate.

Variabile registru

O variabilă registru se declară prin specificatorul de clasă de memorie `register`. Ca și variabilele `auto` ele sînt locale unui bloc sau funcții și valorile lor se pierd la ieșirea din blocul sau funcția respectivă. Variabilele declarate `register` indică compilatorului că

variabilele respective vor fi folosite foarte des. Dacă este posibil, variabilele `register` vor fi plasate de către compilator în regiștrii rapizi ai calculatorului, ceea ce conduce la programe mai compacte și mai rapide.

Variabile `register` pot fi numai variabilele automate sau parametrii formali ai unei funcții. Practic există câteva restricții asupra variabilelor `register` care reflectă realitatea hardware-ului de bază. Astfel:

- numai câteva variabile din fiecare funcție pot fi păstrate în regiștri (de obicei două sau trei); declarația `register` este ignorată pentru celelalte variabile;
- numai tipurile de date întregi și `pointer` sînt admise;
- nu este posibilă referirea la adresa unei variabile `register`.

Variabile statice

Variabilele statice se declară prin specificatorul de clasă de memorie `static`. Aceste variabile sînt la rîndul lor de două feluri: interne și externe.

Variabilele statice interne sînt locale unei funcții și se definesc în interiorul unei funcții; spre deosebire de variabilele `auto`, ele își păstrează valorile tot timpul execuției programului. Variabilele statice interne nu sînt create și distruse de fiecare dată cînd funcția este activată sau părăsită; ele oferă în cadrul unei funcții o memorie particulară permanentă pentru funcția respectivă.

Alte funcții nu au acces la variabilele statice interne proprii unei funcții.

Ele pot fi declarate și implicit prin context; de exemplu șirurile de caractere care apar în interiorul unei funcții – cum ar fi argumentele funcției `printf` – sînt variabile statice interne.

Variabilele statice externe se definesc în afara oricărei funcții și orice funcție are acces la ele. Aceste variabile sînt însă globale numai pentru fișierul sursă în care ele au fost definite. Nu sînt recunoscute în alte fișiere.

În concluzie, variabila statică este externă dacă este definită în afara oricărei funcții și este static internă dacă este definită în interiorul unei funcții.

În general, funcțiile sînt considerate obiecte externe. Există însă și posibilitatea să declarăm o funcție de clasă `static`. Aceasta face ca numele funcției să nu fie recunoscut în afara fișierului în care a fost declarată.

În secțiunea rezervată problemei inițializărilor de la sfîrșitul acestui capitol vom da un exemplu care ilustrează comportamentul variabilelor automate și statice.

Variabile externe

Variabilele externe sînt variabile cu caracter global. Ele se definesc în afara oricărei funcții și pot fi apelate prin nume din oricare modul (fișier sursă) care intră în alcătuirea programului.

În declarația de definiție aceste variabile nu necesită specificarea nici unei clase de memorie. La întîlnirea unei definiții de variabilă externă compilatorul alocă și memorie pentru această variabilă.

Într-un fișier sursă domeniul de definiție și acțiune al unei variabile externe este de la locul de declarație pînă la sfîrșitul fișierului. Aceste variabile există și își păstrează valorile de-a lungul execuției întregului program.

Pentru ca o funcție să poată utiliza o variabilă externă, numele variabilei trebuie făcut cunoscut funcției printr-o declarație.

Detalii despre utilizarea variabilelor externe vor fi date în capitolul șapte.

3.2. Tipuri de variabile

Limbajul C admite numai cîteva tipuri fundamentale de variabile: caracter, întreg, virgulă mobilă.

Pentru fiecare din tipurile prezentate în continuare se precizează și descriptorii de format cei mai utilizați în cadrul funcțiilor de intrare / ieșire. În capitolul zece va fi detaliată tema formatării datelor de intrare și de ieșire.

Tipul caracter

O variabilă de tip caracter se declară prin specificatorul de tip `char`. Zona de memorie alocată unei variabile de tip `char` este de un octet. Ea este suficient de mare pentru a putea memora orice caracter al setului de caractere implementate pe calculator.

Dacă un caracter din setul de caractere este memorat într-o variabilă de tip `char`, atunci valoarea sa este egală cu codul întreg al caracterului respectiv. Și alte cantități pot fi memorate în variabile de tip `char`, dar implementarea este dependentă de sistemul de calcul.

Domeniul valorilor variabilelor caracter este între -128 și 127 . Caracterele setului ASCII sînt toate pozitive, dar o constantă caracter specificată printr-o secvență de evitare poate fi și negativă, de exemplu `'\377'` are valoarea -1 . Acest lucru se întîmplă atunci cînd această constantă apare într-o expresie, moment în care se convertește la tipul `int` prin extensia bitului cel mai din stînga din octet (datorită modului de funcționare a instrucțiunilor calculatorului).

Domeniul valorilor variabilelor caracter fără semn (`unsigned char`) este între 0 și 255 .

Descriptori de format:

- `%c` pentru o variabilă sau o valoare de tip `char`;
- `%s` pentru o variabilă sau o expresie de tip șir de caractere.

Tipul întreg

Variabilele întregi pozitive sau negative pot fi declarate prin specificatorul de tip `int`. Zona de memorie alocată unei variabile întregi poate fi de cel mult trei dimensiuni.

Relații despre dimensiune sînt furnizate de calificatorii `short`, `long` și `unsigned`, care pot fi aplicați tipului `int`.

Calificatorul `short` se referă totdeauna la numărul minim de octeți pe care se reprezintă un întreg, de obicei 2 .

Calificatorul `long` se referă la numărul maxim de octeți pe care poate fi reprezentat un întreg, de obicei 4 .

Tipul `int` are dimensiunea naturală sugerată de sistemul de calcul. Domeniul numerelor întregi reprezentabile în mașină depinde de sistemul de calcul: un întreg poate lua valori între -32768 și 32767 (sisteme de calcul pe 16 biți) sau între -2147483648 și 2147483647 (sisteme de calcul pe 32 de biți).

Calificatorul `unsigned` alături de declarația de tip `int` determină ca valorile variabilelor astfel declarate să fie considerate întregi fără semn. Un întreg fără semn poate lua valori între 0 și 65535 (sisteme de calcul pe 16 biți) sau între 0 și 4294967295 (sisteme de calcul pe 32 de biți).

Valorile de tip `unsigned` respectă legile aritmeticii modulo 2^w , unde w este numărul de biți din reprezentarea unei variabile de tip `int`. Numerele de tipul `unsigned` sînt totdeauna pozitive.

Declarațiile pentru calificatori sînt de forma:

```
short int x;  
long int y;  
unsigned int z;  
unsigned long int u;
```

Cuvîntul `int` poate fi omis în aceste situații.

Descriptori de format:

- %d pentru o variabilă sau o valoare de tip `int`;
- %u pentru o variabilă sau o valoare de tip `unsigned`;
- %ld pentru o variabilă sau o valoare de tip `long`;
- %lu pentru o variabilă sau o valoare de tip `unsigned long`;
- %hd pentru o variabilă sau o valoare de tip `short`;
- %hu pentru o variabilă sau o valoare de tip `unsigned short`.

Tipul flotant (virgulă mobilă)

Variabilele flotante pot fi în simplă precizie și atunci se declară prin specificatorul de tip `float` sau în dublă precizie și atunci se declară prin specificatorul `double`. Majoritatea sistemelor de calcul admit și reprezentarea în precizie extinsă; o variabilă în precizie extinsă se declară prin specificatorul `long double`.

Descriptori de format:

- %f pentru o variabilă sau o valoare de tip float;
- %lf pentru o variabilă sau o valoare de tip double;
- %Lf pentru o variabilă sau o valoare de tip long double.

Tipuri derivate

În afară de tipurile aritmetice fundamentale, există, în principiu, o clasă infinită de tipuri derivate, construite din tipurile fundamentale în următoarele moduri:

- *masive de T* pentru masele de obiecte de un tip dat T , unde T este unul dintre tipurile admise;
- *funcții care returnează T* pentru funcții care returnează obiecte de un tip dat T ;
- *pointer la T* pentru pointeri la obiecte de un tip dat T ;
- *structuri* pentru un șir de obiecte de tipuri diferite;
- *reuniuni* care pot conține obiecte de tipuri diferite, tratate într-o singură zonă de memorie.

În general aceste metode de construire de noi tipuri de obiecte pot fi aplicate recursiv. Tipurile derivate vor fi detaliate în capitolele opt și nouă.

3.3. Obiecte și valori-stînga

Alte două noțiuni folosite în descrierea limbajului C sînt *obiectul* și *valoarea-stînga*.

Un *obiect* este conținutul unei zone de memorie.

O *valoare-stînga* este o expresie care se referă la un obiect. Un exemplu evident de *valoare-stînga* este un identificator. Există operatori care produc *valori-stînga*: de exemplu, dacă E este o expresie de tip pointer, atunci $*E$ este o expresie *valoare-stînga* care se referă la obiectul pe care-l indică E . Numele *valoare-stînga* (în limba engleză *left value*) a fost sugerat din faptul că în expresia de atribuire $E1 = E2$ operandul stînga $E1$ apare în stînga operatorului de atribuire. În paragraful de descriere a operatorilor se va indica dacă

operandii sînt *valori-stînga* sau dacă rezultatul operației este o *valoare-stînga*.

Exemple.

$s = a;$

În partea dreaptă a operatorului de atribuire, a reprezintă *valoarea variabilei respective*. Operația $s = V$; semnifică: valoarea V se atribuie variabilei s .

$*p = *q;$

În partea dreaptă a operatorului de atribuire, $*q$ reprezintă *valoarea aflată la adresa indicată de q* . Operația $*p = V$; semnifică: valoarea V se memorează la adresa indicată de p .

3.4. Conversii de tip

Un număr mare de operatori pot cauza conversia valorilor unui operand de la un tip la altul. Dacă într-o expresie apar operanzi de diferite tipuri, ei sînt converțiți la un tip comun după un mic număr de reguli. În general se fac automat numai conversiile care au sens, de exemplu: din întreg în flotant, într-o expresie de forma $f+i$. Expresii care nu au sens, ca de exemplu un număr flotant ca indice, nu sînt admise.

Caractere și întregi

Un caracter poate apărea oriunde unde un întreg este admis. În toate cazurile valoarea caracterului este convertită automat într-un întreg. Deci într-o expresie aritmetică tipul `char` și `int` pot apărea împreună. Aceasta permite o flexibilitate considerabilă în anumite tipuri de transformări de caractere. Un astfel de exemplu este funcția `atoi` descrisă în capitolul șase care convertește un șir de cifre în echivalentul lor numeric.

Expresia următoare produce valoarea numerică a caracterului (cifră) memorat în ASCII:

$s[i] - '0'$

Atragem atenția că atunci cînd o variabilă de tip `char` este convertită la tipul `int`, se poate produce un întreg negativ, dacă bitul

cel mai din stînga al octetului conține 1. Caracterele din setul de caractere ASCII nu devin niciodată negative, dar anumite configurații de biți memorate în variabile de tip caracter pot apărea ca negative prin extensia la tipul `int`.

Conversia tipului `int` în `char` se face cu pierderea biților de ordin superior.

Întregii de tip `short` sînt convertiți automat la `int`. Conversia întregilor se face cu extensie de semn; întregii sînt totdeauna cantități cu semn.

Un întreg `long` este convertit la un întreg `short` sau `char` prin trunchiere la stînga; surplusul de biți de ordin superior se pierde.

Conversii flotante

Toate operațiile aritmetice în virgulă mobilă se execută în precizie extinsă. Conversia de la virgulă mobilă la întreg se face prin trunchierea părții fracționare. Conversia de la întreg la virgulă mobilă este acceptată.

Întregi fără semn

Într-o expresie în care apar doi operanzi, dintre care unul `unsigned` iar celălalt un întreg de orice alt tip, întregul cu semn este convertit în întreg fără semn și rezultatul este un întreg fără semn.

Cînd un `int` trece în `unsigned`, valoarea sa este cel mai mic întreg fără semn congruent cu întregul cu semn (modulo 2^{16} sau 2^{32}). Într-o reprezentare la complementul față de 2, conversia este conceptuală, nu există nici o schimbare reală a configurației de biți.

Cînd un întreg fără semn este convertit la `long`, valoarea rezultatului este numeric aceeași ca și a întregului fără semn, astfel conversia nu face altceva decît să adauge zerouri la stînga.

Conversii aritmetice

Dacă un operator aritmetic binar are doi operanzi de tipuri diferite, atunci tipul de nivel mai scăzut este convertit la tipul de

nivel mai înalt înainte de operație. Rezultatul este de tipul de nivel mai înalt. Ierarhia tipurilor este următoarea:

- char < short < int < long;
- float < double < long double;
- tip întreg cu semn < tip întreg fără semn;
- tip întreg < tip virgulă mobilă.

Conversii prin atribuire

Conversiile de tip se pot face prin atribuire; valoarea membrului drept este convertită la tipul membrului stîng, care este tipul rezultatului.

Conversii logice

Expresiile relaționale de forma $i < j$ și expresiile logice legate prin operatorii $\&\&$ și $||$ sînt definite ca avînd valoarea 1 dacă sînt adevărate și 0 dacă sînt false.

Astfel atribuirea:

```
d = (c >= '0') && (c <= '9');
```

îl face pe d egal cu 1 dacă c este cifră și egal cu 0 în caz contrar.

Conversii explicite

Dacă conversiile de pînă aici le-am putea considera implicite, există și conversii explicite de tipuri pentru orice expresie. Aceste conversii se fac prin construcția specială numită *cast* de forma:

(nume-tip) expresie

În această construcție *expresie* este convertită la tipul specificat după regulile precizate mai sus. Mai precis aceasta este echivalentă cu atribuirea expresiei respective unei variabile de un tip specificat, și această nouă variabilă este apoi folosită în locul întregii expresii. De exemplu, în expresia:

```
sqrt((double)n)
```

se convertește n la double înainte de a se transmite funcției sqrt. Variabila n nu-și modifică valoarea.

Expresia constantă

O expresie constantă este o expresie care conține numai constante. Aceste expresii sînt evaluate în momentul compilării și nu în timpul execuției; ele pot fi astfel utilizate în orice loc unde sintaxa cere o constantă, ca de exemplu:

```
#define NMAX 1000  
char lin[NMAX+1];
```

3.5. Masive

În limbajul C se pot defini masive unidimensionale, bidimensionale, tridimensionale etc. Un masiv se compune din mai multe elemente de același tip; un element se identifică prin indice (poziția relativă în masiv), sau prin indici (dacă masivul este multidimensional).

Exemple:

```
char s[100];  
int a[10][15];
```

Prima linie declară un șir de caractere: $s[0], s[1], \dots, s[99]$. A doua linie declară o matrice de întregi: $a[0][0], \dots, a[0][14], a[1][0], \dots, a[1][14], \dots, a[9][0], \dots, a[9][14]$.

Acest subiect va fi detaliat în capitolul opt.

3.6. Inițializări

Într-o declarație se poate specifica o valoare inițială pentru identificatorul care se declară. Inițializatorul este precedat de semnul = și constă dintr-o expresie (variabile simple) sau o listă de valori incluse în acolade (masive sau structuri).

Toate expresiile dintr-un *inițializator* pentru variabile statice sau externe trebuie să fie expresii constante sau expresii care se reduc la adresa unei variabile declarate anterior. Variabilele de clasă `auto` sau `register` pot fi inițializate cu expresii oarecare, nu neapărat expresii constante, care implică constante sau variabile declarate anterior sau chiar funcții.

În absența inițializării explicite, variabilele statice și externe sînt inițializate implicit cu valoarea 0. Variabilele auto și register au valori inițiale nedefinite (reziduale).

Pentru variabilele statice și externe, inițializarea se face o singură dată, în principiu înainte ca programul să înceapă să se execute.

Pentru variabilele auto și register, inițializarea este făcută la fiecare intrare în funcție sau bloc.

Problema inițializării masivelor și masivelor de pointeri este detaliată în capitolul opt. Problema inițializării structurilor este detaliată în capitolul nouă.

```
#include <stdio.h>
int e = 1;
int f() {
    int a = 2;
    a++; e++;
    return a + e;
}
int g() {
    static int s = 2;
    s++; e++;
    return s + e;
}
int main() {
    int v1,v2,v3,v4;
    v1 = f(); v2 = g();
    v3 = f(); v4 = g();
    printf("%d %d %d %d\n",v1,v2,v3,v4,e);
    return 0;
}
```

Să executăm pas cu pas acest program.

v1 = f(): a = 3; e = 2; v1 = 5;

v2 = g(): s = 3; e = 3; v2 = 6;

v3 = f(): a = 3; e = 4; v3 = 7;

variabila a este reinițializată la intrarea în funcția f;

v4 = g(): s = 4; e = 5; v1 = 9;

variabila s își păstrează valoarea la intrarea în funcția g;

Se vor afișa valorile: 5 6 7 9 5

3.7. Calificatorul **const**

Valoarea unei variabile declarate cu acest calificator nu poate fi modificată.

Sintaxa:

```
const tip nume-variabilă = valoare ;  
nume-funcție (... , const tip *nume-variabilă, ...) ;
```

În prima variantă (declararea unei variabile) se atribuie o valoare inițială unei variabile care nu mai poate fi ulterior modificată de program. De exemplu,

```
const int virsta = 39;
```

Orice atribuire pentru variabila `virsta` va genera o eroare de compilare.

În a doua variantă (declararea unei funcții) calificatorul `const` este folosit împreună cu un parametru pointer într-o listă de parametri ai unei funcții. Funcția nu poate modifica variabila pe care o indică pointerul:

```
int printf (const char *format, ...);
```

Atenție! O variabilă declarată cu `const` poate fi indirect modificată prin intermediul unui pointer:

```
int *p = &virsta;  
*p = 35;
```

4. Operatori și expresii

Limbajul C prezintă un număr mare de operatori, caracterizați prin diferite nivele de prioritate sau precedență.

În acest capitol descriem operatorii în ordinea descrescătoare a precedenței lor. Vom preciza de fiecare dată dacă asociativitatea este la stînga sau la dreapta.

Expresiile combină variabile și constante pentru a produce valori noi și le vom introduce pe măsură ce vom prezenta operatorii.

4.1. Expresii primare

constantă

O constantă este o *expresie-primară*. Tipul său poate fi `int`, `long` sau `double`. Constantele caracter sînt de tip `int`, constantele flotante sînt de tip `long double`.

identificator

Un identificator este o *expresie-primară*, cu condiția că el să fi fost declarat corespunzător. Tipul său este specificat în declarația sa.

Dacă tipul unui identificator este *masiv de T*, atunci valoarea *expresiei-identificator* este un pointer la primul obiect al masivului, iar tipul expresiei este *pointer la T*. Mai mult, un identificator de masiv nu este o expresie *valoare-stînga* (detalii în capitolul opt).

La fel, un identificator declarat de tip *funcție care returnează T*, care nu apare pe poziție de apel de funcție este convertit la *pointer la funcție care returnează T* (detalii în capitolul opt).

șir

Un șir este o *expresie-primară*. Tipul său original este *masiv de caractere*, dar urmînd aceleași reguli descrise mai sus pentru identificatori, acesta este modificat în *pointer la caracter* și rezultatul este un pointer la primul caracter al șirului.

(expresie)

O expresie între paranteze rotunde este o *expresie-primară*, al cărei tip și valoare sînt identice cu cele ale expresiei din interiorul parantezelor (expresia din paranteze poate fi și o *valoare-stînga*).

expresie-primară [expresie-indice]

O *expresie-primară* urmată de o expresie între paranteze pătrate este o *expresie-primară*. Sensul intuitiv este de indexare. De obicei *expresia-primară* are tipul *pointer la T*, *expresia-indice* are tipul *int*, iar rezultatul are tipul *T*. O expresie de forma $E1[E2]$ este identică (prin definiție) cu $*(E1) + (E2)$, unde $*$ este operatorul de indirectare (detalii în capitolul opt).

expresie-primară (listă-expresii)

Un apel de funcție este o *expresie-primară*. Ea constă dintr-o *expresie-primară* urmată de o pereche de paranteze rotunde, care conțin o *listă-expresii* separate prin virgule. *Lista-expresii* constituie argumentele reale ale funcției; această listă poate fi și vidă. *Expresia-primară* trebuie să fie de tipul *funcție care returnează T*, iar rezultatul apelului de funcție va fi de tipul *T* (detalii în capitolul șase).

Înainte de apelul, oricare argument de tip *float* este convertit la tipul *double*, oricare argument de tip *char* sau *short* este convertit la tipul *int*. Numele de masive sînt convertite în pointeri la începutul masivului. Nici o altă conversie nu se efectuează automat.

Dacă este necesar ca tipul unui argument actual să coincidă cu cel al argumentului formal, se va folosi un *cast*.

Sînt permise apeluri recursive la orice funcție.

Despre definirea și apelul funcțiilor, detalii în capitolul șase.

valoare-stînga . identificator

O *valoare-stînga* urmată de un punct și un identificator este o *expresie-primară*. *Valoarea-stînga* denumește o structură sau o reuniune (capitolul nouă) iar identificatorul denumește un membru din structură sau reuniune. Rezultatul este o *valoare-stînga* care se referă la membrul denumit din structură sau reuniune.

expresie-primară -> identificador

O *expresie-primară* urmată de o săgeată (constituită dintr-o liniuță și semnul > urmată de un identificador) este o *expresie-primară*. Prima expresie trebuie să fie un pointer la o structură sau reuniune, iar identificadorul trebuie să fie numele unui membru din structura sau reuniunea respectivă. Rezultatul este o *valoare-stînga* care se referă la membrul denumit din structura sau reuniunea către care indică expresia pointer.

Expresia $E1 \rightarrow E2$ este identică din punctul de vedere al rezultatului cu $(*E1) . E2$ (detalii în capitolul nouă).

Listă-expresii

O listă de expresii este considerată de asemenea expresie, dacă acestea sînt separate prin virgulă.

4.2. Operatori unari

Expresiile unare se grupează de la dreapta la stînga.

**** expresie***

Operatorul unar $*$ este operatorul de indirectare. Expresia care-l urmează trebuie să fie un pointer, iar rezultatul este o *valoare-stînga* care se referă la obiectul către care indică expresia. Dacă tipul expresiei este *pointer la T* atunci tipul rezultatului este T . Acest operator tratează operandul său ca o adresă, face acces la ea și îi obține conținutul (detalii în capitolul opt).

& valoare-stînga

Operatorul unar $\&$ este operatorul de obținere a adresei unui obiect sau de obținere a unui pointer la obiectul respectiv. Operandul este o *valoare-stînga* iar rezultatul este un pointer la obiectul referit de *valoarea-stînga*. Dacă tipul *valorii-stînga* este T atunci tipul rezultatului este *pointer la T* (detalii în capitolul opt).

- expresie

Operatorul unar $-$ este operatorul de negativare. Operandul său este o expresie, iar rezultatul este negativarea operandului. În acest

caz sînt aplicate conversiile aritmetice obișnuite. Negativarea unui întreg de tip `unsigned` se face scăzînd valoarea sa din 2^w , unde w este numărul de biți rezervați tipului `int`.

! expresie

Operatorul unar `!` este operatorul de negare logică. Operandul său este o expresie, iar rezultatul său este 1 sau 0 după cum valoarea operandului este 0 sau diferită de zero. Tipul rezultatului este `int`. Acest operator este aplicabil la orice expresie de tip aritmetic sau la pointeri.

~ expresie

Operatorul unar `~` (tilda) este operatorul de complementare la unu. El convertește fiecare bit 1 la 0 și invers. El este un operator logic pe biți.

Operandul său trebuie să fie de tip întreg. Se aplică conversiile aritmetice obișnuite.

++ valoare-stînga

valoare-stînga ++

Operatorul unar `++` este operatorul de incrementare. Operandul său este o *valoare-stînga*. Operatorul produce incrementarea operandului cu 1. Acest operator prezintă un aspect deosebit deoarece el poate fi folosit ca un operator prefix (înaintea variabilei: `++n`) sau ca un operator postfix (după variabilă: `n++`). În ambele cazuri efectul este incrementarea lui n . Dar expresia `++n` incrementează pe n înainte de folosirea valorii sale, în timp ce `n++` incrementează pe n după ce valoarea sa a fost utilizată. Aceasta înseamnă că, în contextul în care se urmărește numai incrementarea lui n , oricare construcție poate fi folosită, dar într-un context în care și valoarea lui n este folosită, `++n` și `n++` furnizează două valori distincte.

Exemplu: dacă n este 5, atunci

`x = n++;` atribuie lui x valoarea 5

`x = ++n;` atribuie lui x valoarea 6

În ambele cazuri n devine 6.

Rezultatul operației nu este o *valoare-stînga*, dar tipul său este tipul *valorii-stînga*.

-- *valoare-stînga*
***valoare-stînga* --**

Operatorul unar -- este operatorul de decrementare. Acest operator este analog cu operatorul ++ doar că produce decrementarea cu 1 a operandului.

(*nume-tip*) *expresie*

Operatorul (*nume-tip*) este operatorul de conversie de tip. Prin *nume-tip* înțelegem unul dintre tipurile fundamentale admise în C inclusiv tipul pointer. Operandul acestui operator este o *expresie*. Operatorul produce conversia valorii *expresiei* la tipul denumit. Această construcție se numește *cast*.

sizeof (*operand*)

Operatorul sizeof furnizează dimensiunea în octeți a operandului său. Aplicat unui masiv sau structurii, rezultatul este numărul total de octeți din masiv sau structură. Dimensiunea se determină în momentul compilării, din declarațiile obiectelor din expresie. Semantic, această expresie este o constantă întreagă care se poate folosi în orice loc în care se cere o constantă. Cea mai frecventă utilizare este în comunicarea cu rutinele de alocare a memoriei sau cele de intrare / ieșire.

Operatorul sizeof poate fi aplicat și unui *nume-tip*. În acest caz el furnizează dimensiunea în octeți a unui obiect de tipul indicat.

4.3. Operatori aritmetici

Expresie-multiplicativă:

expresie * expresie

expresie / expresie

expresie % expresie

Operatorii multiplicativi * / și % sînt operatori aritmetici binari și se grupează de la stînga la dreapta.

Operatorul binar $*$ indică înmulțirea. Operatorul este asociativ, dar în expresiile în care apar mai mulți operatori de înmulțire, ordinea de evaluare nu se specifică. Compilatorul rearanjează chiar și un calcul cu paranteze. Astfel $a * (b * c)$ poate fi evaluat ca $(a * b) * c$. Aceasta nu implică diferențe, dar dacă totuși se dorește o anumită ordine, atunci se vor introduce variabile temporare.

Operatorul binar $/$ indică împărțirea. Când se împart două numere întregi pozitive, trunchierea se face spre zero; dacă unul dintre operanzi este negativ atunci trunchierea depinde de sistemul de calcul.

Operatorul binar $\%$ furnizează restul împărțirii primei expresii la cea de a doua. Operanzii trebuie să fie de tip întreg. Restul are totdeauna semnul deîmpărțitului. Totdeauna $(a/b) * b + a \% b$ este egal cu a (dacă b este diferit de 0). Sînt executate conversiile aritmetice obișnuite.

Expresie-aditivă:

expresie + expresie

expresie - expresie

Operatorii aditivi $+$ și $-$ sînt operatori aritmetici binari și se grupează de la stînga la dreapta. Se execută conversiile aritmetice obișnuite.

Operatorul binar $+$ produce suma operanzilor săi. El este asociativ și expresiile care conțin mai mulți operatori pot fi rearanjate la fel ca în cazul operatorului de înmulțire.

Operatorul binar $-$ produce diferența operanzilor săi.

Operatorii aditivi au prioritate mai mică decît cei multiplicativi.

4.4. Operatori de comparare

Expresie-relațională:

expresie < expresie

expresie > expresie

expresie <= expresie

expresie >= expresie

Operatorii relaționali <, >, <=, >= se grupează de la stînga la dreapta.

Operatorii < (mai mic), > (mai mare), <= (mai mic sau egal) și >= (mai mare sau egal) produc valoarea 0 dacă relația specificată este falsă și 1 dacă ea este adevărată.

Tipul rezultatului este `int`. Se execută conversiile aritmetice obișnuite. Acești operatori au precedența mai mică decît operatorii aritmetici.

Expresie-egalitate:

expresie == expresie

expresie != expresie

Operatorii == (egal cu) și != (diferit de) sînt analogi cu operatorii relaționali, dar precedența lor este mai mică. Astfel că $a < b == c < d$ este 1 dacă $a < b$ și $c < d$ au aceeași valoare de adevăr.

4.5. Operatori logici pe biți

Expresie-deplasare:

expresie << expresie

expresie >> expresie

Operatorii de deplasare << și >> sînt operatori logici pe biți. Ei se grupează de la stînga la dreapta.

Operatorul << produce deplasarea la stînga a operandului din stînga cu un număr de poziții binare dat de operandul din dreapta.

Operatorul >> produce deplasarea la dreapta a operandului din stînga cu un număr de poziții binare dat de operandul din dreapta.

În ambele cazuri se execută conversiile aritmetice obișnuite asupra operanzilor, fiecare dintre ei trebuind să fie de tip întreg. Operandul din dreapta este convertit la `int`; tipul rezultatului este cel al operandului din stînga. Rezultatul este nedefinit dacă operandul din dreapta este negativ sau mai mare sau egal cu lungimea obiectului, în biți. Astfel valoarea expresiei $E1 << E2$ este $E1$ (interpretată ca și configurație de biți) deplasată la stînga cu $E2$

poziții bit; biții eliberați devin zero. Expresia $E1 \gg E2$ este $E1$ deplasată la dreapta cu $E2$ poziții binare. Deplasarea la dreapta este logică (biții eliberați devin 0) dacă $E1$ este de tip `unsigned`, altfel ea este aritmetică (biții eliberați devin copii ale bitului semn).

Exemplu: $x \ll 2$ deplasează pe x la stînga cu 2 poziții, biții eliberați devin 0; aceasta este echivalent cu înmulțirea lui x cu 4.

Expresie-ȘI:

expresie & expresie

Operatorul $\&$ este operatorul ȘI logic pe biți. El este asociativ și expresiile care conțin operatorul $\&$ pot fi rearanjate. Rezultatul este funcția logică ȘI pe biți aplicată operandilor săi. Operatorul se aplică numai la operanzi de tipuri întregi. Legea după care funcționează este:

$\&$	0	1
0	0	0
1	0	1

Operatorul $\&$ este deseori folosit pentru a masca o anumită mulțime de biți: de exemplu:

$c = n \& 0177;$

pune pe zero toți biții afară de ultimii 7 biți de ordin inferior ai lui n , fără a afecta conținutul lui n .

Expresie-SAU-exclusiv:

expresie ^ expresie

Operatorul $\wedge$ este operatorul SAU-exclusiv logic pe biți. El este asociativ și expresiile care-l conțin pot fi rearanjate. Rezultatul este funcția logică SAU-exclusiv pe biți aplicată operandilor săi. Operatorul se aplică numai la operanzi de tipuri întregi. Legea după care funcționează este:

$\wedge$	0	1
0	0	1
1	1	0

Expresie-SAU-inclusiv:
expresie | expresie

Operatorul `|` este operatorul *SAU-inclusiv* logic pe biți. El este asociativ și expresiile care-l conțin pot fi rearanjate. Rezultatul este funcția logică *SAU-inclusiv* pe biți aplicată operanzilor săi. Operatorul se aplică numai la operanzi de tipuri întregi. Legea după care funcționează este:

	0	1
0	0	1
1	1	1

Operatorul `|` este folosit pentru a poziționa biți; de exemplu:

`x = x | MASK;`

pune pe 1 toți biții din `x` care corespund la biți poziționați pe 1 din `MASK`. Se efectuează conversiile aritmetice obișnuite.

4.6. Operatori pentru expresii logice

Expresie-ȘI-logic:
expresie & expresie

Operatorul `&` este operatorul *ȘI-logic* și el se grupează de la stînga la dreapta. Rezultatul este 1 dacă ambii operanzi sînt diferiți de zero și 0 în rest. Spre deosebire de operatorul *ȘI* pe biți `&`, operatorul *ȘI-logic* `&` garantează o evaluare de la stînga la dreapta; mai mult, al doilea operand nu este evaluat dacă primul operand este 0.

Operanzii nu trebuie să aibă în mod obligatoriu același tip, dar fiecare trebuie să aibă unul dintre tipurile fundamentale sau pointer. Rezultatul este totdeauna de tip `int`.

Expresie-SAU-logic:
expresie || expresie

Operatorul `||` este operatorul *SAU-logic* și el se grupează de la stînga la dreapta. Rezultatul este 1 dacă cel puțin unul dintre operanzi este diferit de zero și 0 în rest.

Spre deosebire de operatorul *SAU-inclusiv* pe biți `|`, operatorul *SAU-logic* `||` garantează o evaluare de la stînga la dreapta; mai mult, al doilea operand nu este evaluat dacă valoarea primului operand este diferită de zero.

Operandii nu trebuie să aibă în mod obligatoriu același tip, dar fiecare trebuie să aibă unul dintre tipurile fundamentale sau pointer. Rezultatul este totdeauna de tip `int`.

4.7. Operatorul condițional

Expresie-condițională:

expresie ? expresie : expresie

Operatorul condițional `?` este un operator ternar. Prima expresie se evaluează și dacă ea este diferită de zero sau adevărată, rezultatul este valoarea celei de-a doua expresii, altfel rezultatul este valoarea expresiei a treia. De exemplu expresia:

`z = (a > b) ? a : b;`

calculează maximum dintre `a` și `b` și îl atribuie lui `z`. Se evaluează mai întâi prima expresie `a > b`. Dacă ea este adevărată se evaluează a doua expresie și valoarea ei este rezultatul operației, această valoare se atribuie lui `z`. Dacă prima expresie nu este adevărată atunci `z` ia valoarea lui `b`.

Expresia condițională poate fi folosită peste tot unde sintaxa cere o expresie.

Dacă este posibil, se execută conversiile aritmetice obișnuite pentru a aduce expresia a doua și a treia la un tip comun; dacă ambele expresii sînt pointeri de același tip, rezultatul are și el același tip; dacă numai o expresie este un pointer, cealaltă trebuie să fie constanta 0, iar rezultatul este de tipul pointerului. Întotdeauna numai una dintre expresiile a doua și a treia este evaluată.

Dacă `f` este flotant și `n` întreg, atunci expresia

`(h > 0) ? f : n`

este de tip `double` indiferent dacă `n` este pozitiv sau negativ. Parantezele nu sînt necesare deoarece precedența operatorului `?:`

este mai mică, dar ele pot fi folosite pentru a face expresia condițională mai lizibilă.

4.8. Operatori de atribuire

Există mai mulți operatori de atribuire, care se grupează toți de la dreapta la stînga. Operandul stîng este o valoare-stînga, operandul drept este o expresie. Tipul expresiei de atribuire este tipul operandului stîng.

Rezultatul este valoarea memorată în operandul stîng după ce atribuirea a avut loc. Cele două părți ale unui operator de atribuire compus sînt unități lexicale (simboluri) distincte.

Expresie-atribuire:

valoare-stînga = expresie

valoare-stînga op= expresie

unde *op* poate fi unul din operatorii +, -, *, /, %, <<, >>, &, ^, |.

Într-o atribuire simplă cu =, valoarea expresiei înlocuiește pe cea a obiectului referit de *valoare-stînga*. Dacă ambii operanzi au tip aritmetic, atunci operandul drept este convertit la tipul operandului stîng înainte de atribuire.

Expresiile de forma $E1 \square op = \square E2$ se interpretează ca fiind echivalente cu expresiile de forma $E1 \square = \square E1 \square op \square E2$; totuși *E1* este evaluată o singură dată.

Exemplu: expresia $x * = y + 1$ este echivalentă cu

$x = x * (y + 1)$

și nu cu

$x = x * y + 1$

Pentru operatorii += și -=, operandul stîng poate fi și un pointer, în care caz operandul din dreapta este convertit la întreg (capitolul opt). Toți operanzii din dreapta și toți operanzii din stînga care nu sînt pointeri trebuie să fie de tip aritmetic.

Atribuirea prescurtată este avantajoasă în cazul cînd în membrul stîng avem expresii complicate, deoarece ele se evaluează o singură dată.

4.9. Operatorul virgulă

Expresie-virgulă:

expresie , expresie

O pereche de expresii separate prin virgulă se evaluează de la stînga la dreapta și valoarea expresiei din stînga se neglijează. Tipul și valoarea rezultatului sînt cele ale operandului din dreapta. Acești operatori se grupează de la stînga la dreapta. În contextele în care virgula are un sens special, (de exemplu într-o listă de argumente reale ale unei funcții și lista de inițializare), operatorul virgulă descris aici poate apărea numai în paranteze. De exemplu funcția:

$f(a, (t=3, t+2), c)$

are trei argumente, dintre care al doilea are valoarea 5. Expresia acestui argument este o expresie virgulă. În calculul valorii lui se evaluează întâi expresia din stînga și se obține valoarea 3 pentru t , apoi cu această valoare se evaluează a doua expresie și se obține $t=5$. Prima valoare a lui t se pierde.

4.10. Precedența și ordinea de evaluare

Tabelul de la sfîrșitul acestei secțiuni constituie un rezumat al regulilor de precedență și asociativitate ale tuturor operatorilor.

Operatorii din aceeași linie au aceeași precedență; liniile sînt scrise în ordinea descrescătoare a precedenței, astfel de exemplu operatorii $*$, $/$ și $\%$ au toți aceeași precedență, care este mai mare decît aceea a operatorilor $+$ și $-$.

După cum s-a menționat deja, expresiile care conțin unul dintre operatorii asociativi sau comutativi ($*$, $+$, $\&$, $\wedge$, $|$) pot fi rearanjate de compilator chiar dacă conțin paranteze. În cele mai multe cazuri aceasta nu produce nici o diferență; în cazurile în care o asemenea diferență ar putea apărea pot fi utilizate variabile temporare explicite, pentru a forța ordinea de evaluare.

Limbajul C, ca și multe alte limbaje, nu specifică în ce ordine sînt evaluați operandii unui operator. Dăm în continuare două exemple:

```
x = f() + g();  
a[i] = i++;
```

În asemenea situații trebuie memorate rezultate intermediare în variabile temporare pentru a garanta o execuție în ordinea dorită.

Singurele cazuri în care se garantează evaluarea de la stînga la dreapta se referă la operatorii pentru expresii logice && și ||. În aceste cazuri se garantează în plus un număr minim de evaluări.

Operator	Asociativitate
() [] -> .	stînga la dreapta
! ++ -- - (tip) * & sizeof	dreapta la stînga
* / %	stînga la dreapta
+ -	stînga la dreapta
<< >>	stînga la dreapta
< <= > >=	stînga la dreapta
== !=	stînga la dreapta
&	stînga la dreapta
^	stînga la dreapta
	stînga la dreapta
&&	stînga la dreapta
	stînga la dreapta
? :	dreapta la stînga
= op=	dreapta la stînga
,	stînga la dreapta

5. Instrucțiuni

Într-un program scris în limbajul C instrucțiunile se execută secvențial, în afară de cazul în care se indică altfel.

Instrucțiunile pot fi scrise câte una pe o linie pentru o lizibilitate mai bună, dar nu este obligatoriu.

5.1. Instrucțiunea *expresie*

Cele mai multe instrucțiuni sînt instrucțiuni *expresie*. O expresie devine instrucțiune dacă ea este urmată de punct și virgulă.

```
a = b + c;  
n++;  
scanf(...);
```

În limbajul C punct și virgula este un terminator de instrucțiune și este obligatoriu.

O instrucțiune de atribuire poate apărea pe post de expresie într-o altă instrucțiune. Funcția `strcpy` copiază șirul `s` peste șirul `t`.

```
void strcpy(char t[], const char s[]) {  
    int i = 0;  
    while (t[i]=s[i]) i++;  
}
```

Expresia `t[i]=s[i]` este o atribuire și are valoarea *True* sau *False* în funcție de valoarea `s[i]`.

5.2. Instrucțiunea compusă sau blocul

Instrucțiunea compusă este o grupare de declarații și instrucțiuni închise între acolade. Aceasta a fost introdusă cu scopul de a folosi mai multe instrucțiuni acolo unde sintaxa cere o instrucțiune. Instrucțiunea compusă sau blocul este echivalentă sintactic cu o singură instrucțiune.

Format:

```
{  
    listă-declaratori  
    listă-instrucțiuni  
}
```

Dacă anumiți identificatori din *lista-declaratori* au fost declarați anterior, atunci declarația exterioară este ignorată pe durata blocului, după care își reia sensul său.

Orice inițializare pentru variabilele `auto` și `register` se efectuează la fiecare intrare în bloc. Inițializările pentru variabilele `static` se execută numai o singură dată când programul începe să se execute.

Un bloc se termină cu o acoladă dreaptă care nu este urmată niciodată de caracterul punct și virgulă.

5.3. Instrucțiunea `if`

Sintaxa instrucțiunii condiționale `if` admite două formate:

<code>if (expresie)</code>	<code>if (expresie) instrucțiune-1</code>
<code>instrucțiune-1</code>	<code>else instrucțiune-2</code>

Instrucțiunea `if` se folosește pentru a lua decizii. În ambele cazuri se evaluează expresia și dacă ea este *adevărată* (deci diferită de zero) se execută *instrucțiune-1*. Dacă expresia este *falsă* (are valoarea zero) și instrucțiunea `if` are și parte de `else` atunci se execută *instrucțiune-2*.

În al doilea caz una și numai una dintre cele două instrucțiuni se execută. Deoarece un `if` testează pur și simplu valoarea numerică a unei expresii, se admite o prescurtare și anume:

```
if (expresie)
```

în loc de:

```
if (expresie != 0)
```

Deoarece partea `else` a unei instrucțiuni `if` este opțională, există o ambiguitate când un `else` este omis dintr-o secvență de `if`

imbricată. Aceasta se rezolvă asociind `else` cu ultimul `if` care nu are `else`.

```
if (n>0)
    if (a>b)
        z = a;
    else
        z = b;

if (n>0) {
    if (a>b)
        z = a;
    }
else
    z = b;
```

În exemplul de mai sus, în primul caz partea `else` se asociază `if`-ului din interior. Dacă nu dorim acest lucru atunci folosim acoladele pentru a forța asocierea, ca în al doilea caz.

Instrucțiunea condițională admite și construcția `else-if`:

```
if (expresie-1) instrucțiune-1
else
if (expresie-2) instrucțiune-2
else
if (expresie-3) instrucțiune-3
else instrucțiune-4
```

Această cascadă de `if`-uri se folosește frecvent în programe, ca mod de a exprima o decizie multiplă.

Expresiile se evaluează în ordinea în care apar; dacă se întâlnește o expresie adevărată, atunci se execută instrucțiunea asociată cu ea și astfel se termină întregul lanț.

Oricare instrucțiune poate fi o instrucțiune simplă sau un grup de instrucțiuni între acolade.

Instrucțiunea după ultimul `else` se execută în cazul în care nici o expresie nu a fost adevărată.

Dacă în acest caz nu există nici o acțiune explicită de făcut, atunci ultima parte poate să lipsească:

```
else instrucțiune-4
```

Pot exista un număr arbitrar de construcții:

```
else if (expresie) instrucțiune
```

grupate între un `if` inițial și un `else` final.

Întotdeauna un `else` se asociază cu ultimul `if` întâlnit.

5.4. Instrucțiunile `while` și `do`

Formatul instrucțiunii `while`:

`while (expresie) instrucțiune`

Instrucțiunea se execută repetat atîta timp cît valoarea expresiei este diferită de zero. Testul are loc *înaintea* fiecărei execuții a instrucțiunii. Prin urmare ciclul este următorul: se testează condiția din paranteze dacă ea este adevărată (expresia din paranteze are o valoare diferită de zero) se execută corpul instrucțiunii `while`, se verifică din nou condiția, dacă ea este adevărată se execută din nou corpul instrucțiunii. Cînd condiția devine falsă (valoarea expresiei din paranteze este zero) se continuă execuția cu instrucțiunea de după corpul instrucțiunii `while`, deci instrucțiunea `while` se termină.

Formatul instrucțiunii `do`:

**`do instrucțiune`
`while (expresie) ;`**

Instrucțiunea se execută repetat pînă cînd valoarea expresiei devine zero. Testul are loc *după* fiecare execuție a instrucțiunii.

<code>unsigned n, c = 0;</code>	<code>unsigned n, c = 0;</code>
<code>scanf("%u", &n);</code>	<code>scanf("%u", &n);</code>
<code>while (n>0) {</code>	<code>do {</code>
<code>n /= 10; c++;</code>	<code>c++; n /= 10;</code>
<code>}</code>	<code>} while (n>0);</code>
<code>printf("%u", c);</code>	<code>printf("%u", c);</code>

Secvența din stînga afișează numărul de cifre zecimale ale valorii lui `n` numai dacă `n > 0`, altfel afișează zero. Secvența din dreapta afișează numărul de cifre zecimale ale valorii lui `n` în orice condiții.

5.5. Instrucțiunea `for`

Format:

`for (expresie-1; expresie-2; expresie-3) instrucțiune`

Această instrucțiune este echivalentă cu secvența:

`expresie-1;`

```
while (expresie-2) {
    instrucțiune;
    expresie-3;
}
```

Expresie-1 constituie inițializarea ciclului și se execută o singură dată înaintea ciclului. *Expresie-2* specifică testul care controlează ciclul. El se execută înaintea fiecărei iterații. Dacă condiția din test este adevărată atunci se execută corpul ciclului, după care se execută *expresie-3*, care constă de cele mai multe ori în modificarea valorii variabilei de control al ciclului. Se revine apoi la reevaluarea condiției. Ciclul se termină când condiția devine falsă.

Oricare dintre expresiile instrucțiunii `for` sau chiar toate pot lipsi.

Dacă lipsește *expresie-2*, aceasta implică faptul că clauza `while` este echivalentă cu `while (1)`, ceea ce înseamnă o condiție totdeauna adevărată. Alte omisiuni de expresii sînt pur și simplu eliminate din expandarea de mai sus.

Instrucțiunile `while` și `for` permit un lucru demn de observat, și anume: ele execută testul de control la începutul ciclului și înaintea intrării în corpul instrucțiunii.

Dacă nu este nimic de făcut, nu se face nimic, cu riscul de a nu intra niciodată în corpul instrucțiunii.

Exemple. 1) În primul capitol, al treilea și al patrulea program folosesc instrucțiunea `for` pentru a parcurge un șir de valori. Să notăm faptul că fiecare expresie poate fi oricît de complexă. Secvența următoare determină suma primelor n numere naturale.

```
unsigned s,i;
scanf("%u",&n);
for (s=0,i=1; i<=n; i++)
    s += i;
printf("%u",s);
```

2) Funcția `strlen(s)` returnează lungimea șirului de caractere `s`, excluzînd caracterul terminal null.

```
int strlen(const char s[]) {
int n;
```



```

for (n=0; s[i]; ++n) ;
return n;
}

```

3) Instrucțiunea de inițializare (*expresie-1*) trebuie să fie una singură, de aceea, dacă avem mai multe operații de făcut, ele trebuie separate prin virgulă și nu prin punct și virgulă. Aceeași observație este valabilă și pentru *expresie-3*. Funcția *strrev* inversează un șir de caractere:

```

void strrev(char s[]) {
    int i,j;
    for (i=0,j=strlen(s)-1; i<j; i++,j--) {
        char c = s[i];
        s[i] = s[j];
        s[j] = c;
    }
}

```

4) Reluăm problema din secțiunea precedentă: dându-se o valoare naturală *n*, să se determine numărul de cifre zecimale.

```

unsigned n,c;
scanf("%u",&n);
for (c=!n; n; c++)
    n /= 10;
printf("%u",c);

```

5) Funcția *strcpy* poate fi implementată și astfel.

```

void strcpy(char t[], const char s[]) {
    int i;
    for (i=0; t[i]=s[i]; i++) ;
}

```

5.6. Instrucțiunea **switch**

Instrucțiunea *switch* este o decizie multiplă specială și determină transferul controlului unei instrucțiuni sau unui bloc de instrucțiuni dintr-un șir de instrucțiuni în funcție de valoarea unei expresii.

Format:

switch (expresie) instrucțiune-bloc

Expresia este supusă la conversiile aritmetice obișnuite dar rezultatul evaluării trebuie să fie de tip întreg.

Fiecare instrucțiune din corpul instrucțiunii switch poate fi etichetată cu una sau mai multe prefixe case astfel:

case *expresie-constantă*:

unde *expresie-constantă* trebuie să fie de tip întreg.

Poate exista de asemenea cel mult o instrucțiune etichetată cu default:

Cînd o instrucțiune switch se execută, se evaluează expresia din paranteze și valoarea ei se compară cu fiecare constantă din fiecare case.

Dacă se găsește o constantă case egală cu valoarea expresiei, atunci se execută secvența care urmează după case-ul respectiv.

Dacă nici o constantă case nu este egală cu valoarea expresiei și dacă există un prefix default, atunci se execută secvența de după el, altfel nici o instrucțiune din switch nu se execută.

Prefixele case și default nu alterează fluxul de control, care continuă printre astfel de prefixe.

Pentru ieșirea din switch se folosește instrucțiunea break sau return. Dacă o secvență de instrucțiuni este urmată de un nou case fără să fie încheiată cu break sau return, *nu se iese din switch*. În concluzie, ieșirea din switch trebuie să fie explicită.

Exemplu. Un meniu poate fi implementat astfel:

```
char op[80];
do {
    gets(op);
    switch (op[0]) {
        case 'i': case 'I':
            Initializare(...); break;
        case 'a': case 'A':
            Adaugare(...); break;
        case 'm': case 'M':
            Modificare(...); break;
        case 's': case 'S':
```

```

        Stergere(...); break;
    case 'c': case 'C':
        Consultare(...); break;
    case 'l': case 'L':
        Listare(...); break;
    default:
        Eroare(...); break;
}
} while (op!='t' && op!='T');

```

În funcție de opțiunea dorită (primul caracter din șirul `op`) se selectează acțiunea asociată valorii respective. Dacă opțiunea nu este recunoscută, se selectează acțiunea care semnalează o eroare. Toate aceste acțiuni se execută în cadrul unui ciclu `do`. Acesta se încheie în momentul în care se introduce opțiunea `'t'` sau `'T'`.

5.7. Instrucțiunile `break` și `continue`

Formatul instrucțiunii `break`:

`break;`

Această instrucțiune determină terminarea celei mai interioare instrucțiuni `while`, `do`, `for` sau `switch` care o conține. Controlul trece la instrucțiunea care urmează după instrucțiunea astfel terminată.

Exemplu. Fie un șir de caractere `s`; să se elimine spațiile de la sfârșitul șirului.

```

for (i=strlen(s)-1; i>=0; i--)
    if (s[i]!=' ') break;
s[i+1] = 0;

```

Formatul instrucțiunii `continue`:

`continue;`

Această instrucțiune determină trecerea controlului la porțiunea de continuare a ciclului celei mai interioare instrucțiuni `while`, `do` sau `for` care o conține, adică la sfârșitul ciclului și reluarea următoarei iterații a ciclului. În `while` și `do` se continuă cu testul, iar în `for` se continuă cu *expresie-3*.

Mai precis în fiecare dintre instrucțiunile:

<pre>while (...) { ... contin;; }</pre>	<pre>for (...) { ... contin;; }</pre>	<pre>do { ... contin;; } while (...);</pre>
---	---	---

dacă apare o instrucțiune `continue` aceasta este echivalentă cu un salt la eticheta `contin`. După `contin:` urmează o instrucțiune vidă.

Secvența următoare prelucrează numai elementele pozitive ale unui masiv.

```
for (i=0; i<n; i++) {  
    if (a[i]<0)      /* sare peste elementele negative */  
        continue;  
    ...            /* prelucrează elementele pozitive */  
}
```

Un exemplu de utilizare a instrucțiunii goto

Pentru a efectua un salt explicit în interiorul unui program C se poate folosi și instrucțiunea `goto`, deși aceasta conduce la programe greu de verificat.

Fie două masive, *a* cu *n* elemente și *b* cu *m* elemente. Să se determine dacă există cel puțin o valoare comună. O secvență care utilizează instrucțiunea `goto` se poate scrie astfel:

```
for (i=0; i<n; i++)  
    for (j=0; j<m; j++)  
        if (a[i]==b[j])  
            goto egale;  
/* Nu s-a găsit nici un element; prelucrări necesare acestui caz */  
goto contin;  
egale:  
/* Un element comun pe pozițiile i și j; prelucrări necesare acestui caz */  
contin:  
/* Continuă execuția după finalizarea prelucrărilor pentru cazul depistat */
```

Dacă scriem o funcție în acest scop, nu avem nevoie să folosim instrucțiunea `goto`. Funcția va memora pozițiile *i* și *j* în variabile

ale căror adrese sînt comunicate de o funcție apelantă. Dacă nu există o valoare comună atunci aceste variabile vor conține valori negative.

```
void Comun(double a[], int n, double b[], int m,  
           int *pi, int *pj) {  
    int i,j;  
    *pi = *pj = -1;  
    for (i=0; i<n; i++)  
        for (j=0; j<m; j++)  
            if (a[i]==b[j]) {  
                *pi = i; *pj = j;  
                return;  
            }  
}
```

Această funcție poate fi apelată astfel:

```
Comun(a,n,b,m,&k,&l);
```

5.8. Instrucțiunea **return**

O instrucțiune `return` permite ieșirea dintr-o funcție și transmiterea controlului apelantului funcției. O funcție poate returna valori apelantului său, prin intermediul unei instrucțiuni `return`.

Formate:

`return;`

`return expresie;`

Primul format se folosește pentru funcții de tip `void`, care nu returnează în mod explicit o valoare. În al doilea format valoarea expresiei este returnată funcției apelante. Dacă este nevoie, expresia este convertită, ca într-o atribuire, la tipul funcției în care ea apare.

Detalii despre instrucțiunea `return` vor fi prezentate în capitolul următor.

5.11. Instrucțiunea **vidă**

Format:

`;`

Instrucțiunea `vidă` este utilă într-o instrucțiune compusă, sau pentru a introduce un corp nul într-o instrucțiune de ciclare care cere corp al instrucțiunii, ca de exemplu `while` sau `for`.

Exemplu:

```
for (nc=0; s[nc]; ++nc) ;
```

În această instrucțiune, care numără caracterele unui șir, corpul lui `for` este vid, deoarece toată activitatea se face în partea de test și actualizare dar sintaxa lui `for` cere un corp al instrucțiunii. Instrucțiunea `vidă` satisface acest lucru.

Am precizat anterior că o instrucțiune compusă nu este urmată niciodată de caracterul punct și virgulă.

```
if (...) {  
    ...  
};  
else ...
```

Această secvență este greșită, deoarece după instrucțiunea compusă urmează o instrucțiune `vidă`, și clauza `else` apare izolată fără a avea nici o instrucțiune `if` asociată.

6. Funcții

Funcțiile sînt elementele de bază ale unui program scris în C: orice program, de orice dimensiune, constă din una sau mai multe funcții, care specifică operațiile care trebuie efectuate.

O funcție oferă un mod convenabil de încapsulare a anumitor calcule într-o cutie neagră care poate fi utilizată apoi fără a avea grija conținutului ei. Funcțiile sînt într-adevăr singurul mod de a face față complexității programelor mari, permit desfacerea programelor mari în module mai mici, și dau utilizatorului posibilitatea de a dezvolta programe, folosind ceea ce alții au făcut deja, în loc să o ia de la început.

Limbajul C a fost conceput să permită definirea de funcții eficiente și ușor de mînuit. În general e bine să concepem programe constituite din mai multe funcții mici decît din puține funcții de dimensiuni mari. Un program poate fi împărțit în mai multe fișiere sursă în mod convenabil, iar fișierele sursă pot fi compilate separat.

Un program C constă dintr-o secvență de definiții externe de funcții și de date. În fiecare program trebuie să existe o funcție cu numele impus `main`; orice program își începe execuția cu funcția `main`. Celelalte funcții sînt apelate din interiorul funcției `main`. Unele dintre funcțiile apelate sînt definite în același program, altele sînt conținute într-o bibliotecă de funcții.

6.1. Definiția unei funcții

O funcție se definește astfel:

```
clasă tip-funcție nume-funcție (listă-parametri) {  
listă-declarații  
listă-instrucțiuni  
}
```

Într-o declarație, numele funcției este urmat de paranteze chiar dacă lista parametrilor este vidă. Dacă funcția are mai mulți

parametri, declarațiile acestora sînt separate prin virgulă. Un declarator de funcție care nu o și definește nu conține corpul funcției, acesta fiind înlocuit cu caracterul punct și virgulă.

După cum se observă, diferitele părți pot să lipsească; o funcție minimă este:

```
dummy() {}
```

funcția care nu face nimic. Această funcție poate fi utilă în programe, ținînd locul unei alte funcții în dezvoltarea ulterioară a programului.

Numele funcției poate fi precedat de un tip, dacă funcția returnează o valoare de alt tip decît `int`, sau dacă tipul acesteia este `void`. O funcție de tip `void` nu returnează o valoare în mod explicit, execută doar o secvență de instrucțiuni.

Numele funcției poate fi de asemenea precedat de clasa de memorie `extern` sau `static`, alți specificatori de clasă nu sînt admiși. Dacă nici un specificator de clasă de memorie nu este prezent, atunci funcția este automat declarată externă, deoarece în C nu se admite ca o funcție să fie definită în interiorul altei funcții. Dacă o funcție este declarată `static`, ea poate fi apelată numai din fișierul unde a fost definită.

Comunicarea între funcții se face prin argumente și valori returnate de funcții. Comunicarea între funcții poate fi făcută și prin intermediul variabilelor globale.

Se recomandă ca definiția unei funcții sau cel puțin declararea ei să se facă înainte de orice apelare. Astfel compilatorul poate depista imediat neconcordanțe între tipurile de parametri.

Să ilustrăm mecanismul definirii unei funcții scriind funcția factorial `fact(n)`. Această funcție este folosită într-un program

care calculează valoarea expresiei $C_n^k = \frac{n!}{k!(n-k)!}$

```
#include <stdio.h>
int fact(int n) {
    int i,p;
    for (p=i=1; i<=n; i++)
        p *= i;
    return p;
}
```



```

int main() {
int n,k,i;
puts("Valori n si k: ");
scanf("%d %d",&n,&k);
printf("Combinari:%d\n",fact(n)/fact(k)/fact(n-k));
return 0;
}

```

Funcția `fact` este apelată în programul principal de trei ori, fiecare apel transmite funcției un argument.

O secvență mai eficientă – din punctul de vedere al volumului de calcul și al corectitudinii acestora – se bazează pe următoarea

formulă:
$$C_n^k = \frac{n}{1} \cdot \frac{n-1}{2} \cdot \dots \cdot \frac{n-k+1}{k}$$

Funcția `fact` produce rezultate eronate pentru valori mari ale lui n ($n \geq 8$, sisteme de calcul pe 16 biți; $n \geq 12$, sisteme de calcul pe 32 de biți). Funcția `comb`, bazată pe relația de mai sus, permite operarea cu valori mai mari ale parametrilor n și k .

```

int comb(int n, int k) {
int i,p;
for (p=i=1; i<=k; i++)
    p = p * (n-i+1) / i;
return p;
}

```

Atenție! În acest caz nu putem folosi forma compactă

```
p *= (n-i+1) / i;
```

deoarece se va evalua mai întâi expresia din dreapta și rezultatul va fi înmulțit cu valoarea lui p . Astfel se vor obține rezultate eronate pentru orice valoare n pară.

6.2. Apelul funcțiilor; funcții recursive

În limbajul C orice funcție este apelată prin numele ei, urmat de lista reală a argumentelor, închisă între paranteze.

Dacă într-o expresie numele funcției nu este urmat imediat de o paranteză stînga (, adică nu se apelează funcția respectivă, se

generează un pointer la funcție. Detalii despre acest subiect vor fi prezentate în capitolul opt.

Funcțiile în C pot fi definite recursiv, deci o funcție se poate apela pe ea însăși fie direct, fie indirect. În general însă recursivitatea nu face economie de memorie, deoarece se menține automat o stivă cu valorile de prelucrat.

Exemple. 1) Funcția `rcomb` implementează formula recursivă de calcul a valorii C_n^k :

```
int rcomb(int n, int k) {
if (n==k || k==0) return 1;
else return rcomb(n,k-1) + rcomb(n-1,k-1);
}
```

2) Funcția `rfibo` implementează procedura recursivă de calcul a termenului de rang n din șirul lui Fibonacci:

$$F_n = \begin{cases} n, n \leq 1 \\ F_{n-1} + F_{n-2}, n > 1 \end{cases}$$

```
int rfibo(int n) {
if (n<=1) return 1;
else return fibo(n-1) + fibo(n-2);
}
```

Simplitatea cu care sînt definite aceste funcții ar putea cuceri imediat pe un programator neexperimentat. Trebuie să atragem atenția asupra faptului că cele două definiții au o complexitate exponențială: pentru o valoare oarecare a lui n , numărul de operații elementare efectuate (aritmetice și logice) este aproximativ proporțional cu 2^n .

De aceea recursivitatea este justificată numai în situația în care știm cu certitudine că se obține o definiție avînd complexitate acceptabilă. Un exemplu în acest sens va fi dat în capitolul nouă: gestionarea unei structuri de date de tip arbore.

Am văzut în secțiunea precedentă o definiție simplă și eficientă a unei funcții care calculează valoarea C_n^k . În continuare prezentăm o definiție simplă și eficientă a unei funcții pentru determinarea unui termen din șirul lui Fibonacci:

```

int fibo(int n) {
int a,b,c,i;
a = 0;  b = 1;  c = n;
for (i=2; i<=n; i++) {
    c = a + b;
    a = b;  b = c;
}
return c;
}

```

Funcția folosește variabilele locale a și b pentru a memora termenii F_{k-2} și F_{k-1} . La un anumit pas se calculează $F_k = F_{k-2} + F_{k-1}$ în variabila c , și apoi variabilele a și b memorează termenii F_{k-1} și F_k .

6.3. Revenirea din funcții

Revenirea dintr-o funcție se face prin intermediul unei instrucțiuni `return`.

Valoarea pe care o funcție o calculează poate fi returnată prin instrucțiunea `return`, care după cum am văzut are două formate. Ca argument al acestei instrucțiuni poate apărea orice expresie admisă în C. Funcția returnează valoarea acestei expresii funcției apelante.

O funcție de tip `void` nu returnează în mod explicit o valoare. O instrucțiune `return`, fără expresie ca parametru, cauzează doar transferul controlului funcției apelante.

La rîndul său funcția apelantă poate ignora valoarea returnată.

Dacă nu se precizează tipul funcției, aceasta returnează o valoare de tip întreg. Dacă se dorește ca funcția să returneze un alt tip, atunci numele tipului trebuie să preceadă numele funcției.

Pentru a evita orice confuzie recomandăm ca tipul valorii returnate de funcție să fie întotdeauna precizat, iar dacă dorim în mod expres ca funcția să nu returneze o valoare în mod explicit să o declarăm de tip `void`.

De exemplu, funcția `atof(s)` din biblioteca asociată limbajului C convertește șirul s de cifre în valoarea sa în dublă precizie. Putem declara funcția sub forma:

```
double atof(char s[]);
```

Dacă o funcție returnează o valoare de tip `char`, datorită conversiilor implicite tipul `char` este convertit la `int` în expresii.

6.4. Argumentele funcției și transmiterea parametrilor

O metodă de a comunica datele între funcții este prin argumente. Parantezele care urmează imediat după numele funcției închid lista argumentelor.

În limbajul C argumentele funcțiilor sînt transmise prin valoare. Aceasta înseamnă că în C funcția apelată primește valorile argumentelor sale într-o copie particulară de variabile locale (concret pe stivă).

Apelul prin valoare este o posibilitate, dar nu și o obligativitate. Apelul prin valoare conduce la programe mai compacte cu mai puține variabile externe, deoarece argumentele pot fi tratate ca variabile locale, și care pot fi modificate convenabil în rutina apelată.

Ca exemplu, prezentăm o versiune a funcției factorial care face uz de acest fapt:

```
int fact(int n) {  
    int p;  
    for (p=1; n>0; --n)  
        p *= n;  
    return p;  
}
```

Argumentul `n` este utilizat ca o variabilă automatică și este decrementat pînă devine zero; astfel nu este nevoie de încă o variabilă `i`. Orice operații s-ar face asupra lui `n` în interiorul funcției, ele nu au efect asupra argumentului pentru care funcția a fost apelată.

Dacă totuși se dorește alterarea efectivă a unui argument al funcției apelante, acest lucru se realizează cu ajutorul pointerilor sau al variabilelor declarate externe. În cazul pointerilor, funcția apelantă trebuie să furnizeze adresa variabilei care trebuie modificată (tehnic printr-un pointer la această variabilă), iar funcția apelată trebuie să

declare argumentul corespunzător ca fiind un pointer. Referirea la variabila care trebuie modificată se face prin adresare indirectă (capitolul opt).

Printre argumentele funcției pot apărea și nume de masive. În acest caz valoarea transmisă funcției este în realitate adresa de început a masivului (elementele masivului nu sînt copiate). Prin indexarea acestei valori funcția poate avea acces și poate modifica orice element din masiv. Dacă a fost precizat calificatorul `const`, modificarea nu este permisă.

Pentru funcțiile cu număr variabil de parametri standardul ANSI definește o construcție specială . . . (trei puncte) numită elipsă. Acesta este de exemplu cazul funcțiilor de citire și scriere cu format (familiile *...scanf* și *...printf* – capitolul zece). În acest caz, parametrii fîcși sînt verificați la compilare, iar cei variabili sînt transmiși fără nici o verificare.

6.5. Exemple de funcții și programe

1. Acest exemplu este un program de căutare și afișare a tuturor liniilor dintr-un text care conțin o anumită configurație de caractere, de exemplu cuvîntul englezesc "*the*". Structura de bază a acestui program este:

```
while (mai există linii sursă)
    if (linia conține configurația de caractere)
        afișează linia
```

Pentru a citi cîte o linie din fișierul de intrare vom folosi funcția `gets` din bibliotecă, cunoscută din primul capitol unde a fost folosită într-un exemplu. Această funcție citește o linie de la intrarea standard și o depune într-un șir de caractere precizat prin argumentul acesteia. Dacă la intrarea standard mai există linii (se mai poate citi) funcția returnează adresa șirului unde a fost memorată linia, în caz contrar funcția returnează valoarea `NULL` (zero).

Funcția `index` caută configurația de caractere dorită în interiorul liniei și furnizează poziția sau indexul în șirul `s`, unde începe șirul `t`,

sau -1 dacă linia nu conține șirul *t*. Argumentele funcției sînt: *s* care reprezintă adresa șirului de studiat, și *t* care reprezintă configurația căutată.

Pentru afișarea unei linii folosim funcția `puts` din bibliotecă, de asemenea cunoscută din primul capitol.

Programul care realizează structura de mai sus este:

```
#include <stdio.h>
int index(char s[], char t[]) {
    /* returnează poziția din șirul s unde începe șirul t, sau -1 */
    int i,j,k;
    for (i=0; s[i]!=0; i++) {
        for (j=i, k=0; (t[k]!=0) && (s[j]==t[k]);
            j++, k++) ;
        if (t[k]==0)
            return i;
    }
    return -1;
}

int main() {    /* afișează toate liniile care conțin cuvîntul "the" */
    char lin[80];
    while (gets(lin)>0)
        if (index(lin,"the")>=0)
            puts(lin);
}
```

2. Funcția `atof` convertește un șir de cifre din formatul ASCII într-un număr flotant în precizie dublă. Această funcție acceptă un șir care conține reprezentarea unui număr zecimal (eventual cu semn), compus din parte întreagă și parte fracționară (oricare putînd lipsi), separate prin punct zecimal.

```
double atof(char s[]) {
    double val,fr;
    int i,sn;
    sn = 1; i = 0;
    if (s[0]=='+' || s[0]=='-')
        sn = (s[i++]=='+') ? 1 : -1;
    for (val=0; s[i]>='0' && s[i]<='9'; i++)
```

```

    val = 10 * val + s[i] - '0';
if (s[i]== '.')
    i++;
for (fr=1; s[i]>='0' && s[i]<='9'; i++) {
    val = 10 * val + s[i] - '0';
    fr *= 10;
}
return sn * val / fr;
}

```

3. Funcția `atoi` convertește un șir de cifre în echivalentul lor numeric întreg.

```

int atoi(char s[]) {
int i,sn,v;
i = 0; sn = 1;
if (s[i]=='+' || s[i]=='-')
    sn = (s[i++]=='+') ? 1 : -1;
for (v=i=0; s[i]>='0' && s[i]<='9'; i++)
    v = 10 * v + s[i] - '0';
return sn * v;
}

```

4. Funcția `lower` convertește literele mari din setul de caractere ASCII în litere mici. Dacă `lower` primește un caracter care nu este o literă mare atunci îl returnează neschimbat.

```

int lower(int c) {
if (c>='A' && c<='Z')
    return c + 'a' - 'A';
else
    return c;
}

```

5. Funcția `binary` realizează căutarea valorii `x` într-un masiv sortat `v`, care are `n` elemente.

```

int binary(int x, int v[], int n) {
int l,r,m;
l = 0; r = n - 1;

```

```

while (l<=r) {
    m = (l + r) / 2;
    if (v[m]==x) return m;
    if (v[m]<x) l = m + 1;
    else r = m - 1;
}
return -1;
}

```

Funcția returnează poziția lui x (un număr între 0 și $n-1$), dacă x apare în v sau -1 altfel.

7. Dezvoltarea programelor mari

În multe situații este mai convenabil să fragmentăm un program mare în module mai mici, pe care le putem dezvolta mai ușor independent unele de altele, și în final să le asamblăm într-un singur program. De altfel acesta este principiul de bază care se aplică la proiectele realizate în colective de programatori.

Dintre modulele (fișierele sursă) care intră în compunerea programului, unul singur conține funcția *main*. Acest modul apelează funcții și utilizează variabile care pot fi definite în alte module, cu alte cuvinte sînt *externe*. Deoarece aceste module sînt compilate în mod independent, este necesar un mecanism care să permită o declarație unitară a elementelor puse în comun. Astfel compilatorul poate ști în orice moment cel fel de parametri așteaptă o anumită funcție, sau în ce context poate fi utilizată o variabilă.

Limbajul C oferă o facilitare de extensie cu ajutorul unui preprocesor de macro-operații simple. Folosirea directivelor de compilare `#define` și `#include` este cea mai uzuală metodă pentru extensia limbajului, caracterul `#` (diez) indicînd faptul că aceste linii vor fi tratate de către preprocesor. Liniile precedate de caracterul `#` au o sintaxă independentă de restul limbajului și pot apărea oriunde în fișierul sursă, avînd efect de la punctul de definiție pînă la sfîrșitul fișierului.

7.1. Includerea fișierelor

`#include "nume-fișier"`

Această linie realizează înlocuirea liniei respective cu întregul conținut al fișierului *nume-fișier*. Fișierul denumit este căutat în primul rînd în directorul fișierului sursă curent și apoi într-o succesiune de directoare standard, cum ar fi biblioteca I/O standard asociată compilatorului.

Linia următoare caută fișierul *nume-fișier* numai în biblioteca standard și nu în directorul fișierului sursă:

#include <nume-fișier>

Deseori, o linie sau mai multe linii, de una sau ambele forme apar la începutul fiecărui fișier sursă pentru a include definiții comune (prin declarații `#define` și declarații externe pentru variabilele globale).

Facilitatea de includere a unor fișiere într-un text sursă este deosebit de utilă pentru gruparea declarațiilor unui program mare. Ea va asigura faptul că toate fișierele sursă vor primi aceleași definiții și declarații de variabile, în felul acesta eliminându-se un tip particular de erori. Dacă se modifică un fișier inclus printr-o linie `#include`, toate fișierele care depind de el trebuie recompilate.

7.2. Înlocuirea simbolurilor; substituții macro

O definiție de forma:

#define *identificator* *șir-simboluri*

determină ca preprocesorul să înlocuiască toate aparițiile ulterioare ale identificatorului cu *șir-simboluri* dat (*șir-simboluri* nu se termină cu `;` (punct și virgulă) deoarece în urma substituției identificatorului cu acest șir ar apărea prea multe caractere `;` – unele situații conduc chiar la erori de sintaxă.

Șir-simboluri sau textul de înlocuire este arbitrar. În mod normal el este tot restul liniei ce urmează după identificator. O definiție însă poate fi continuată pe mai multe linii, introducând ca ultim caracter în linia de continuat caracterul `\` (backslash).

Un identificator care este subiectul unei linii `#define` poate fi redefinit ulterior în program printr-o altă linie `#define`. În acest caz, prima definiție are efect numai până la definiția următoare. Substituțiile nu se realizează în cazul în care identificatorii sînt încadrați între ghilimele. De exemplu fie definiția:

```
#define ALFA 1
```

Oriunde va apărea în programul sursă identificatorul `ALFA` el va fi înlocuit cu constanta `1`, cu excepția unei situații de forma:

```
printf("ALFA");
```

în care se va afișa chiar textul `ALFA` și nu constanta `1`, deoarece identificatorul este încadrat între ghilimele.

Această facilitate este deosebit de valoroasă pentru definirea constantelor simbolice ca în:

```
#define NMAX 100
int tab[NMAX];
```

deoarece într-o eventuală modificare a dimensiunii tabelului `tab` se va modifica doar o singură linie în fișierul sursă. O linie de forma:

```
#define identif(identif-1, ..., identif-n) șir-simboluri
```

în care nu există spațiu între primul identificator și caracterul `(` (paranteză stînga) este o definiție pentru o macro-operație cu argumente, în care textul de înlocuire (*șir-simboluri*) depinde de modul în care se apelează macro-ul respectiv. Ca un exemplu să definim o macro-operație numită `max` în felul următor:

```
#define Max(a,b) ((a)>(b) ? (a) : (b))
```

atunci linia dintr-un program sursă:

```
x = Max(p+q, r+s);
```

va fi înlocuită cu:

```
x = ((p+q)>(r+s) ? (p+q) : (r+s));
```

Această macro-definiție furnizează o „funcție maximum” care se expandează în cod, în loc să se realizeze un apel de funcție. Acest macro va servi pentru orice tip de date, nefiind nevoie de diferite tipuri de funcții maximum pentru diferite tipuri de date, așa cum este necesar în cazul funcțiilor propriu-zise.

Dacă se examinează atent expandarea lui `Max` se pot observa anumite probleme ce pot genera erori, și anume: expresiile fiind evaluate de două ori, în cazul în care ele conțin operații ce generează efecte colaterale (apelurile de funcții, operatorii de incrementare) se pot obține rezultate total eronate.

De asemenea, trebuie avută mare grijă la folosirea parantezelor pentru a face sigură ordinea evaluării dorite. De exemplu macro-operația `Square(x)` definită prin:

```
#define Square(x) x*x
```

care se apelează în programul sursă sub forma:

```
z = Square(z+1);
```

va produce un rezultat, altul decît cel scontat, datorită priorității mai mari a operatorului `*` față de cea a operatorului `+`.

7.3. Compilarea condiționată

O linie de control a compilatorului de forma următoare verifică dacă expresia constantă este evaluată la o valoare diferită de zero:

```
#if expresie-constantă
```

O linie de control de forma următoare verifică dacă identificatorul a fost deja definit:

```
#ifdef identificator
```

O linie de control de forma următoare verifică dacă identificatorul este nedefinit:

```
#ifndef identificator
```

Toate cele trei forme de linii de control precedente pot fi urmate de un număr arbitrar de linii care, eventual, pot să conțină o linie de control forma:

```
#else
```

și apoi de o linie de control de forma:

```
#endif
```

Dacă condiția supusă verificării este adevărată, atunci orice linie între `#else` și `#endif` este ignorată. Dacă condiția este falsă atunci toate liniile între testul de verificare și un `#else` sau în lipsa unui `#else` până la `#endif` sînt ignorate.

Toate aceste construcții pot fi imbricate.

7.4. Exemple

1) Se citește de la tastatură o pereche de numere naturale p și q . Să se determine dacă fiecare din cele două numere este prim sau nu, și să se calculeze cel mai mare divizor comun.

Să rezolvăm această problemă folosind două fișiere sursă. Primul conține funcția `main` și apelează două funcții: `eprim` și `cmmdc`. Al doilea fișier implementează cele două funcții.

Prezentăm mai întâi un fișier header (`numere.h`) care conține declarațiile celor două funcții.

```
#ifndef _Numere_H
#define _Numere_H
unsigned eprim(unsigned n);
```

```
unsigned cmmdc(unsigned p, unsigned q);
#endif
```

Fișierul sursă `princn.c` conține funcțiile `main` și `citire`. Să observăm că funcția `citire` este declarată static, de aceea nu poate fi apelată de alte module.

```
#include <stdio.h>
#include "numere.h"
static void citire(unsigned *n) {
    scanf("%u", n);
    if (eprim(*n))
        printf("%u e prim\n", *n);
    else
        printf("%u nu e prim\n", *n);
}
int main() {
    unsigned p, q, k;
    citire(&p); citire(&q);
    k = cmmdc(p, q);
    printf("Cmmdc: %u\n", k);
    return 0;
}
```

Fișierul sursă `numere.c` este proiectat pentru a putea fi folosit în mai multe aplicații care au nevoie de astfel de funcții. Prin includerea fișierului `numere.h` se garantează că definiția funcțiilor este conformă cu așteptările modulului principal, în care este inclus același fișier header.

```
#include "numere.h"
unsigned eprim(unsigned n) {
    unsigned i, a, r;
    if (n==0) return 0;
    if (n<4) return 1;
    if ((n&1)==0) return 0;
    for (i=3; ; i+=2) {
        r = n%i;
        if (r==0) return 0;
        a = n/i;
        if (a<=i) return 1;
    }
}
```

```

    }
}
unsigned cmmdc(unsigned p, unsigned q) {
while ((p>0) && (q>0))
    if (p>q) p %= q;
    else q %= p;
if (p==0) return q;
else return p;
}

```

Pentru a obține un program executabil din aceste două fișiere se poate utiliza o singură comandă de compilare:

Cc princ.c numere.c opțiuni-de-compilare

unde *Cc* este numele compilatorului folosit (exemplu: *bcc*, *gcc*).

Opțiunile de compilare (atunci când sînt necesare) sînt specifice mediului de programare folosit.

2) Al doilea proiect gestionează o listă de valori numerice asupra căreia se efectuează următoarele operații:

- inițializare, operație realizată automat la lansarea în execuție a programului;
- adăugarea unei valori în listă, dacă aceasta nu există deja;
- interogare: o anumită valoare se află în listă?
- ștergerea unei valori din listă;
- menținerea în permanență a unei relații de ordine crescătoare.

Masivul `Lis[]` memorează lista de valori, care are un număr de `ne` elemente, inițial zero.

Prezentăm mai întâi un fișier header (`lista.h`) care conține declarațiile celor trei funcții, precum și a variabilelor externe `Lis` și `ne`.

```

#ifndef _Lista_H
#define _Lista_H
extern double Lis[];
extern int ne;
int Adaugare(double v);
int Stergere(double v);
int Interogare(double v);

```

```
#endif
```

Fișierul sursă `princl.c` conține funcția `main`. Acesta așteaptă de la terminal opțiunea utilizatorului, urmată de un spațiu și de valoarea care se dorește a fi prelucrată. În funcție de opțiune se apelează funcția corespunzătoare sau se afișează un mesaj de eroare. După fiecare operație se afișează lista valorilor.

```
#include <stdio.h>
#include "lista.h"
int main() {
    double atof(char s[]);
    double v;
    int i;
    char o[80];
    do {
        gets(o);  v = atof(op+2);
        switch (o[0]) {
            case 'a':
                i = Adaugare(v);
                break;
            case 's':
                if (Stergere(v))
                    puts("S-a sters");
                else puts("Nu exista");
                break;
            case 'i':
                i = Interogare(v);
                if (i>=0)
                    printf("Pozitia: %d\n",i);
                else puts("Nu exista");
                break;
            default:
                puts("Optiune eronata");
                break;
        }
        puts("Lista:");
        for (i=0; i<ne; i++)
            printf(" %.3lf",Lis[i]);
        puts("");
    } while (o!='t');
```

```
return 0;
}
```

Fișierul sursă `lista.c` definește variabilele `Lis[]` și `ne`, și funcțiile `Adaugare`, `Interogare`, `Stergere`.

Funcția `Adaugare` adaugă o valoare `v` în listă dacă aceasta nu există. Valorile mai mari sînt deplasate spre dreapta cu o poziție pentru a face loc noii valori. Returnează poziția valorii în listă după (o eventuală) adăugare.

Funcția `Stergere` șterge o valoare `v` din listă dacă aceasta există. Valorile mai mari sînt deplasate spre stînga cu o poziție pentru a păstra lista compactă. Returnează *True* dacă operația a reușit și *False* în caz contrar.

Funcția `Interogare` returnează poziția pe care se află valoarea `v` în listă, dacă aceasta există, sau `-1` în caz contrar. Deoarece lista este ordonată se face o căutare binară. Această funcție este apelată și de funcția `Adaugare`.

```
#include "lista.h"
double Lis[100];
int ne;

int Adaugare(double v) {
    int k;
    k = Interogare(v);
    if (k<0) {
        for (k=ne-1; k>=0; k--)
            if (Lis[k]>v)
                Lis[k+1] = Lis[k];
            else break;
        Lis[k+1] = v;  ne++;
    }
    return k;
}

int Stergere(double v) {
    int k;
    k = Interogare(v);
    if (k<0) return 0;
    for (; k<ne; k++)
```



```

        Lis[k] = Lis[k+1];
ne--;
return l;
}

int Interogare(double v) {
int l,r,m;
double d;
l = 0; r = ne - 1;
while (l<=r) {
    m = (l + r) / 2; d = Lis[m] - v;
    if (d==0) return m;
    if (d<0) l = m + 1;
    else r = m - 1;
}
return -1;
}

```

Proiectele – programe de dimensiuni mari – sînt compuse de cele mai multe ori din module care se elaborează și se pun la punct în mod independent. Uneori pot fi identificate funcții care prezintă un interes general mai mare, și care pot fi utilizate în elaborarea unor tipuri de aplicații foarte diverse. Acestea sînt dezvoltate separat și, după ce au fost puse la punct în totalitate, se depun într-o bibliotecă de funcții în format obiect. În momentul în care acestea sînt incluse în proiecte nu se mai pierde timp cu compilarea modulelor sursă. În schimb modulele care le apelează au nevoie de modul cum sînt definite aceste funcții, și acesta se păstrează ca și declarații în fișiere header.

Fișierele header păstrează și alte informații comune mai multor module, cum sînt de exemplu tipurile definite de programator, cel mai adesea tipuri structurate (detalii în capitolul nouă).

8. Pointeri și masive

Un pointer este o variabilă care conține adresa unei alte variabile. Pointerii sînt foarte mult utilizați în programe scrise în C, pe de o parte pentru că uneori sînt unicul mijloc de a exprima un calcul, iar pe de altă parte pentru că oferă posibilitatea scrierii unui program mai compact și mai eficient decît ar putea fi obținut prin alte căi.

8.1. Pointeri și adrese

Deoarece un pointer conține adresa unui obiect, cu ajutorul lui putem avea acces, în mod indirect, la acea variabilă (obiect).

Să presupunem că x este o variabilă de tip întreg și px un pointer la un întreg. Atunci aplicînd operatorul unar $\&$ lui x , instrucțiunea:

```
px = &x;
```

atribuie variabilei px adresa variabilei x ; în acest fel spunem că px indică (pointează) spre x .

Invers, dacă px conține adresa variabilei x , atunci instrucțiunea:

```
y = *px;
```

atribuie variabilei y conținutul locației pe care o indică px .

Variabila x are asociată o zonă de memorie, și această zonă are (presupunem) adresa 8A54. După atribuirea $px = \&x$, variabila px va avea valoarea 8A54.

Evident toate variabilele care sînt implicate în aceste instrucțiuni trebuie declarate. Aceste declarații sînt:

```
int x, y, *px;
```

Declarațiile variabilelor x și y sînt deja cunoscute. Declarația pointerului px este o noutate. Aceasta indică faptul că o combinație de forma $*px$ este un întreg, iar variabila px care apare în contextul $*px$ este echivalentă cu un pointer la o variabilă de tip întreg. În locul tipului întreg poate apărea oricare dintre tipurile admise în limbaj și se referă la obiectele pe care le indică px .

Pointerii pot apărea și în expresii; în expresia următoare variabilei *y* i se atribuie valoare variabilei *x* plus 1:

```
y = *px + 1;
```

Instrucțiunea următoare are ca efect convertirea valorii variabilei *x* pe care o indică *px* în tip *double* și apoi depunerea rădăcinii pătrate a valorii astfel convertite în variabila *d*:

```
d = sqrt((double)*px);
```

Referiri la pointeri pot apărea de asemenea și în partea stângă a atribuirilor. Dacă, de exemplu, *px* indică spre *x*, atunci următoarea instrucțiune atribuie variabilei *x* valoarea zero:

```
*px = 0;
```

Instrucțiunile următoare sînt echivalente, și incrementează valoarea variabilei *x* cu 1:

```
*px += 1;
```

```
(*px)++;
```

În acest ultim exemplu parantezele sînt obligatorii deoarece, în lipsa lor, expresia ar incrementa pe *px* în loc de valoarea variabilei pe care o indică (operatorii unari ***, *++* au aceeași precedență și sînt evaluați de la dreapta spre stînga).

Pointeri de tip **void** (tip generic de pointer)

Un pointer poate fi declarat de tip *void*. În această situație pointerul nu poate fi folosit pentru indirectare (dereferențiere) fără un *cast* explicit, și aceasta deoarece compilatorul nu poate cunoaște tipul obiectului pe care pointerul îl indică.

```
int i;
float f;
void *p;
p = &i;           /* p indică spre i */
*(int *)p = 2;
p = &f;           /* p indică spre f */
*(float *)p = 1.5;
```

Pointerii generici sînt foarte utilizați de unele funcții de bibliotecă, atunci cînd este nevoie să se opereze cu zone de memorie care pot conține informații de orice natură: operații de intrare / ieșire

fără format (capitolul zece), alocări de memorie, sortare și căutare (capitolul unsprezece). Aceste funcții nu cunosc tipul datelor cu care operează, pentru aceste funcții zonele de memorie *nu au un tip precizat*. Acest fapt este evidențiat prin pointeri de tip `void`.

8.2 Pointeri și argumente de funcții

Dacă transmiterea argumentelor la funcții se face prin valoare (și nu prin referință), funcția apelată nu are posibilitatea de a altera o variabilă din funcția apelantă. Problema care se pune este cum procedăm dacă dorim să modificăm valoarea unui argument?

De exemplu, o rutină de sortare trebuie să schimbe între ele două elemente care nu respectă ordinea dorită, cu ajutorul unei funcții `swap`. Fie funcția `swap` definită astfel:

```
void swap(int x, int y) {      /* greșit */
    int tmp;
    tmp = x;
    x = y;
    y = tmp;
}
```

Funcția `swap` apelată prin `swap(a,b)` nu va realiza acțiunea dorită deoarece ea nu poate afecta argumentele `a` și `b` din rutina apelantă.

Există însă o posibilitate de a obține efectul dorit, dacă funcția apelantă transmite ca argumente pointeri la valorile ce se doresc interschimbate. Atunci în funcția apelantă apelul va fi:

```
swap(&a, &b);
```

iar forma corectă a lui `swap` este:

```
void swap(int *px, int *py) { /* interschimbă *px și *py */
    int tmp;
    tmp = *px;
    *px = *py;
    *py = tmp;
}
```

Modificarea nu este permisă dacă parametrul de tip pointer este precedat de declaratorul `const`.

8.3. Pointeri și masive

În limbajul C există o strânsă legătură între pointeri și masive. Orice operație care poate fi realizată prin indicarea masivului poate fi de asemenea făcută prin pointeri, care conduce în plus la o accelerare a operației. Declarația:

```
int a[10];
```

definește un masiv de dimensiune 10, care reprezintă un bloc de 10 obiecte consecutive numite $a[0]$, ... $a[9]$. Notăția $a[i]$ reprezintă elementul din poziția i , primul element fiind pe poziția zero. Dacă pa este un pointer la un întreg, și a este un masiv de întregi, atunci instrucțiunea de atribuire încarcă variabila pa cu adresa primului element al masivului a .

```
int *pa, a[10];  
pa = &a[0];
```

Atribuirea următoare copiază conținutul lui $a[0]$ în x :

```
x = *pa;
```

Dacă pa indică un element particular al unui masiv a , atunci prin definiție $pa+i$ indică un element cu i poziții după elementul pe care îl indică pa , după cum $pa-i$ indică un element cu i poziții înainte de cel pe care indică pa . Astfel, dacă variabila pa indică pe $a[0]$ atunci $*(pa+i)$ se referă la conținutul lui $a[i]$.

Aceste observații sînt adevărate indiferent de tipul variabilelor din masivul a .

Întreaga aritmetică cu pointeri are în vedere faptul că expresia $pa+i$ înseamnă de fapt înmulțirea lui i cu lungimea elementului pe care îl indică pa și adunarea apoi la pa , obținîndu-se astfel adresa elementului de indice i al masivului.

Correspondența dintre indexarea într-un masiv și aritmetica de pointeri este foarte strînsă. De fapt, o referire la un masiv este convertită de compilator într-un pointer la începutul masivului. Efectul este că un nume de masiv este o expresie pointer, deoarece numele unui masiv este identic cu numele elementului de indice zero din masiv.

Cele două instrucțiuni de atribuire sînt identice:

```
pa = &a[1];
```

```
pa = a + 1;
```

De asemenea, expresiile `a[i]` și `*(a+i)` sînt identice. Aplicînd operatorul `&` la ambele părți obținem `&a[i]` identic cu `a+i`. Pe de altă parte, dacă `pa` este un pointer, expresiile pot folosi acest pointer ca un indice: `pa[i]` este identic cu `*(pa+i)`. Pe scurt orice expresie de masiv și indice poate fi scrisă ca un pointer și un deplasament și invers, chiar în aceeași instrucțiune.

Există însă o singură diferență între un nume de masiv și un pointer la începutul masivului. Un pointer este o variabilă, deci următoarele instrucțiuni sînt corecte:

```
pa = a;  
pa++;
```

Dar un nume de masiv este o constantă și deci următoarele construcții nu sînt permise:

```
a = pa;  
a++;  
p = &a;
```

Cînd se transmite unei funcții un nume de masiv, ceea ce se transmite de fapt este adresa primului element al masivului. Așadar, un nume de masiv, argument al unei funcții, este în realitate un pointer, adică o variabilă care conține o adresă. Fie de exemplu funcția `strlen` care determină lungimea șirului `s`:

```
int strlen(const char *s) {  
    int n;  
    for (n=0; *s; s++) n++;  
    return n;  
}
```

Incrementarea lui `s` este legală deoarece `s` este o variabilă pointer. `s++` nu afectează șirul de caractere din funcția care apelează pe `strlen`, ci numai copia adresei șirului din funcția `strlen`.

Este posibil să se transmită unei funcții, ca argument, numai o parte a unui masiv, printr-un pointer la începutul sub-masivului respectiv. De exemplu, dacă `a` este un masiv, atunci:

```
f(&a[2])  
f(a+2)
```

transmit funcției *f* adresa elementului *a[2]*, deoarece *&a[2]* și *a+2* sînt expresii pointer care, ambele, se referă la al treilea element al masivului *a*. În cadrul funcției *f* argumentul se poate declara astfel:

```
f(int arr[]) {...}
f(int *arr) {...}
```

Declarațiile *int arr[]* și *int *arr* sînt echivalente.

8.4. Aritmetica de adrese

Dacă *p* este un pointer, atunci următoarea instrucțiune incrementează pe *p* pentru a indica cu *i* elemente după elementul pe care îl indică în prealabil *p*:

```
p += i;
```

Această construcție și altele similare sînt cele mai simple și comune formule ale aritmeticii de adrese, care constituie o caracteristică puternică a limbajului C.

Pentru exemplificare reluăm inversarea caracterelor unui șir:

```
void strrev(char s[]) {
    int i,j;
    char c;
    for (i=0,j=strlen(s)-1; i<j; i++,j--) {
        c = s[i];
        s[i] = s[j];
        s[j] = c;
    }
}
```

Versiunea cu pointeri a acestei funcții este:

```
void strrev(char s[]) {
    char *p,*q,c;
    for (p=s,q=s+strlen(s)-1; p<q; p++,q--) {
        c = *p;
        *p = *q;
        *q = c;
    }
}
```

Exemplul de mai sus demonstrează cîteva din facilitățile aritmeticii de adrese (pointeri). În primul rînd, pointerii pot fi comparați în anumite situații. Relațiile $<$, $<=$, $>$, $>=$, $==$, $!=$ sînt valide *numai dacă p și q sînt pointeri la elementele aceluiași masiv*. Relația $p < q$, de exemplu, este adevărată dacă p indică un element mai apropiat de începutul masivului decît elementul indicat de pointerul q. Comparările între pointeri pot duce însă la rezultate imprevizibile dacă ei se referă la elemente aparținînd la masive diferite.

Se observă că pointerii și întregii pot fi adunați sau scăzuți. Construcția de forma $p+n$ înseamnă adresa celui de-al n-lea element după cel indicat de p, indiferent de tipul elementului pe care îl indică p. Compilatorul C aliniază valoarea lui n conform dimensiunii elementelor pe care le indică p, dimensiunea fiind determinată din declarația lui p (scara de aliniere este 1 pentru char, 2 pentru short int etc).

Dacă p și q indică elemente ale aceluiași masiv, $p-q$ este numărul elementelor dintre cele pe care le indică p și q. Să scriem alte versiuni ale funcției strlen folosind această ultimă observație:

<pre>int strlen(char *s) { char *p; p = s; while (*p) p++; return p-s; }</pre>	<pre>int strlen(char *s) { char *p; for (p=s; *p; p++) ; return p-s; }</pre>
--	--

În acest exemplu s rămîne constant cu adresa de început a șirului, în timp ce p avansează la următorul caracter de fiecare dată. Diferența $p-s$ dintre adresa ultimului element al șirului și adresa primului element al șirului indică numărul de elemente.

Sînt admise de asemenea incrementările și decrementările precum și alte combinații ca de exemplu $*++p$ și $*--p$.

În afară de operațiile binare menționate (adunarea sau scăderea pointerilor cu întregi și scăderea sau compararea a doi pointeri), celelalte operații cu pointeri sînt ilegale. Nu este permisă adunarea,

înmulțirea, împărțirea sau deplasarea pointerilor, după cum nici adunarea lor cu constante de tip virgulă mobilă.

8.5. Pointeri la caracter și funcții

O constantă șir este un masiv de caractere, care în reprezentarea internă este terminat cu caracterul 0, astfel încât programul poate depista sfârșitul lui. Lungimea acestui șir în memorie este astfel cu 1 mai mare decât numărul de caractere ce apar efectiv între ghilimelele de început și sfârșit de șir.

Cea mai frecventă apariție a unei constante șir este ca argument la funcții, caz în care accesul la ea se realizează prin intermediul unui pointer.

În exemplul:

```
puts("Buna dimineata");
```

funcția `puts` primește de fapt un pointer la masivul de caractere.

În prelucrarea unui șir de caractere sînt implicați numai pointeri, limbajul C neoferind nici un operator care să trateze șirul de caractere ca o unitate de informație.

Vom prezenta cîteva aspecte legate de pointeri și masive analizînd două exemple. Să considerăm pentru început funcția `strcpy(t,s)` care copiază șirul `s` (source) peste șirul `t` (target). O primă versiune a programului ar fi următoarea:

```
void strcpy(char t[], const char s[]) {  
    int i;  
    i = 0;  
    while (t[i]=s[i]) i++;  
}
```

O a doua versiune cu ajutorul pointerilor este următoarea:

```
void strcpy(char *t, const char *s) {  
    while (*t++=*s++) ;  
}
```

Această versiune cu pointeri modifică prin incrementare pe `t` și `s` în partea de test. Valoarea lui `*s++` este caracterul indicat de pointerul `s`, înainte de incrementare. Notăția postfix `++` asigură că `s`

va fi modificat după preluarea conținutului indicat de el, de la vechea poziție a lui `s`, după care `s` se incrementează. La fel, `t` va fi modificat după memorarea caracterului la vechea poziție a lui `t`, după care și `t` se incrementează. Efectul este că se copiază caracterele șirului `s` în șirul `t` pînă la caracterul terminal `0` inclusiv.

Am preferat să evităm redundanța comparării cu caracterul `0`, facilitate care rezultă din structura instrucțiunii `while`. Am fi putut scrie și astfel:

```
while ((*t++=*s++)!=0) ;
```

Să considerăm, ca al doilea exemplu, funcția `strcmp(t,s)` care compară caracterele șirurilor `t` și `s` și returnează o valoare negativă, zero sau pozitivă, după cum șirul `t` este lexicografic mai mic, egal sau mai mare ca șirul `s`. Valoarea returnată se obține prin scăderea caracterelor primei poziții în care `t` și `s` diferă.

O primă versiune a funcției `strcmp(t,s)` este următoarea:

```
int strcmp(const char t, const char s) {
    int i;
    i = 0;
    while (t[i]==s[i])
        if (t[i++]==0)
            return 0;
    return t[i]-s[i];
}
```

O versiune cu pointeri a aceleiași funcții este:

```
int strcmp(const char *t, const char *s) {
    for (; *t==*s; t++,s++)
        if (*t==0)
            return 0;
    return *t-*s;
}
```

8.6. Masive multidimensionale

Limbajul `C` oferă facilitatea utilizării masivelor multidimensionale, deși în practică ele sînt folosite mai rar decît masivele de pointeri.

Să considerăm problema conversiei datei, de la zi din lună, la zi din an și invers, ținând cont de faptul că anul poate să fie bisect sau nu. Definim două funcții care să realizeze cele două conversii.

Funcția `NrZile` convertește ziua și luna în numărul de zile de la începutul anului, și funcția `LunaZi` convertește numărul de zile în lună și zi.

Ambele funcții au nevoie de aceeași informație și anume un tabel cu numărul zilelor din fiecare lună. Deoarece numărul zilelor din lună diferă pentru anii bisești de cele pentru anii nebisecți este mai ușor să considerăm un tabel bidimensional în care prima linie să corespundă numărului de zile ale lunilor pentru anii nebisecți, iar a doua linie să corespundă numărului de zile pentru anii bisești. În felul acesta nu trebuie să ținem o evidență în timpul calculului a ceea ce se întâmplă cu luna februarie. Atunci masivul bidimensional care conține informațiile pentru cele două funcții este următorul:

```
static int Zile[2][13] = {
    {0, 31, 28, 31, 30, 31, 30, 31, 31, 30, 31, 30, 31},
    {0, 31, 29, 31, 30, 31, 30, 31, 31, 30, 31, 30, 31}
};
```

Masivul `Zile` trebuie să fie declarat global pentru a putea fi folosit de ambele funcții.

În limbajul C, prin definiție, un masiv cu două dimensiuni este în realitate un masiv cu o dimensiune ale cărui elemente sînt masive. De aceea indicii se scriu sub forma `[i][j]` în loc de `[i, j]`, cum se procedează în multe alte limbaje. Într-un masiv bidimensional elementele sînt memorate pe linie, adică indicele cel mai din dreapta variază cel mai rapid.

Un masiv se inițializează cu ajutorul unei liste de inițializatori închiși între acolade; fiecare linie a unui masiv bidimensional se inițializează cu ajutorul unei subliste de inițializatori. În cazul exemplului nostru, masivul `Zile` începe cu o coloană zero, pentru ca numerele lunilor să fie între 1 și 12 și nu între 0 și 11, aceasta pentru a nu face modificări în calculul indicilor.

Și atunci funcțiile care realizează conversiile cerute de exemplul nostru sînt:

```

int NrZile(int an, int luna, int zi) {
    int i,bis;
    bis = !(an%4) && (an%100 != 0) || !(an%400);
    for (i=1; i<luna; i++)
        zi += Zile[bis][i];
    return zi;
}

```

Deoarece variabila `bis` poate lua ca valori numai zero sau unu, după cum expresia (scrisă de data aceasta explicit):

```
(an%4==0) && (an%100!=0) || (an%400==0)
```

este falsă sau adevărată, ea poate fi folosită ca indice de linie în tabelul `Zile` care are doar două linii în exemplul nostru.

```

void LunaZi(int an, int zian, int *plun, int *pzi) {
    int i,bis;
    bis = !(an%4) && (an%100 != 0) || !(an%400);
    for (i=1; zian>Zile[bis][i]; i++)
        zian -= Zile[bis][i];
    *plun = i;  *pzi = zian;
}

```

Deoarece această ultimă funcție returnează două valori, argumentele care corespund lunii și zilei sînt pointeri.

Exemplu. `LunaZi(1984, 61, &m, &d)` va încărca pe `m` cu 3, iar pe `d` cu 1 (adică 1 martie).

Dacă un masiv bidimensional trebuie transmis unei funcții, declarația argumentelor funcției trebuie să includă dimensiunea coloanei. Dimensiunea liniei nu este necesar să apară în mod obligatoriu, deoarece ceea ce se transmite de fapt este un pointer la masive de cîte 13 întregi, în cazul exemplului nostru. Astfel, dacă masivul `Zile` trebuie transmis unei funcții `f`, atunci declarația lui `f` poate fi:

```

f(int (*Zile)[13]);
f(int Zile[][13]);

```

unde declarația `(*Zile)[13]` indică faptul că argumentul lui `f` este un pointer la un masiv de 13 întregi.

În general, un masiv d -dimensional `a[i][j]...[l]` de rangul $i*j*...*l$ este un masiv $(d-1)$ -dimensional de rangul $j*k*...*l$ ale

căruia elemente, fiecare, sînt masive $(d-2)$ -dimensionale de rang $k*...*1$ ale căruia elemente, fiecare, sînt masive $(d-3)$ -dimensionale ș.a.m.d. Oricare dintre expresiile următoare: `a[i]`, `a[i][j]...`, `a[i][j]...[1]` pot apărea în expresii. Prima are tipul masiv, ultima are tipul `int`, de exemplu, dacă masivul este de tipul `int`. Vom mai reveni asupra acestei probleme cu detalii.

8.7. Masive de pointeri și pointeri la pointeri

Deoarece pointerii sînt variabile, are sens noțiunea de masiv de pointeri. Vom ilustra modul de lucru cu masive de pointeri pe un exemplu.

Să scriem un program care să sorteze lexicografic liniile de lungimi diferite ale unui text, linii care spre deosebire de întregi nu pot fi comparate sau schimbate printr-o singură operație.

Citirea textului decurge astfel. Se citește o linie din textul introdus de la intrarea standard, șirul de caractere fiind depus într-un masiv `lin`. Deoarece și următoarele linii vor fi depuse tot aici, este nevoie să se salveze conținutul acestui masiv. În acest scop se cere sistemului de operare să se creeze un duplicat al acestui șir prin apelul funcției `strdup`. Aceasta va rezerva o zonă de memorie, va copia șirul dat în zona respectivă și ne va comunica adresa acestei zone.

Funcțiile care operează cu șiruri de caractere sînt declarate cu:

```
#include <string.h>
```

Adresele liniilor sînt memorate într-un masiv de pointeri la caracter. Astfel două linii de text pot fi comparate transmițînd pointerii lor funcției `strcmp`. Dacă două linii care nu respectă ordinea trebuie să fie schimbate, se schimbă doar pointerii lor din masivul de pointeri și nu textul efectiv al liniilor.

În primul pas al procesului de sortare se citesc toate liniile textului de la intrare. În al doilea pas se sortează liniile în ordine lexicografică. În ultimul pas se afișează liniile sortate în noua ordine.

Vom scrie programul prin funcțiile sale, fiecare funcție realizând unul din cei trei pași de mai sus. O rutină principală va controla cele trei funcții. Ea are următorul cod:

```
int main() {          /* program care sortează liniile de la intrare */
#define NLIN 100      /* nr maxim de linii de sortat */
char *linptr[NLIN];   /* pointeri la linii */
int nrl;              /* nr linii intrare citite */
nrl = ReadLines(linptr,NLIN);
if (nrl>=0) {
    Sort(linptr,nrl);
    WriteLines(linptr,nrl);
}
else puts("Intrare prea mare pentru sort");
return 0;
}
```

Cele 3 funcții care realizează întregul proces sînt: ReadLines, Sort și WriteLines.

Rutina de intrare ReadLines trebuie să memoreze caracterele fiecărei linii și să construiască un masiv de pointeri la liniile citite. Trebuie, de asemenea, să numere liniile din textul de la intrare, deoarece această informație este necesară în procesul de sortare și de afișare. Întrucît funcția de intrare poate prelucra numai un număr finit de linii de intrare, ea poate returna un număr ilegal, cum ar fi -1, spre a semnaliza că numărul liniilor de intrare este prea mare pentru capacitatea de care dispune.

Atunci funcția ReadLines care citește liniile textului de la intrare este următoarea:

```
int ReadLines(char *linptr[], int nmax) {
int nrl = 0;
char *p,lin[80];
while (gets(lin)) {
    if (nrl>=nmax) return -1;
    p = strdup(lin);
    if (!p) return -1;
    linptr[nrl++] = p;
}
return nrl;
}
```

```
}
```

Rutina care afișează liniile în noua lor ordine este `WriteLines` și are următorul cod:

```
void WriteLines(char *linptr[], int nrl) {
    int i;
    for (i=0; i<nrl; i++)
        puts(linptr[i]);
}
```

Declarația nouă care apare în aceste programe este:

```
char *linptr[NLIN];
```

care indică faptul că `linptr` este un masiv de `NLIN` elemente, fiecare element al masivului fiind un pointer la un caracter. Astfel `linptr[i]` este un pointer la un caracter, iar `*linptr[i]` permite accesul la caracterul respectiv.

Deoarece `linptr` este el însuși un masiv, care se transmite ca argument funcției `WriteLines`, el va fi tratat ca un pointer și atunci funcția `WriteLines` mai poate fi scrisă și astfel:

```
void WriteLines(char *linptr[], int nrl) {
    while (--nrl>=0)
        puts(*linptr++);
}
```

În funcția `puts`, `linptr` indică inițial prima linie de afișat; fiecare incrementare avansează pe `*linptr` la următoarea linie de afișat, în timp ce `nrl` se micșorează după fiecare afișare a unei linii cu 1.

Funcția care realizează sortarea efectivă a liniilor se bazează pe algoritmul de înjumătățire și are următorul cod:

```
void Sort(char *v[], int n) {
    int gap,i,j;
    char *tmp;
    for (gap=n/2; gap>0; gap/=2)
        for (i=gap; i<n; i++)
            for (j=i-gap; j>=0; j-=gap) {
                if (strcmp(v[j],v[j+gap])<=0)
                    break;
            }
}
```

```

    tmp = v[j];
    v[j] = v[j+gap];
    v[j+gap] = tmp;
}
}

```

Deoarece fiecare element al masivului *v* (care este de fapt masivul *linptr* din funcția *main*) este un pointer la primul caracter al unei linii, variabila *tmp* va fi și ea un pointer la un caracter, deci operațiile de atribuire din ciclu după variabila *j* sînt admise și ele realizează reinversarea pointerilor la linii dacă ele nu sînt în ordinea cerută.

Structura programului este următoarea:

```

#include <stdlib.h>
#include <string.h>
#include <stdio.h>
int ReadLines(...) {...}
void WriteLines(...) {...}
void Sort(...) {...}
int main(...) {...}

```

Să reținem următoarele lucruri legate de masive și pointeri. De cîte ori apare într-o expresie un identificator de tip masiv el este convertit într-un pointer la primul element al masivului. Prin definiție, operatorul de indexare *[]* este interpretat astfel încît *E1[E2]* este identic cu ** ((E1) + (E2))*. Dacă *E1* este un masiv, iar *E2* un întreg, atunci *E1[E2]* se referă la elementul de indice *E2* al masivului *E1*.

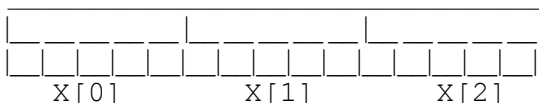
O regulă corespunzătoare se aplică și masivelor multi-dimensionale. Dacă *E1* este un masiv *d*-dimensional, de rangul *i*j*...*k*, atunci ori de cîte ori el apare într-o expresie, el va fi convertit într-un pointer la un masiv (*d-1*)-dimensional de rangul *j*...*k*, ale cărui elemente sînt masive. Dacă operatorul *** se aplică acestui pointer, rezultatul este masivul (*d-1*)-dimensional, care se va converti imediat într-un pointer la un masiv (*d-2*)-dimensional ș.a.m.d. Raționamentul se poate aplica în mod inductiv pînă cînd, în

final, ca urmare a aplicării operatorului $*$ se obține ca rezultat un întreg, de exemplu, dacă masivul a fost declarat de tipul `int`.

Să considerăm, de exemplu, masivul:

```
int X[3][5];
```

X este un masiv de întregi, de rangul 3×5 . Când X apare într-o expresie, el este convertit într-un pointer la (primul din cele trei) masive de 5 întregi.

În expresia $X[i]$, care este echivalentă cu expresia $*(X+i)$, X este convertit într-un pointer la un masiv, ale cărui elemente sînt la rîndul lor masive de 5 elemente; apoi i se convertește la tipul X , adică indicele i se înmulțește cu lungimea elementului pe care îl indică X (adică 5 întregi) și apoi rezultatele se adună. Se aplică operatorul $*$ pentru obținerea masivului i (de 5 întregi) care la rîndul lui este convertit într-un pointer la primul întreg din cei cinci.

Se observă deci că primul indice din declarația unui masiv nu joacă rol în calculul adresei.

8.8. Inițializarea masivelor și masivelor de pointeri

Inițializatorul unei variabile declarate masiv constă dintr-o listă de inițializatori separați prin virgulă și închiși între acolade, corespunzători tuturor elementelor masivului. Ei sînt scriși în ordinea crescătoare a indicilor masivului. Dacă masivul conține sub-masive atunci regula se aplică recursiv membrilor masivului. Dacă în lista de inițializare există mai puțini inițializatori decît elementele masivului, restul elementelor neinițializate se inițializează cu zero. Nu se admite inițializarea unui masiv de clasă automatic.

Acoladele $\{$ și $\}$ se pot omite în următoarele situații:

- dacă inițializatorul începe cu acoladă stînga $\{$, atunci lista de inițializatori, separați prin virgulă, va inițializa elementele masivului;

nu se acceptă să existe mai mulți inițializatori decît numărul elementelor masivului;

– dacă însă inițializatorul nu începe cu acoladă stînga {, atunci se iau din lista de inițializatori atîția inițializatori cîți corespund numărului de elemente ale masivului, restul inițializatorilor vor inițializa următorul membru al masivului, care are ca parte (sub-masiv) masivul deja inițializat.

Un masiv de caractere poate fi inițializat cu un șir, caz în care caracterele succesive ale șirului inițializează elementele masivului.

Exemple:

1) `int x[] = {1, 3, 5};`

Această declarație definește și inițializează pe `x` ca un masiv unidimensional cu trei elemente, chiar dacă nu s-a specificat dimensiunea masivului. Prezența inițializatorilor închiși între acolade determină dimensiunea masivului.

2) Declarația

```
int y[4][3]={
    {1, 3, 5},
    {2, 4, 6},
    {3, 5, 7}
};
```

este o inițializare complet închisă între acolade. Valorile 1,3,5 inițializează prima linie a masivului `y[0]` și anume pe `y[0][0]`, `y[0][1]`, `y[0][2]`. În mod analog următoarele două linii inițializează pe `y[1]` și `y[2]`. Deoarece inițializatorii sînt mai puțini decît numărul elementelor masivului, linia `y[3]` se va inițializa cu zero, respectiv elementele `y[3][0]`, `y[3][1]`, `y[3][2]` vor avea valorile zero.

3) Același efect se poate obține din declarația:

```
int y[4][3] = {1, 3, 5, 2, 4, 6, 3, 5, 7};
```

unde inițializatorul masivului `y` începe cu acolada stîngă în timp ce inițializatorul pentru masivul `y[0]` nu, fapt pentru care primii trei inițializatori sînt folosiți pentru inițializarea lui `y[0]`, restul

inițializatorilor fiind folosiți pentru inițializarea masivelor `y[1]` și respectiv `y[2]`.

4) Declarația:

```
int y[4][3] = {
    {1}, {2}, {3}, {4}
};
```

inițializează masivul `y[0]` cu (1,0,0), masivul `y[1]` cu (2,0,0), masivul `y[2]` cu (3,0,0) și masivul `y[4]` cu (4,0,0).

5) Declarația:

```
static char msg[] = "Eroare de sintaxa";
```

inițializează elementele masivului de caractere `msg` cu caracterele succesive ale șirului `dat`.

În ceea ce privește inițializarea unui masiv de pointeri să considerăm următorul exemplu.

Fie funcția `NumeLuna` care returnează un pointer la un șir de caractere care indică numele unei luni a anului. Funcția dată conține un masiv de șiruri de caractere și returnează un pointer la un astfel de șir, când ea este apelată.

Codul funcției este următorul:

```
char *NumeLuna(int n) { /* returnează numele lunii a n-a */
static char *NL[] = {
    "luna ilegala", "ianuarie", "februarie",
    "martie", "aprilie", "mai", "iunie", "iulie",
    "august", "septembrie", "octombrie",
    "noiembrie", "decembrie"
}
return (n<1) || (n>12) ? NL[0] : NL[n] ;
}
```

În acest exemplu, `NL` este un masiv de pointeri la caracter, al cărui inițializator este o listă de șiruri de caractere. Compilatorul alocă o zonă de memorie pentru memorarea acestor șiruri și generează câte un pointer la fiecare din ele pe care apoi îi introduce în masivul `name`. Deci `NL[i]` va conține un pointer la șirul de caractere având indice `i` al inițializatorului. Nu este necesar să se

specifice dimensiunea masivului NL deoarece compilatorul o determină numărînd inițializatorii furnizați și o completează în declarația masivului.

8.9. Masive de pointeri și masive multidimensionale

Adesea se creează confuzii în ceea ce privește diferența dintre un masiv bidimensional și un masiv de pointeri. Fie date declarațiile:

```
int a[10][10], *b[10];
```

În acest caz *a* este un masiv de întregi căruia *i* se alocă spațiu pentru toate cele 100 de elemente, iar calculul indicilor se face în mod obișnuit pentru a avea acces la oricare element al masivului.

Pentru masivul *b* declarația alocă spațiu numai pentru zece pointeri, fiecare trebuind să fie încărcat cu adresa unui masiv de întregi.

Presupunînd că fiecare pointer indică un masiv de zece elemente înseamnă că ar trebui alocate încă o sută de locații de memorie pentru elementele masivelor.

În această accepțiune, folosirea masivelor *a* și *b* poate fi similară în sensul că *a*[5][5] și *b*[5][5], de exemplu, se referă ambele la unul și același întreg (dacă fiecare element *b*[*i*] este inițializat cu adresa masivului *a*[*i*]).

Astfel, masivul de pointeri utilizează mai mult spațiu de memorie decît masivele bidimensionale și pot cere un pas de inițializare explicit. Dar masivele de pointeri prezintă două avantaje, și anume: accesul la un element se face cu adresare indirectă, prin intermediul unui pointer, în loc de procedura obișnuită folosind înmulțirea și apoi adunarea, iar al doilea avantaj constă în aceea că dimensiunea masivelor de pointeri poate fi variabilă. Acest lucru înseamnă că un element al masivului de pointeri *b* poate indica un masiv de zece elemente, altul un masiv de două elemente și altul poate să nu indice nici un masiv.

Cu toate că problema prezentată în acest paragraf a fost descrisă în termenii întregilor, ea este cel mai frecvent utilizată în memorarea

șirurilor de caractere de lungimi diferite (ca în funcția `NumeLuna` prezentată mai sus).

Prezentăm în continuare un model de rezolvare a alocării de memorie pentru o matrice de dimensiuni care sînt cunoscute abia în momentul execuției. În biblioteca limbajului C există funcții care ne oferă posibilitatea de a alocă memorie necesară pentru memorarea unor date. După ce datele au fost prelucrate, memoria ocupată nu mai este necesară și poate fi eliberată.

Declarațiile acestor funcții se obțin cu:

```
#include <stdlib.h>
```

Pentru alocarea unei zone de memorie apelăm funcția `malloc`:

```
void *malloc(unsigned n);
```

Funcția alocă o zonă de memorie de n octeți și returnează adresa acesteia.

O zonă de memorie avînd adresa p (p fiind un pointer) poate fi eliberată după ce nu mai este necesară:

```
void free(void *p);
```

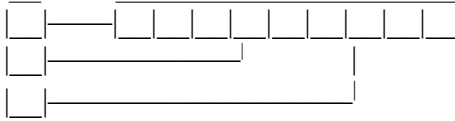
Presupunem că trebuie să alocăm memorie pentru o matrice de elemente întregi avînd n linii și m coloane.

```
#include <stdlib.h>
int **IntMatr(int n, int m) {
    int i, **p;
    p = (int **)malloc(n*sizeof(int *));
    p[0] = (int *)malloc(nm*sizeof(int));
    for (i=1; i<n; i++)
        p[i] = p[i-1] + m;
    return p;
}
```

Inițial se alocă memorie unde se vor depune adresele celor n linii, de aceea primul apel `malloc` cere o zonă de memorie pentru n pointeri. În continuare trebuie alocată memorie și pentru matricea propriu-zisă. Pentru simplificare am preferat să alocăm o zonă continuă de $n \times m$ întregi (al doilea apel `malloc`).

În acest moment putem determina adresa fiecărei linii a matricei. Prima linie are determinată adresa din momentul alocării. Pentru o

linie oarecare i ($i \geq 0$) adresa acesteia se obține din adresa liniei precedente la care se adaugă m (numărul de elemente ale liniei); a se vedea și figura de mai jos.

Este foarte important să se respecte acești pași în alocarea memoriei pentru matrice. În caz contrar variabilele pointer conțin valori necunoscute și nu există garanții că indică spre zone de memorie sigure: este foarte probabil că programul nu are acces la zonele respective.

Funcția principală va fi scrisă astfel:

```
int main() {
    int **Mat, n, m;
    /* alte definiții de variabile */
    /* Citește valorile n și m */
    Mat = IntMatr(n, m);
    /* Completează matricea cu valori Mat[i][j] ... */
    /* Prelucreează matricea */
    free(Mat[0]); free(Mat); /* Eliberează memoria */
}
```

Este foarte important să se respecte și pașii precizați pentru eliberarea memoriei ocupate: mai întâi zona ocupată de matrice și apoi și zona ocupată de pointeri. Dacă se eliberează mai întâi zona ocupată de pointeri, programul nu mai are acces la zona respectivă, și un apel `free(Mat[0])` va fi respins de sistemul de operare.

Să reluăm problema alocării de memorie pentru o matrice în cazul general, unde cunoaștem:

- n : numărul liniilor matricei;
- $M[]$: masiv care indică numărul elementelor din fiecare linie;
- s : mărimea în octeți a unui element al matricei (se obține cu operatorul `sizeof`); toate elementele matricei sînt de același tip.

```

void **Genmatr(int n, int M[], int s) {
    int i;
    void **p;
    p = (void **)malloc(n*sizeof(void *));
    for (i=0; i<n; i++)
        p[i] = malloc(M[i]*s);
    return p;
}

```

Spre deosebire de exemplul precedent, unde toată memoria a fost alocată într-o singură operație (al doilea apel malloc), aici am alocat separat memorie pentru fiecare linie.

Apelul acestei funcții necesită anumite pregătiri:

```

double **Dm; /* pentru o matrice cu elemente de tip double */
int n, *M;
/* alte definiții de variabile */
/* Citește valoarea n */
M = (int *)malloc(n*sizeof(int));
/* precizează pentru fiecare linie numărul de elemente */
Dm = (double **)Genmatr(n, M, sizeof(double));
/* Operații cu elementele matricei */

```

Memoria ocupată se eliberează astfel:

```

for (i=0; i<n; i++)
    free(Dm[i]);
free(Dm); free(M);

```

Este posibil să alocăm o zonă compactă pentru memorarea matricei, trebuie mai întâi să determinăm numărul total de elemente.

A doua variantă a funcției GenMatr este:

```

void **Genmatr(int n, int M[], int s) {
    int i, l;
    char **p;
    p = (char **)malloc(n*sizeof(void *));
    for (l=i=0; i<n; i++)
        l += M[i];
    p[0] = (char *)malloc(l*s);
    for (i=1; i<n; i++)
        p[i] = p[i-1] + M[i] * s;
    return p;
}

```

}

Memoria ocupată de matrice se eliberează cu două apeluri *free*, așa cum am arătat mai sus în cazul matricei de întregi.

Considerăm că acest stil de programare, bazat pe alocarea compactă, este mai avantajos deoarece se evită o fragmentare excesivă a memoriei. Sistemul de operare memorează informații suplimentare (ascunse programatorului) care îi permit ulterior să elibereze o zonă de memorie la cerere.

8.10. Argumentele unei linii de comandă

În sistemul de calcul care admite limbajul C trebuie să existe posibilitatea ca în momentul execuției unui program scris în acest limbaj să i se transmită acestuia argumente sau parametri prin linia de comandă. Când un program este lansat în execuție și funcția *main* este apelată, apelul va conține două argumente.

Standardul ANSI C prezintă astfel declarația funcției *main*:

```
int main(int argc, char *argv[]);
```

Pentru a obține descrieri compacte ale programelor am preferat să folosim numele *ac* și *av* pentru argumentele funcției *main*. Primul argument reprezintă numărul de argumente din linia de comandă care a lansat programul. Al doilea argument este un pointer la un masiv de pointeri la șiruri de caractere care conțin argumentele, câte unul pe șir.

Să ilustrăm acest mod dinamic de comunicare între utilizator și programul său printr-un exemplu.

Fie programul numit *pri* care dorim să afișeze la terminal argumentele lui luate din linia de comandă, afișarea făcându-se pe o linie, iar argumentele afișate să fie separate prin spații.

Comanda:

```
pri succes colegi
```

va avea ca rezultat afișarea la terminal a textului

```
succes colegi
```

Prin convenție, *av[0]* este un pointer la numele *pri* al programului apelat, astfel că *ac*, care specifică numărul de argumente din linia de comandă, este cel puțin 1.

În exemplul nostru, `ac` este 3, iar `av[0]`, `av[1]` și `av[2]` sînt pointeri la `pri`, `succes` și respectiv `colegi`. Primul argument efectiv este `av[1]` iar ultimul este `av[ac-1]`. Dacă `ac` este 1, înseamnă că linia de comandă nu are nici un argument după numele programului.

Atunci programul `pri` are următorul cod:

```
int main(int ac, char *av[]) {    /* afișează argumentele */
int i;
for (i=1; i<ac; i++)
    printf("%s%c", av[i], (i<ac-1)?' ':'\n');
return 0;
}
```

Deoarece `av` este un pointer la un masiv de pointeri, există mai multe posibilități de a scrie acest program. Să mai scriem o versiune a acestui program.

```
int main(int ac, char *av[]) {    /* versiunea a doua */
while (--ac>0)
    printf("%s%c", *++av, (av>1) ? ' ' : '\n');
return 0;
}
```

Deoarece `av` este un pointer la un masiv de pointeri, prin incrementare `*++av` va indica spre `av[1]` în loc de `av[0]`. Fiecare incrementare succesivă poziționează pe `av` la următorul argument, iar `*av` este pointerul la argumentul șirului respectiv. În același timp `ac` este decrementat pînă devine zero, moment în care nu mai sînt argumente de afișat.

Această versiune arată că argumentul funcției `printf` poate fi o expresie ca oricare alta.

Ca un al doilea exemplu, să reconsiderăm un program anterior care afișează fiecare linie a unui text care conține un șir specificat de caractere (șablon).

Dorim acum ca acest șablon să poată fi precizat printr-un argument în linia de comandă la momentul execuției.

Și atunci funcția principală a programului care caută șablonul dat de primul argument al liniei de comandă este:

```

int main(int ac, char *av[ ]) {
char lin[80];
if (ac!=2)
    puts("Linia de comanda eronata");
else
    while (gets(lin))
        if (index(lin,av[1])>=0)
            puts(lin);
return 0;
}

```

unde linia de comandă este de exemplu: `find limbaj` în care `find` este numele programului, iar `limbaj` este șablonul căutat. Rezultatul va fi afișarea tuturor liniilor textului de intrare care conțin cuvîntul `limbaj`.

Să elaborăm acum modelul de bază, legat de linia de comandă și argumentele ei.

Să presupunem că dorim să introducem în linia de comandă două argumente opționale: unul care să afișeze toate liniile cu excepția acelor care conțin șablonul, și al doilea care să preceadă fiecare linie afișată cu numărul ei de linie.

O convenție pentru programele scrise în limbajul C este ca argumentele dintr-o linie de comandă care încep cu un caracter – să introducă un parametru opțional. Dacă alegem, de exemplu, `-x` pentru a indica *cu excepția* și `-n` pentru a cere *numărarea liniilor*, atunci comanda:

```
find -x -n la
```

avînd intrarea:

```

la miezul stinselor lumini
s-ajung victorios,
la temelii, la rădăcini,
la măduvă, la os.

```

va produce afișarea liniei a doua, precedată de numărul ei, deoarece această linie nu conține șablonul `la`.

Argumentele opționale sînt permise în orice ordine în linia de comandă. Analizarea și prelucrarea argumentelor unei linii de comandă trebuie efectuată în funcția principală `main`, inițializînd în

mod corespunzător anumite variabile. Celelalte funcții ale programului nu vor mai ține evidența acestor argumente.

Este mai comod pentru utilizator dacă argumentele opționale sînt concatenate, ca în comanda:

```
find -xn la
```

Caracterele *x* respectiv *n* indică doar absența sau prezența acestor opțiuni (*switch*) și nu sînt tratate din punct de vedere al valorii lor.

Fie programul care caută șablonul *la* în liniile de la intrare și le afișează pe acelea, care nu conțin șablonul, precedate de numărul lor de linie. Programul tratează corect atît prima formă a liniei de comandă cît și a doua. În continuare este prezentată doar funcția principală a acestui program.

```
int main(int ac, char *av[]) {          /* caută un șablon */
char lin[80],*s;
long nl;
int exc,num,tst;
nl = num = 0;
while (--ac>0 && (++av)[0]!='-')
    for (s=av[0]+1; *s!=0; s++)
        switch(*s) {
            case 'x': exc = 1; break;
            case 'n': num = 1; break;
            default:
                printf("find: optiune ilegala %c\n",*s);
                ac = 0;
                break;
        }
if (ac!=1)
    puts("Nu exista argumente sau sablon");
else
    while (gets(lin) {
        nl++;
        tst = index(lin,*av)>=0;
        if (tst!=except) {
            if (num)
                printf("%4d:",nl);
            puts(lin);
```

```

    }
}

```

Dacă nu există erori în linia de comandă, atunci la sfârșitul primului ciclu `while` `ac` trebuie să fie 1, iar `*av` conține adresa șablonului. `***av` este un pointer la un șir argument, iar `(***av)[0]` este primul caracter al șirului. În această ultimă expresie parantezele sînt necesare deoarece fără ele expresia înseamnă `*** (av[0])` ceea ce este cu totul altceva (și greșit): al doilea caracter din numele programului. De ce? Operatorul `[]` are prioritate maximă. O alternativă corectă pentru `(***av)[0]` este `***+av`.

8.11. Pointeri la funcții

În limbajul C o funcție nu este o variabilă, dar putem defini un pointer la o funcție, care apoi poate fi prelucrat, transmis unor alte funcții, introdus într-un masiv și așa mai departe. Relativ la o funcție se pot face doar două operații: apelul ei și considerarea adresei ei. Dacă numele unei funcții apare într-o expresie, fără a fi urmat imediat de o paranteză stîngă, deci nu pe poziția unui apel la ea, atunci se generează un pointer la această funcție. Pentru a transmite o funcție unei alte funcții, ca argument, se poate proceda în felul următor:

```

int f();
g(f);

```

unde funcția `f` este un argument pentru funcția `g`. Definiția funcției `g` va fi:

```

g(int (*funcpt)()) {
    funcpt();
}

```

În expresia `g(f)`, `f` nu este un apel de funcție. În acest caz, pentru argumentul funcției `g` se generează un pointer la funcția `f`. Deci `g` apelează funcția `f` printr-un pointer la ea.

Declarațiile din funcția `g` trebuie studiate cu grijă.

```

int (*funcpt)();

```

spune că `funcpt` este un pointer la o funcție care returnează un întreg. Primul set de paranteze este necesar, deoarece fără el

```
int *funcpt();
```

ar însemna că `funcpt` este o funcție care returnează un pointer la un întreg – operatorul `()` are prioritate maximă, ceea ce este cu totul diferit față de sensul primei expresii. Folosirea lui `funcpt` în expresia:

```
funcpt();
```

indică apelul funcției a cărei adresă este dată de pointerul `funcpt`.

Ca un exemplu, să considerăm procedura de sortare a liniilor de la intrare, modificată în sensul ca dacă argumentul opțional `-n` apare în linia de comandă, atunci liniile se vor sorta nu lexicografic ci numeric, liniile conținând grupe de numere.

O sortare constă de regulă din trei componente: o comparare care determină ordinea oricărei perechi de elemente, un schimb pentru a inversa ordinea elementelor implicate, și un algoritm de sortare care face comparațiile și inversările pînă cînd elementele sînt aduse în ordinea cerută. Algoritmul de sortare este independent de operațiile de comparare astfel încît, transmițînd diferite funcții de comparare funcției de sortare, elementele de intrare se pot aranja după diferite criterii.

Compararea lexicografică a două linii se realizează prin funcția `strcmp`. Mai avem nevoie de o rutină `numcmp` care să compare două linii pe baza valorilor numerice și care să returneze aceiași indicatori ca și rutina `strcmp`.

Declarăm aceste trei funcții în funcția principală `main`, iar pointerii la aceste funcții îi transmitem ca argumente funcției `sort`, care la rîndul ei va apela aceste funcții prin intermediul pointerilor respectivi.

Funcția principală `main` va avea atunci următorul cod:

```
#define NLIN 100      /* număr maxim de linii de sortat */
int main (int ac, char *av[]) {
char *linptr[NLIN];  /* pointeri la linii text */
int nrl;             /* număr de linii citite */
int num = 0;         /* 1 dacă sort numeric */
```

```

if (ac>1 && av[1][0]=='-' && av[1][1]=='n')
    num = 1;
nrl = ReadLines(linptr,NLIN);
if (nrl>=0) {
    if (num) Sort(linptr,nrl,numcmp);
    else Sort(linptr,nrl,strcmp);
    WriteLines(linptr,nrl);
}
else puts("Intrare prea mare pentru Sort");
}

```

În apelul funcției `Sort`, argumentele `strcmp` și `numcmp` sînt adresele funcțiilor respective. Deoarece ele sînt declarate funcții care returnează un întreg (a se vedea mai jos structura programului), operatorul `&` nu trebuie să preceadă numele funcțiilor, compilatorul fiind cel care gestionează transmiterea adreselor funcțiilor.

Să sintetizăm într-o declarație elementele comune ale celor două funcții:

```

typedef int (*P_func)(const char *, const char *);

```

Această declarație definește identificatorul `P_func` ca fiind un tip pointer la o funcție care returnează un întreg, și are ca argumente doi pointeri la caracter. Elementele celor două masive nu pot fi modificate. Tipul `P_func` poate fi folosit în continuare pentru a construi noi declarații.

Funcția `Sort` care aranjează liniile în ordinea crescătoare se va modifica astfel:

```

void Sort(char *v[], int n, P_func comp) {
    int gap,i,j;
    char *tmp;
    for (gap=n/2; gap>0; gap/=2)
        for (i=gap; i<n; i++)
            for (j=i-gap; j>=0; j-=gap) {
                if (comp(v[j],v[j+gap])<=0)
                    break;
                tmp = v[j];
                v[j] = v[j+gap];
                v[j+gap] = tmp;
            }
}

```

```
}
```

Funcția numcmp este definită astfel:

```
int numcmp(const char *s1, const char *s2) {
double atof(char *s),v1,v2;
v1 = atof(s1);
v2 = atof(s2);
if (v1<v2) return -1;
if (v1>v2) return 1;
return 0;
}
```

Structura programului este următoarea:

```
#include <stdlib.h>
#include <string.h>
#include <stdio.h>
typedef int (*P_func)(const char *, const char *);
int ReadLines(...) {...}
void WriteLines(...) {...}
int numcmp(...) {...}
void Sort(...) {...}
int main(...) {...}
```

În funcția main, în locul variabilei num de tip întreg putem folosi un pointer de tip P_func astfel:

```
P_func Fcomp = strcmp;
if (ac>1 && av[1][0]=='-' && av[1][1]=='n')
    Fcomp = numcmp;
nrl = ReadLines(linptr,NLIN);
if (nrl>=0) {
    Sort(linptr,nrl,Fcomp);
    WriteLines(linptr,nrl);
}
```

Dacă programul este compus din mai multe module, se utilizează un fișier header care conține declarațiile tuturor funcțiilor utilizate. Acest fișier trebuie inclus în fiecare modul.

9. Structuri și reuniuni

O structură este o colecție de una sau mai multe variabile, de același tip sau de tipuri diferite, grupate împreună sub un singur nume pentru a putea fi tratate împreună.

Structurile ajută la organizarea datelor complexe, în special în programele mari, deoarece permit unui grup de variabile legate să fie tratate ca o singură entitate. În acest capitol vom ilustra modul de utilizare a structurilor.

9.1. Elemente de bază

Sintaxa unei declarații de structură este:

```
struct nume-șablon-structură {  
    listă-declarații-membri  
} listă-variabile;
```

Numele șablonului structurii poate lipsi, în acest caz șablonul nu va avea un nume, dar lista variabilelor este obligatorie.

Lista variabilelor poate lipsi, în acest caz șablonul de tip structură trebuie să aibă un nume. Astfel se definește un șablon pentru variabile care vor fi definite ulterior, avînd acest tip structurat:

```
struct nume-șablon-structură listă-variabile;
```

Fiecare variabilă din listă va fi compusă din aceleași elemente (membri), așa cum a fost definit șablonul.

Să revenim asupra rutinei de conversie a datei care a fost prezentată în capitolul anterior. O dată calendaristică se compune din zi, lună și an. Aceste trei variabile pot fi grupate într-o singură structură astfel:

```
struct S_data {  
    int zi, luna, an;  
} ;
```

Cuvîntul cheie `struct` introduce o declarație de structură care este o listă de declarații închise între acolade. Acest cuvînt poate fi

urmat opțional de un nume, numit marcaj de structură sau etichetă de structură, cum este în exemplul nostru numele `S_data`. Marcajul denumește acest tip de structură și poate fi folosit în continuare ca o prescurtare pentru declarația de structură detaliată căreia îi este asociat.

Elementele sau variabilele menționate într-o structură se numesc membri ai structurii. Un membru al structurii sau o etichetă și o variabilă oarecare, nemembru, pot avea același nume fără a genera conflicte, deoarece ele vor fi întotdeauna deosebite una de alta din context.

Declarația următoare definește variabila `d` ca o structură avînd același șablon ca structura `S_data`:

```
struct S_data d;
```

O structură externă sau statică poate fi inițializată, atașînd după definiția ei o listă de inițializatori pentru componente, de exemplu:

```
struct S_data d = {4,7,1984};
```

Un membru al unei structuri este referit printr-o expresie de forma:

nume-structură . membru

în care operatorul membru de structură `.` leagă numele membrului de numele structurii. Ca exemplu fie atribuirea:

```
bis = !(d.an%4) && (d.an%100) || !(d.an%400);
```

Structurile pot fi imbricate: o înregistrare de stat de plată, de exemplu, poate fi de următoarea formă:

```
struct S_pers {  
    long nrl;  
    char num[LNUM],adr[LADR];  
    long sal;  
    struct S_data dnast,dang;  
} ;
```

Tipul structură `S_pers` conține două structuri de șablon `S_data`. Declarația următoare definește o variabilă de tip structură cu numele `ang`, avînd același șablon ca structura `S_pers`:

```
struct S_pers ang;
```

În acest caz:

```
ang.dnast.luna se referă la luna de naștere
```

ang.dang.an se referă la anul angajării

Singurele operații pe care le vom aplica unei structuri vor fi accesul la un membru al structurii și considerarea adresei ei cu ajutorul operatorului &. Structurile de clasă automate, ca și masivele de aceeași clasă, nu pot fi inițializate; pot fi inițializate numai structurile externe și statice, regulile de inițializare fiind aceleași ca pentru masive.

Structurile și funcțiile conlucrează foarte eficient prin intermediul pointerilor. Ca un exemplu, să rescriem funcția de conversie a datei, care determină numărul zilei din an.

```
int NrZile(const struct S_data *pd) {
    int i, zi, bis;
    zi = pd->zi;
    bis = !(pd->an%4) && (pd->an%100) || !(pd->an%400);
    for (i=1; i<pd->luna; i++)
        zi += Zile[bis][i];
    return zi;
}
```

Declarația din lista de argumente indică faptul că `pd` este un pointer la o structură cu șablon `S_data`. Notăția `pd->an` indică faptul că se referă la membrul `an` al acestei structuri. În general, dacă `p` este un pointer la o structură, `p->membru-structură` se referă la un membru particular (operatorul `->` se formează din semnul minus urmat de semnul mai mare).

Deoarece `pd` este pointer la o structură, membrul `an` poate fi de asemenea referit prin: `(*pd).an`, dar notația `->` se impune ca un mod convenabil de prescurtare. În notația `(*pd).an`, parantezele sînt necesare deoarece precedența operatorului `.` (membru de structură) este mai mare decît cea a operatorului `*` (indirectare).

Operatorii `->` și `.` ai structurilor, împreună cu `()` (modificare prioritați, liste de argumente) și `[]` (indexare) se găsesc în vîrfurile listei de precedență, fiind din acest punct de vedere foarte apropiați. Astfel, fie declarația următoare care definește un pointer `p` la o structură:

```

struct {
    int x, *y;
} *p;

```

Semnificațiile următoarelor expresii sînt:

`++p->x`

Incrementează membrul `x`, nu pointerul `p`, deoarece operatorul `->` are o precedență mai mare decît `++`. Parantezele pot fi folosite pentru a modifica ordinea operatorilor dată de precedența.

`(++p) ->x`

Incrementează mai întîi pointerul `p`, apoi accesează membrul `x`, din structura indicată de noua valoare a lui `p`.

`(p++) ->x`

Accesează mai întîi membrul `x`, apoi incrementează pointerul `p`.

`*p->y`

Indică conținutul de la adresa memorată la `y`.

`*p->y++`

Accesează mai întîi ceea ce indică `y`, apoi incrementează pe `y`.

`(*p->y) ++`

Incrementează ceea ce indică `y`.

`*p++->y`

Accesează mai întîi ceea ce indică `y`, apoi incrementează pointerul `p`.

9.2. typedef

Stilul de utilizare a tipurilor de date structurate prezentat mai sus este foarte frecvent, și se întîlnește mai ales în programe care apelează funcții ale sistemelor de operare Linux.

Considerăm totuși că a scrie declarații de funcții care au ca și parametri date structurate, sau a defini variabile de tip structură, este destul de neplăcut datorită cerinței de a preciza numele tipului

precedat de cuvîntul rezervat `struct`. De aceea, pe parcursul lucrării vom folosi o facilitate (`typedef`) de a defini sinonime pentru tipuri de date existente, care pot fi fundamentale (predefinite) sau definite de programator.

Într-o declarație `typedef` fiecare identificator care apare ca parte a unui declarator devine sintactic echivalent cu cuvîntul cheie rezervat pentru tipul asociat cu identificatorul. De exemplu, declarația următoare îl face pe `LENGTH` sinonim cu `int`:

```
typedef int LENGTH;
```

„Tipul” `LENGTH` poate fi folosit ulterior în declarații în același mod ca și tipul `int`:

```
LENGTH len,maxlen,*lgm[];
```

În mod similar, declarația următoare îl face pe `STRING` sinonim cu `char*`, adică pointer la caracter:

```
typedef char *STRING;
```

„Tipul” `STRING` poate fi folosit în declarații ulterioare:

```
STRING p,linptr[NLIN];
```

Observăm că tipul care se declară prin `typedef` apare pe poziția numelui de variabilă, nu imediat după cuvîntul rezervat `typedef`.

Reluăm definiția tipului `P_func` din capitolul precedent:

```
typedef int (*P_func)(const char *, const char *);
```

Această declarație definește identificatorul `P_func` ca fiind un tip pointer la o funcție care returnează un întreg și are ca argumente doi pointeri la caracter. Elementele celor două masive nu pot fi modificate. Tipul `P_func` poate fi folosit în continuare pentru a construi noi declarații.

Rescriem definițiile de tipuri din secțiunea precedentă:

```
typedef struct {  
    int zi,luna,an;  
} T_data;
```

O structură externă sau statică poate fi inițializată, atașînd după definiția ei o listă de inițializatori pentru componente, de exemplu:

```
T_data d = {4,7,1984};
```

Structurile pot fi imbricate: un tip de înregistrare de stat de plată, de exemplu, poate fi definit astfel:

```
typedef struct {
    long nrl;
    char num[LNUM], adr[LADR];
    long sal;
    T_data dnast, dang;
} T_pers;
```

Funcția `NrZile` poate fi declarată astfel:

```
int NrZile(const T_data *pd);
```

Există două motive principale care impun folosirea declarațiilor `typedef`. Primul este legat de problemele de portabilitate. Când se folosesc declarații `typedef` pentru tipuri de date care sînt dependente de mașină, atunci pentru o compilare pe un alt sistem de calcul este necesară modificarea doar a acestor declarații nu și a datelor din program. La sfîrșitul acestui capitol vom da un exemplu în acest sens reluînd definirea tipului structurat dată calendaristică.

Al doilea constă în faptul că prin crearea de noi nume de tipuri se oferă posibilitatea folosirii unor nume mai sugestive în program, deci o mai rapidă înțelegere a programului.

În continuare pe parcursul lucrării vom folosi facilitatea `typedef` pentru a defini tipuri complexe de date și în special structuri.

9.3. Masive de structuri

Structurile sînt în mod special utile pentru tratarea masivelor de variabile legate prin context. Pentru exemplificare vom considera un program care numără intrările fiecărui cuvînt cheie dintr-un text. Pentru aceasta avem nevoie de un masiv de șiruri de caractere pentru păstrarea cuvintelor cheie și un masiv de întregi pentru a contoriza aparițiile acestora. O posibilitate este de a folosi două masive paralele `keyw` și `keyc` declarate prin:

```
char *keyw[NKEYS];
int keyc[NKEYS];
```

respectiv unul de pointeri la șiruri de caractere și celălalt de întregi.

Fiecărui cuvînt cheie îi corespunde perechea (keyw,keyc) astfel încît putem considera cele două masive ca fiind un masiv de perechi. Următoarea declarație definește un tip structură T_key:

```
typedef struct {  
    char *keyw;  
    int keyc;  
} T_key;
```

Folosim acest tip structură pentru a defini un masiv keym, unde NKEYS este o constantă definită cu ajutorul directivei #define:

```
T_key keym[NKEYS];
```

Fiecare element al masivului este o structură de același șablon ca și structura T_key.

Deoarece masivul de structuri keym conține, în cazul nostru, o mulțime constantă de cuvinte cheie, este mai ușor de inițializat o dată pentru totdeauna chiar în locul unde este definit. Inițializarea structurilor este o operație analogă cu inițializarea unui masiv în sensul că definiția este urmată de o listă de inițializatori închiși în acolade.

Atunci masivul de structuri keym va fi inițializat astfel:

```
T_key keym[] = {  
    "break",0, "case",0, "char",0,  
    /* ... */ "while",0  
};
```

Inițializatorii sînt perechi care corespund la membrii structurii. Inițializarea ar putea fi făcută și incluzînd inițializatorii fiecărei structuri din masiv în acolade ca în:

```
T_key keym[] = { {"break",0},{ "case",0}, ... }
```

dar parantezele interioare nu mai sînt necesare dacă inițializatorii sînt variabile simple sau șiruri de caractere și dacă toți inițializatorii sînt prezenți.

Dacă masivul keym este global, eventualii membri pentru care nu se precizează o valoare inițială vor primi valoarea zero, dar în acest caz parantezele interioare sînt necesare:

```
T_key keym[] = { {"break"}, {"case"}, ... }
```

Compilerul va determina, pe baza inițializatorilor, dimensiunea masivului de structuri `keym`, motiv pentru care nu este necesară indicarea dimensiunii masivului la inițializare.

Programul de numărare a cuvintelor cheie începe cu definirea masivului de structuri `keym`. Funcția principală `main` citește câte un cuvânt (șir de caractere) din textul de la intrarea standard prin apelul repetat al funcției `scanf`. Fiecare șir este apoi căutat în tabelul `keym` cu ajutorul unei funcții de căutare `binary`. Lista cuvintelor cheie trebuie să fie în ordine crescătoare pentru ca funcția `binary` să lucreze corect. Dacă șirul cercetat este un cuvânt cheie atunci funcția `binary` returnează numărul de ordine al acestuia în tabelul cuvintelor cheie, altfel returnează `-1`.

```
int binary(char *word, const T_key kt[], int n) {
    int l,r,m,c;
    l = 0;   r = n - 1;
    while (l<=r) {
        m = (l + r) / 2;
        c = strcmp(word, kt[mid].keyw);
        if (cond==0) return m;
        if (cond<0) r = m - 1;
        else l = m + 1;
    }
    return -1;
}

int main() {                                     /* numără cuvintele cheie */
    int n;
    char word[36];
    while (scanf("%s",word)!=EOF) {
        n = binary(word, keym, NKEYS);
        if (n>=0) keym[n].keyc++;
    }
    for (n=0; n<NKEYS; n++)
        if (keym[n].keyc>0)
            printf("%4d %s\n", keym[n].keyc,
                    keym[n].keyw);
    return 0;
}
```

Important! Funcția `scanf` cu descriptorul de format `"%s"` furnizează în masivul `word` un șir de caractere *care nu conține spații*. Dacă șirul are cel puțin 36 de caractere, comportamentul programului este imprevizibil. Dacă dorim să preluăm cel mult 35 de caractere folosim formatul `"%35s"`. Citirea și scrierea cu format vor fi detaliate în capitolul 10.

Valoarea `NKEYS` este numărul cuvintelor cheie din `keym` (dimensiunea masivului de structuri). Deși putem calcula acest număr manual, este mai simplu și mai sigur s-o facem prin program, mai ales dacă lista cuvintelor cheie este supusă modificărilor. O posibilitate de a calcula `NKEYS` prin program este de a termina lista inițializatorilor cu un pointer `NULL` și apoi prin ciclare pe `keym` să detectăm sfârșitul lui. Acest lucru nu este necesar deoarece dimensiunea masivului de structuri este perfect determinată în momentul compilării. Numărul de intrări se determină împărțind dimensiunea masivului la dimensiunea structurii `key`.

Operatorul `sizeof` furnizează dimensiunea în octeți a argumentului său.

În cazul nostru, numărul cuvintelor cheie este dimensiunea masivului `keym` împărțită la dimensiunea unui element de masiv. Acest calcul este făcut într-o linie `#define` pentru a da o valoare identificatorului `NKEYS`:

```
#define NKEYS (sizeof(keym)/sizeof(T_key))
```

Structura programului este următoarea:

```
#include <stdlib.h>
#include <string.h>
#include <stdio.h>
typedef struct {...} T_key;
T_key keym[] = {...} ;
int binary(...) {...}
int main(...) {...}
```


9.4. Pointeri la structuri

Pentru a ilustra modul de corelare dintre pointeri și masivele de structuri, să rescriem programul de numărare a cuvintelor cheie dintr-un text, de data aceasta folosind pointeri în loc de indici de masiv.

Declarația externă a masivului de structuri `keym` nu necesită modificări, în timp ce funcțiile `main` și `binary` da. Prezentăm în continuare aceste funcții modificate.

```
T_key *binary(char *word, T_key kt[],int n) {
    int c;
    struct key *m;
    struct key *l = kt;
    struct key *r = kt + n - 1;
    l = kt;  r = kt + n - 1;
    while (l<=r) {
        m = l + (r - l) / 2;
        c = strcmp(word,m->keyw);
        if (c==0) return m;
        if (c>0) l = m + 1;
        else r = m - 1;
    }
    return NULL;
}

int main() {    /* numără cuvintele cheie, versiune cu pointeri */
    int t;
    char word[36];
    T_key *p;
    while (scanf("%s",word)!=EOF)
        if (p=binary(word, keym,NKEYS))
            p->keyc++;
    for (p=keym; p<keym+NKEYS; p++)
        if (p->keyc>0)
            printf("%4d %s\n",p->keyc,p->keyw);
}
```

Să observăm câteva lucruri importante în acest exemplu. În primul rând, declarația funcției `binary` trebuie să indice că ea returnează un pointer la o structură de același șablon cu structura

T_key, în loc de un întreg. Dacă binary găsește un cuvînt în structura T_key, atunci returnează un pointer la el; dacă nu-l găsește returnează NULL. În funcție de aceste două valori returnate, funcția main semnalează găsirea cuvîntului prin incrementarea cîmpului keyc corespunzător cuvîntului sau trece direct la citirea următorului cuvînt.

În al doilea rînd, toate operațiile de acces la elementele masivului de structuri keym se fac prin intermediul pointerilor. Acest lucru determină o modificare semnificativă în funcția binary. Calculul elementului mijlociu nu se mai poate face simplu prin:

$$m = (l + r) / 2$$

deoarece adunarea a doi pointeri este o operație ilegală, nedefinită. Această instrucțiune trebuie modificată în:

$$m = l + (r - l) / 2$$

care face ca adresa memorată la m să indice elementul de la jumătatea distanței dintre l și r.

Să mai observăm inițializarea pointerilor l și r, care este perfect legală, deoarece este posibilă inițializarea unui pointer cu o adresă a unui element deja definit.

În funcția main avem următorul ciclu:

```
for(p=keym; p<keym+NKEYS; p++) ...
```

Dacă p este un pointer la un masiv de structuri, orice operație asupra lui p ține cont de dimensiunea unei structuri, astfel încît p++ incrementează pointerul p la următoarea structură din masiv, adunînd la p dimensiunea corespunzătoare a structurii. Nu întotdeauna dimensiunea structurii este egală cu suma dimensiunilor membrilor ei, deoarece din cerințe de aliniere a unor membri pot apărea „goluri” în interiorul acesteia.

De aceea, dacă dorim să economisim cît mai multă memorie în cazul masivelor de structuri, recomandăm gruparea membrilor astfel încît să eliminăm pe cît posibil apariția unor astfel de goluri. În principiu, fiecare tip de date are anumite cerințe de aliniere:

- short la multiplu de 2;
- long, float, double, long double și pointer la multiplu de 4.

Dimensiunea unei structuri este rotunjită la un multiplu întreg corespunzător acestor cerințe.

9.5. Structuri auto-referite

O altă problemă legată de definirea și utilizarea structurilor este căutarea în tabele. Când se întâlnește o linie de forma:

```
#define YES 1
```

simbolul YES și textul de substituție 1 se memorează într-o tabelă. Mai târziu, ori de câte ori textul YES va apărea în instrucțiuni, el va fi înlocuit cu constanta 1.

Crearea și gestionarea tabelelor de simboluri este o problemă de bază în procesul de compilare. Deoarece nu știm dinainte câte simboluri vor apărea în program, nu putem defini un masiv care să memoreze aceste informații: compilatorul trebuie să cunoască numărul de elemente în momentul compilării. De aceea vom alocă spațiu pentru fiecare simbol nou, și aceste zone vor fi legate între ele.

Definim două funcții care gestionează simbolurile și textele lor de substituție. Prima, `Install(s,t)` înregistrează simbolul `s` și textul de substituție `t` într-o tabelă, `s` și `t` fiind șiruri de caractere. A doua, `Lookup(s)` caută șirul `s` în tabelă și returnează fie un pointer la locul unde a fost găsit, fie `NULL` dacă șirul `s` nu figurează în tabel.

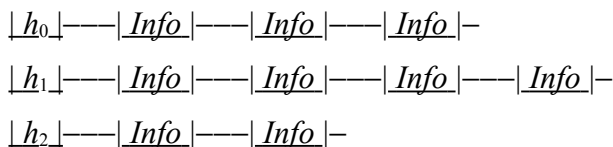
Algoritmul folosit pentru crearea și gestionarea tabelii de simboluri este o căutare pe bază de hashing (dispersie). Fiecărui simbol `i` se calculează un cod hash astfel: se adună codurile ASCII ale caracterelor simbolului și se ia restul provenit din împărțirea numărului obținut din adunare și dimensiunea tabelului. Astfel, fiecărui simbol `i` se asociază un cod hash `H` care verifică relația:

$$0 \leq H < 0 \times 100 \text{ (în hexazecimal)}$$

Codul hash astfel obținut va fi folosit apoi ca un indice într-o tabelă de pointeri. Un element al acestei tabele (masiv) indică începutul unui lanț de blocuri care descriu simboluri cu același cod hash. Dacă un element al tabelii este `NULL` înseamnă că nici un simbol nu are valoarea respectivă de hashing.

Un bloc dintr-un lanț indicat de un element al tabelii este o structură care conține un pointer la simbol, un pointer la textul de

substituție și un pointer la următorul bloc din lanț. Un pointer NULL la următorul bloc din lanț indică sfârșitul lanțului.

Șablonul unei structuri (nod) este următorul:

```
typedef struct S_list {
    char *num, *def;
    struct S_list *nxt; /* următoarea intrare în lanț */
} T_list, *P_list;
```

Această declarație „recursivă” a unui nod este perfect legală, deoarece o structură nu poate conține ca și componentă o intrare a ei însăși, dar poate conține un pointer la o structură de același șablon cu ea.

Declarația de mai sus definește un tip structurat cu numele T_list, sinonim cu tipul struct S_list. Tipul P_list este sinonim cu T_list * și cu struct S_list *.

Masivul de pointeri care indică începuturile lanțului de blocuri ce descriu simboluri de același cod hash este:

```
#define NHASH 0x100
static T_list *hasht[NHASH];
```

Algoritmul de hashing pe care-l prezentăm nu este cel mai bun posibil, dar are meritul de a fi extrem de simplu:

```
int hashf(char *s) { /* formează valoarea hash pentru șirul s */
    int hv;
    for (hv=0; *s;) hv += *s++;
    return hv % NHASH;
}
```

Acesta produce un indice în masivul de pointeri hasht. În procesul de căutare a unui simbol, dacă acesta există trebuie să se afle în lanțul de blocuri care începe la adresa conținută de elementul din hasht cu indicele respectiv.

Căutarea în tabela de simboluri `hasht` se realizează cu funcția `Lookup`. Dacă simbolul căutat este prezent undeva în lanț, funcția returnează un pointer la el, altfel returnează `NULL`.

```
T_list *Lookup(char *s) {          /* caută șirul s în hasht */
T_list *np;
for (np=hasht[hashf(s)]; np; np=np->nxt)
    if (strcmp(s,np->num)==0)
        return np;                /* s-a găsit s */
return NULL;                       /* nu s-a găsit s */
}
```

Dacă dorim să eliminăm un nod din listă, avem nevoie să știm *unde este memorată adresa acestuia*. Dacă nodul nedorit este primul din listă, adresa acestuia este memorată într-un element din masivul `hasht`, altfel această adresă este memorată în membrul `nxt` al nodului precedent din listă. Variabila pointer `pp` va reține unde se află memorată adresa care ne interesează. În parcurgerea listei, valoarea variabilei `pp` este tot timpul cu un pas în urma lui `np`, care indică nodul curent.

```
P_list *pp;
T_list *Lookup(char *s) {          /* caută șirul s în hasht */
T_list *np;
pp = hasht + hashf(s);
while (np=*pp) {
    if (strcmp(s,np->num)==0)
        return np;
    pp = &np->nxt;
}
return pp = NULL;
}
```

Fiecare nod din listă are tipul `T_list` și conține, printre altele, și adresa următorului nod. Dar adresa primului nod e memorată într-un element care are *alt tip* decât `T_list`. De aceea avem nevoie să memorăm *adresa zonei* unde este memorată adresa care ne interesează, de unde necesitatea definiției globale

```
P_list *pp;
```

Această definiție este echivalentă cu

```
T_list **pp;
```

Dacă și elementele masivului ar avea tipul `T_list`, nu am avea nevoie de două nivele de indirectare, ar fi suficient să memorăm adresa nodului precedent într-o variabilă pointer la `T_list`.

Rutina `Install` folosește funcția `Lookup` pentru a determina dacă simbolul nou care trebuie introdus în lanț este deja prezent sau nu. Dacă mai există o definiție anterioară pentru acest simbol, ea trebuie înlocuită cu definiția nouă; altfel se creează o intrare nouă pentru acest simbol, care se introduce la începutul lanțului. Funcția `Install` returnează `NULL` dacă din anumite motive nu există suficient spațiu pentru crearea unui bloc nou.

```
T_list *Install(char *num, char *def) {
    /* scrie (num, def) în htab */

    T_list *np;
    int hv;
    np = Lookup(num);
    if (np==NULL) { /* nu s-a găsit */
        np = (T_list*)calloc(1, sizeof(*np));
        if (np==NULL) return NULL; /* nu există spațiu */
        np->num = strdup(num);
        if (np==NULL) return NULL;
        hv = hashf(np->num);
        np->nxt = hasht[hv];
        hasht[hv] = np;
    }
    else /* nodul există deja */
        free(np->def); /* eliberează definiția veche */
    np->def = strdup(def);
    if (np->def==NULL) return NULL;
    return np;
}
```

Rutina `Remove` elimină din listă ultimul element consultat.

```
void Remove() {
    T_list *np;
    if (!pp) return;
    free(np=(*pp)->nxt);
    *pp = np; pp = NULL;
}
```

```
}
```

Cum eliberăm toate zonele ocupate de o listă? Trebuie să fim foarte atenți deoarece, înainte de a elibera memoria ocupată de nodul curent, trebuie eliberată memoria ocupată de nodul care urmează celui curent. Prezentăm mai întâi varianta recursivă:

```
void FreeList(T_list *np) {  
    if (np) {  
        FreeList(np->nxt);  
        free(np);  
    }  
}
```

Definiția recursivă a funcției `FreeList` consumă destul de multă memorie din stivă, de aceea redăm în continuare și varianta nerecursivă, mai eficientă.

```
void FreeList(T_list *np) {  
    T_list *nx;  
    while (np) {  
        nx = np->nxt;  
        free(np);  
        np = nx;  
    }  
}
```

Funcția `main`, care utilizează aceste rutine, nu are nevoie să inițializeze elementele masivului `hasht` cu `NULL`, deoarece acesta este declarat global și este automat inițializat corespunzător. De la intrarea standard se așteaptă introducerea unor comenzi:

```
+ nume valoare  
- nume  
? nume
```

Comanda `+` inserează în listă simbolul *nume* cu valoarea dată. Dacă numele introdus nu există în listele `hasht` atunci se afișează un mesaj corespunzător, altfel se afișează vechea valoare care este apoi înlocuită de noua valoare.

Comanda `?` afișează valoarea simbolului *nume*, dacă acesta există în listele `hasht`.

Comanda `-` elimină simbolul *nume*, dacă acesta există în liste.

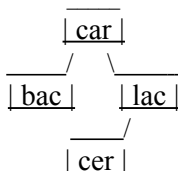
După epuizarea datelor introduse memoria ocupată de cele NHASH liste este eliberată.

```
int main() {
char num[36], def[36], op;
T_list *np;
int i;
while (scanf(" %c", &op) != EOF)
    switch (op) {
        case '+':
            scanf("%s %s", num, def);
            np = Lookup(num);
            if (!np)
                puts("New name\n");
            else
                printf("Old value: %s\n", np->def);
            Install(num, def);
            break;
        case '-': case '?':
            scanf("%s", num);
            np = Lookup(num);
            if (!np)
                puts("Not in list");
            else
                switch (op) {
                    case '-':
                        Remove(); puts("Removed");
                        break;
                    case '?':
                        printf("Value: %s\n", np->def);
                        break;
                }
    }
for (i=0; i<NHASH; i++)
    FreeList(hasht[i]);
return 0;
}
```


9.6. Arbori binari de căutare

Să considerăm problema numărului aparițiilor tuturor cuvintelor dintr-un text de intrare. Deoarece lista cuvintelor nu este cunoscută dinainte, n-o putem sorta folosind algoritmul prezentat la sfârșitul capitolului precedent, altfel contorizarea ar fi fost foarte simplă pentru o listă deja ordonată. Nu putem utiliza nici liste înlănțuite pentru a vedea dacă un cuvânt citit există sau nu în liste, pentru că timpul de execuție al programului ar crește pătratic cu numărul cuvintelor de la intrare.

Un mod de a organiza datele pentru a lucra eficient cu o listă de cuvinte arbitrară este de a păstra mulțimea de cuvinte tot timpul sortată, plasând fiecare nou cuvânt din intrare pe o poziție corespunzătoare, relativ la intrările anterioare. Dacă am realiza acest lucru prin deplasarea cuvintelor într-un masiv liniar, programul ar dura, de asemenea, foarte mult. De aceea, pentru rezolvarea eficientă a acestei probleme vom folosi o structură de date numită arbore binar:

Fiecare nod al arborelui va reprezenta un cuvânt distinct din intrare și va conține următoarea informație:

- un pointer la un șir de caractere;
- un contor pentru numărul de apariții;
- un pointer la descendentul stîng al nodului;
- un pointer la descendentul drept al nodului; nici un nod al arborelui nu va avea mai mult decît doi descendenți dar poate avea un descendent sau chiar nici unul.

Arborele se construiește astfel încît pentru orice nod, sub-arborele stîng al său conține numai cuvintele care sînt mai mici decît cuvîntul din nod, iar sub-arborele drept conține numai cuvintele care sînt mai mari decît cuvîntul din nod, compararea făcîndu-se din punct de vedere lexicografic.

Pentru a ști dacă un cuvînt nou din intrare există deja în arbore, se pornește de la nodul rădăcină și se compară noul cuvînt cu cuvîntul memorat în nodul rădăcină. Dacă ele coincid se incrementează contorul de numărare a aparițiilor pentru nodul rădăcină și se va citi un nou cuvînt din intrare.

Dacă noul cuvînt din intrare este mai mic decît cuvîntul memorat în nodul rădăcină, căutarea continuă cu descendentul stîng, altfel se investighează descendentul drept. Dacă nu există nici un descendent pe direcția cerută, noul cuvînt nu există în arbore și va fi inserat pe poziția descendentului corespunzător. Se observă că acest proces de căutare este recursiv, deoarece căutarea din fiecare nod utilizează o căutare într-unul dintre descendenții săi.

Prin urmare se impune de la sine ca rutinele de inserare în arbore și de afișare să fie recursive.

Revenind la descrierea unui nod, el apare ca fiind o structură cu patru componente:

```
typedef struct S_node {          /* nodul de bază */
    char *w;                     /* pointer la cuvînt */
    int c;                       /* numărător de apariții */
    struct S_node *l;            /* descendent stîng (left) */
    struct S_node *r;            /* descendent drept (right) */
} T_node, *P_node;
```

Declarația de mai sus definește un tip structurat cu numele T_node, sinonim cu tipul struct S_node. Tipul P_node este sinonim cu T_node * și cu struct S_node *.

Funcția principală main citește cîte un cuvînt din textul de la intrarea standard, și îl plasează în arbore prin rutina TreeInsert.

```
int main() {                    /* contorizare apariții cuvinte */
    char word[36];
    P_node root;
    root = NULL;
    while (scanf("%s", word) != EOF)
        TreeInsert(&root, word);
    TreePrint(root);
    TreeFree(root);
}
```

Funcția `TreeInsert` gestionează fiecare cuvînt din intrare începînd cu cel mai înalt nivel al arborelui (rădăcina). La fiecare pas, cuvîntul din intrare este comparat cu cuvîntul asociat rădăcinii și este apoi transmis în jos, fie descendentului stîng, fie celui drept, printr-un apel recursiv la rutina `TreeInsert`. În acest proces, cuvîntul fie există deja, undeva în arbore, caz în care contorul lui de numărare a aparițiilor se incrementează, fie căutarea continuă pînă la întîlnirea unui pointer `NULL`, caz în care nodul trebuie creat și adăugat arborelui. Cînd se creează un nod nou, rutina `TreeInsert` îl leagă de nodul al cărui descendent este, în cîmpul `l` sau `r`, după cum noul cuvînt este mai mic sau mai mare față de cuvîntul origine. Tocmai din acest motiv rutina `TreeInsert` primește *adresa* variabilei pointer care va indica spre viitorul nod fiu.

```
void TreeInsert(P_node *p, char *w) {
    int c;
    if (*p) {
        c = strcmp(w, (*p)->w);
        if (c==0) (*p)->c++;
        else
            if (c<0) /* noul cuvînt mai mic, mergem spre stînga */
                TreeInsert(&(*p)->l, w);
            else /* noul cuvînt mai mare, mergem spre dreapta */
                TreeInsert(&(*p)->r, w);
    }
    else {
        *p = (P_node) calloc(1, sizeof(T_node));
        (*p)->w = strdup(w);
        (*p)->c = 1;
    }
}
```

Am considerat că este mai comod să solicităm alocare de memorie pentru un nod apelînd funcția `calloc`:

```
void calloc(unsigned ne, unsigned sz);
```

Argumentele acestei funcții sînt `ne`: numărul de elemente pe care le va avea zona, și `sz`: mărimea în octeți a unui element, care se poate obține cu operatorul `sizeof`. Conținutul zonei de memorie

este pus la zero, spre deosebire de funcția `malloc` care păstrează neschimbat acest conținut (valori reziduale).

La adăugarea unui nod nou, funcția `calloc` inițializează pointerii spre cei doi descendenți cu `NULL`. Rămîne să creăm o copie a șirului dat cu funcția `strdup`, deja cunoscută, și să inițializăm contorul cu 1.

Rutina `TreePrint` afișează arborele astfel încît pentru fiecare nod se afișează sub-arborele lui stîng, adică toate cuvintele mai mici decît cuvîntul curent, apoi cuvîntul curent și la sfîrșit sub-arborele drept, adică toate cuvintele mai mari decît cuvîntul curent. Funcția `TreePrint` este una din cele mai tipice rutine recursive.

```
void TreePrint(P_node p) {
if (p) {
    Treeprint(p->l);
    printf("%5d %s\n",p->c,p->w);
    TreePrint(p->r);
}
}
```

Este important de reținut faptul că în algoritmul de căutare în arbore, pentru a ajunge la un anumit nod, se parcurg toate nodurile precedente pe ramura respectivă (stîngă sau dreaptă), începînd întotdeauna cu nodul rădăcină. După fiecare ieșire din rutina `TreeInsert`, datorită recursivității se parcurge același drum, de data aceasta de la nodul găsit spre rădăcina arborelui, refăcîndu-se toți pointerii drumului parcurs.

O observație legată de acest exemplu: dacă arborele este „nebalansat“, adică cuvintele nu sosesc în ordine aleatoare din punct de vedere lexicografic, atunci timpul de execuție al programului poate deveni foarte mare. Cazul limită în acest sens este acela în care cuvintele de la intrare sînt deja în ordine (crescătoare sau descrescătoare), caz în care programul nostru simulează o căutare liniară într-un mod destul de costisitor.

Rutina `TreeFree` eliberează memoria ocupată de nodurile arborelui. Ordinea în care se face eliberarea este următoarea: mai întîi sub-arborele stîng, apoi sub-arborele drept, și în final nodul curent. Și

aici eliberarea memoriei ocupate de nod trebuie să respecte o ordine: mai întâi memoria ocupată de șirul de caractere, apoi memoria ocupată de nodul propriu-zis.

```
void TreeFree(P_node p) {  
if (p) {  
    TreeFree(p->l);  
    TreeFree(p->r);  
    free(p->w); free(p);  
}  
}
```

9.7. Cîmpuri

Un cîmp se definește ca fiind o mulțime de biți consecutivi dintr-un cuvînt sau întreg. Concret, din motive de economie a spațiului de memorie, este utilă împachetarea unor obiecte într-un singur cuvînt mașină. Un caz frecvent de acest tip este utilizarea unui set de flaguri, fiecare pe un bit, pentru tabela de simboluri a unui compilator.

Fiecare simbol dintr-un program are anumite informații asociate lui, cum sînt de exemplu clasa de memorie, tipul, dacă este sau nu cuvînt cheie ș.a.m.d. Cel mai compact mod de a codifica aceste informații este folosirea unui set de flaguri, de cîte un bit, într-un singur întreg sau caracter.

Modul cel mai uzual pentru a face acest lucru este de a defini un set de măști, fiecare mască fiind corespunzătoare poziției bitului în interiorul caracterului sau cuvîntului. De exemplu:

```
#define KEYWORD 01  
#define EXTERNAL 02  
#define STATIC 04
```

definesc măștile KEYWORD, EXTERNAL și STATIC care se referă la biții 0, 1 și respectiv 2 din caracter sau cuvînt. Atunci accesarea acestor biți se realizează cu ajutorul operațiilor de deplasare, mascare și complementare, descriși într-un capitol anterior. Numerele trebuie să fie puteri ale lui 2.

Expresii de forma următoare apar frecvent și ele setează biții 1 și 2 din caracterul sau întregul `flags` (în exemplul nostru):

```
flags |= EXTERNAL | STATIC;
```

Expresia următoare selectează biții 1 și 2 din `flags`:

```
flags &= EXTERNAL | STATIC;
```

Expresia următoare este adevărată când cel puțin unul din biții 1 sau 2 din `flags` este unu:

```
if (flags & (EXTERNAL | STATIC)) ...
```

Expresia următoare este adevărată când biții 1 și 2 din `flags` sînt ambii zero:

```
if (!(flags & (EXTERNAL | STATIC))) ...
```

Limbajul C oferă aceste expresii ca o alternativă pentru posibilitatea de a defini și de a accesa biții dintr-un cuvînt în mod direct, folosind operatorii logici pe biți.

Sintaxa definiției cîmpului și a accesului la el se bazează pe structuri. De exemplu construcțiile `#define` din exemplul de mai sus pot fi înlocuite prin definirea a trei cîmpuri:

```
struct {  
    unsigned is_keyword:1;  
    unsigned is_external:1;  
    unsigned is_static:1;  
} flags;
```

Această construcție definește variabila `flags` care conține 3 cîmpuri, fiecare de cîte un bit. Numărul care urmează după `:` (două puncte) reprezintă lungimea cîmpului în biți. Cîmpurile sînt declarate `unsigned` pentru a sublinia că ele sînt cantități fără semn. Pentru a ne referi la un cîmp individual din variabila `flags` folosim o notație similară cu notația folosită pentru membrii structurilor.

```
flags.is_keyword  
flags.is_static
```

Cîmpurile se comportă ca niște întregi mici fără semn și pot participa în expresii aritmetice ca orice alți întregi. Astfel, expresiile anterioare pot fi scrise mai natural sub forma următoare:

```
flags.is_extern = flags.is_static = 1;
```

pentru setarea biților 1 și 2 din variabila `flags`,

```
flags.is_extern = flags.is_static = 0;  
pentru ștergerea biților, iar:  
    if (flags.is_extern==0 && flags.is_static==0)  
pentru testarea lor.
```

Un câmp nu trebuie să depășească limitele unui cuvânt (16 sau 32 de biți, în funcție de sistemul de calcul). În caz contrar, câmpul se aliniază la limita următorului cuvânt. Câmpurile nu necesită să fie denumite. Un câmp fără nume, descris numai prin caracterul `:` și lungimea lui în biți, este folosit pentru a rezerva spațiu în vederea alinierii următorului câmp. Lungimea zero a unui câmp poate fi folosită pentru forțarea alinierii următorului câmp la limita unui nou cuvânt, el fiind presupus a conține tot câmpuri și nu un membru obișnuit al structuri, deoarece în acest ultim caz alinierea se face în mod automat. Nici un câmp nu poate fi mai lung decât un cuvânt. Câmpurile se atribuie de la dreapta la stînga, de la pozițiile cele mai puțin semnificative la cele mai semnificative.

Câmpurile nu pot constitui masive, nu au adrese, astfel încît operatorul `&` nu se poate aplica asupra lor.

9.8. Reuniuni

O reuniune este o variabilă care poate conține, la momente diferite, obiecte de diferite tipuri și dimensiuni; compilatorul este cel care ține evidența dimensiunilor și aliniamentului.

Reuniunile oferă posibilitatea ca mai multe tipuri diferite de date să fie tratate într-o singură zonă de memorie.

Să reluăm exemplul tabelii de simboluri a unui compilator, presupunînd că se gestionează constante de tip `int`, `float` sau șiruri de caractere.

Valoarea unei constante particulare ar putea fi memorată într-o variabilă de tip corespunzător, dar este mai convenabil, pentru gestiunea tabelii de simboluri, ca valoarea să fie memorată în aceeași zonă de memorie, indiferent de tipul ei. Acesta este scopul unei reuniuni: de a furniza o singură variabilă care să poată conține oricare dintre valorile unor tipuri de date. Ca și în cazul câmpurilor, sintaxa

definiției și accesului la o reuniune se bazează pe structuri. Fie definiția:

```
union u_tag {
    int ival;
    float fval;
    char *pval;
} uval;
```

Variabila `uval` va fi suficient de mare ca să poată păstra pe cea mai mare dintre cele trei tipuri de componente. Oricare dintre tipurile de mai sus poate fi atribuit variabilei `uval` și apoi folosit în expresii în mod corespunzător, adică tipul în `uval` este tipul ultim atribuit. Utilizatorul este cel care ține evidența tipului curent memorat într-o reuniune.

Sintactic, membrii unei reuniuni sînt accesibili printr-o construcție de forma:

nume-reuniune . membru

pointer-la-reuniune->membru

Dacă variabila `utype` este utilizată pentru a ține evidența tipului curent memorat în `uval`, atunci putem avea următorul cod:

```
switch (utype) {
    case INT:
        printf ("%d\n", uval.ival); break;
    case FLOAT:
        printf ("%f\n", uval.fval); break;
    case STRING:
        printf ("%s\n", uval.pval); break;
    default:
        printf ("tip incorect %d in utype\n", utype);
        break;
}
```

Reuniunile pot apărea în structuri și masive și invers. Sintaxa pentru accesarea unui membru al unei reuniuni dintr-o structură (sau invers) este identică cu cea pentru structurile imbricate. De exemplu, în masivul de structuri `syntab[NSYM]` definit de:


```

struct {
    char *name;
    int flags, utype;
    union {
        int ival;
        float fval;
        char *pval;
    } uval;
} symtab[NSYM];

```

variabila `ival` se referă prin:

```
symtab[i].uval.ival
```

iar primul caracter al șirului indicat de `pval` prin:

```
*symtab[i].uval.pval
```

Tehnic, o reuniune este o structură în care toți membrii au deplasamentul zero, structura fiind suficient de mare pentru a putea păstra pe cel mai mare membru. Alinierea este corespunzătoare pentru toate tipurile reuniunii. Pointerii la reuniuni pot fi folosiți în mod similar cu pointerii la structuri.

Următorul exemplu trebuie studiat cu atenție, deoarece implementarea este dependentă de arhitectura sistemului de calcul. De aceea vom prezenta două declarații de tip, corespunzătoare celor două moduri de reprezentare a valorilor întregi:

– pentru arhitecturi *Big Endian*:

```

typedef struct {
    short an;
    char luna, zi;
} T_struc;

```

– pentru arhitecturi *Little Endian*:

```

typedef struct {
    char luna, zi;
    short an;
} T_struc;

```

În continuare putem defini un tip dată calendaristică:

```
typedef union {
    T_struct ds;
    long dn;
} T_data;
```

Fie următoarele definiții de variabile:

```
T_data dc1, dc2;
```

În continuare putem interpreta conținutul variabilelor `dc1` și `dc2` fie ca structuri fie ca întregi lungi.

O variabilă de acest tip se inițializează astfel:

```
dc1.ds.an = ...;
dc1.ds.luna = ...;
dc1.ds.zi = ...;
```

Două date calendaristice se compară cât se poate de natural:

```
dc1.dn < dc2.dn
```

Cum putem depista automat ce fel de arhitectură are sistemul de calcul?

```
union {
    long l;
    char c[4];
} tst = 0x12345678;
if (tst.c[0]==0x12) puts("Big Endian");
else puts("Little Endian");
```

10. Operații de intrare / ieșire

Întrucît limbajul C nu a fost dezvoltat pentru un sistem particular de operare, și datorită faptului că s-a dorit realizarea unei portabilități cît mai mari, atît a unui compilator C, cît și a programelor scrise în acest limbaj, el nu posedă facilități de intrare / ieșire.

Există totuși un sistem de intrare / ieșire constituit dintr-un număr de subprograme care realizează funcții de intrare / ieșire pentru programe scrise în C, dar care nu fac parte din limbajul C. Aceste subprograme se găsesc în biblioteca C.

Scopul acestui capitol este de a descrie cele mai utilizate subprograme de intrare / ieșire și interfața lor cu programele scrise în limbajul C.

10.1. Intrări și ieșiri standard; fișiere

Sistemul I/O oferă utilizatorului trei „fișiere” standard de lucru. Cuvîntul fișier a fost pus între ghilimele, deoarece limbajul nu definește acest tip de dată și pentru că fișierele reprezintă mai degrabă niște fluxuri de intrare / ieșire standard puse la dispoziția utilizatorului. Aceste fișiere sînt:

- fișierul standard de intrare (`stdin`);
- fișierul standard de ieșire (`stdout`);
- fișierul standard de afișare a mesajelor (`stderr`).

Toate aceste trei fișiere sînt secvențiale și în momentul execuției unui program C sînt implicit definite și deschise.

`stdin` și `stdout` sînt asociate în mod normal terminalului de la care a fost lansat programul în execuție. Sistemul I/O permite redirectarea acestor fișiere pe alte periferice și închiderea lor la încheierea execuției programului. Redirectarea fișierului `stdin` se specifică prin construcția:

<specificator-fișier-intrare

în linia de comandă prin care a fost lansat programul.

Redirectarea fișierului `stdout` se specifică prin construcția:

>specificator-fișier-ieșire

în linia de comandă prin care a fost lansat programul.

Redirectarea fișierului `stdout` pe un alt periferic, în scopul efectuării unei operații de adăugare (`append`) se specifică prin construcția:

>>specificator-fișier-ieșire

`stderr` este întotdeauna asociat terminalului de la care a fost lansat programul în execuție și nu poate fi redirectat.

Astfel că o linie de comandă a unui program poate arăta astfel:

Prog <intrare-standard >ieșire-standard alți parametri

Prog < intrare-standard >> ieșire-standard alți parametri

Fiecare din parametri poate lipsi; în lipsa unui specificator de intrare sau ieșire standard se folosește terminalul curent. Asocierea unui fișier cu intrarea sau ieșirea standard este făcută de sistemul de operare, programul primind doar informații despre ceilalți parametri din linia de comandă.

Pentru a se putea face o referire la fișiere orice program C trebuie să conțină fișierul `stdio.h`, care se include printr-o linie de forma:

`#include <stdio.h>`

Pentru claritatea și lizibilitatea programelor scrise în C, cât și pentru crearea unei imagini sugestive asupra lucrului cu fișiere, în fișierul de definiții standard `stdio.h` s-a definit un nou nume de tip de dată și anume `FILE` care este o structură. Pentru a referi un fișier, este necesară o declarație de forma:

`FILE *fp;`

unde *fp* va fi numele de dată cu care se va referi fișierul în orice operație de intrare / ieșire asociată. Iată câteva informații păstrate de structura `FILE`:

- un identificator de fișier pe care sistemul de operare îl asociază fluxului pe durata prelucrării; acesta poate fi aflat cu ajutorul funcției `fileno`;
- adresele zonelor tampon asociate; poziția curentă în aceste zone;
- indicatorii de sfârșit de fișier și de eroare;
- alte informații.

10.2. Accesul la fișiere; deschidere și închidere

Nume

`fopen` - deschide un flux

Declarație

```
FILE *fopen(const char *num, const char *mod);
```

Descriere

Funcția `fopen` deschide fișierul al cărui nume este un șir indicat de `num` și îi asociază un flux.

Argumentul `mod` indică un șir care începe cu una din secvențele următoare:

- `r` deschide un fișier pentru citire;
- `r+` deschide pentru citire și scriere;
- `w` trunchiază fișierul la lungime zero sau creează un fișier pentru scriere;
- `w+` deschide pentru adăugare la sfârșit, în citire și scriere; fișierul este creat dacă nu există, altfel este trunchiat;
- `a` deschide pentru adăugare la sfârșit, în scriere; fișierul este creat dacă nu există;
- `a+` deschide pentru adăugare la sfârșit, în citire și scriere; fișierul este creat dacă nu există;

După deschidere, în primele patru cazuri indicatorul poziției în flux este la începutul fișierului, în ultimele două la sfârșitul acestuia.

Șirul `mod` include de asemenea litera `b` (deschide un fișier binar) sau `t` (deschide un fișier text) fie pe ultima poziție fie pe cea din mijloc.

Operațiile de citire și scriere pot alterna în cazul fluxurilor `read / write` în orice ordine. Să reținem că standardul ANSI C cere să existe o funcție de poziționare între o operație de intrare și una de ieșire, sau între o operație de ieșire și una de intrare, cu excepția cazului când o operație de citire detectează sfârșitul de fișier. Această operație poate fi inefectivă – cum ar fi `fseek(flux, 0L, SEEK_CUR)` apelată cu scop de sincronizare.

Valori returnate

În caz de succes se returnează un pointer de tip `FILE`. În caz de eroare se returnează `NULL` și variabila globală `errno` indică codul erorii.

Nume

`fclose` - închide un flux

Declarație

```
int fclose( FILE *flux);
```

Descriere

Funcția `fclose` închide fișierul asociat fluxului `flux`. Dacă `flux` a fost deschis pentru ieșire, orice date aflate în zone tampon sînt scrise în fișier în prealabil cu un apel `fflush`.

Valori returnate

În caz de succes se returnează `0`. În caz de eroare se returnează `EOF` și variabila globală `errno` indică codul erorii.

Nume

`tmpfile` - creează un fișier temporar

Declarație

```
FILE *tmpfile();
```

Descriere

Funcția `tmpfile` generează un nume unic de fișier temporar. Acesta este deschis în mod binar pentru scriere / citire ("`wb+`"). Fișierul va fi șters automat la închidere sau la terminarea programului.

Valoare returnată

Funcția returnează un descriptor de flux în caz de succes, sau `NULL` dacă nu poate fi generat un nume unic de fișier sau dacă fișierul nu poate fi deschis. În caz de eroare variabila globală `errno` indică codul erorii.

Nume

`fflush` - forțează scrierea în flux

Declarație

```
int fflush(FILE *flux);
```

Descriere

Funcția `fflush` forțează o scriere a tuturor datelor aflate în zone tampon ale fluxului `flux`. Fluxul rămîne deschis.

Valori returnate

În caz de succes se returnează 0. În caz de eroare se returnează EOF și variabila globală `errno` indică codul erorii.

Nume

`fseek`, `ftell`, `rewind` - re pozi ționează un flux

Declarație

```
int fseek(FILE *flux, long ofs, int reper);  
long ftell(FILE *flux);  
void rewind(FILE *flux);
```

Descriere

Funcția `fseek` setează indicatorul de poziție pentru fișierul asociat fluxului `flux`. Noua poziție, dată în octeți, se obține adunînd `ofs` octeți (offset) la poziția specificată de `reper`. Dacă `reper` este `SEEK_SET`, `SEEK_CUR`, sau `SEEK_END`, `ofs` este relativ la începutul fișierului, poziția curentă a indicatorului, respectiv sfîrșitul fișierului. Funcția `fseek` șterge indicatorul de sfîrșit de fișier.

Funcția `ftell` obține valoarea curentă a indicatorului de poziție pentru fișierul asociat fluxului `flux`.

Funcția `rewind` pozi ționează indicatorul de poziție pentru fișierul asociat fluxului `flux` la începutul fișierului. Este echivalentă cu:

```
(void)fseek(flux, 0L, SEEK_SET)
```

cu completarea că funcția `rewind` șterge și indicatorul de eroare al fluxului.

Valori returnate

Funcția `rewind` nu returnează nici o valoare. În caz de succes, `fseek` returnează 0, și `ftell` returnează offset-ul curent. În caz de eroare se returnează EOF și variabila globală `errno` indică codul erorii.

Nume

`fileno` – returnează descriptorul asociat fluxului

Declarație

```
int fileno(FILE *flux);
```

Descriere

Funcția `fileno` examinează argumentul `flux` și returnează descriptorul asociat de sistemul de operare acestui flux.

10.3. Citire și scriere fără format

Nume

`fgets` - citește un șir de caractere dintr-un flux text

Declarație

```
char *fgets(char *s, int size, FILE *flux);
```

Descriere

Funcția `fgets` citește cel mult `size-1` caractere din `flux` și le memorează în zona indicată de `s`. Citirea se oprește la detectarea sfârșitului de fișier sau new-line. Dacă se citește caracterul new-line acesta este memorat în `s`. După ultimul caracter se memorează null.

Apeluri ale acestei funcții pot fi combinate cu orice apeluri ale altor funcții de intrare din bibliotecă (`fscanf`, de exemplu) pentru un același flux de intrare.

Valori returnate

Funcția returnează adresa `s` în caz de succes, sau NULL în caz de eroare sau la întâlnirea sfârșitului de fișier dacă nu s-a citit nici un caracter.

Nume

`fputs` - scrie un șir de caractere într-un flux text

Declarație

```
int fputs(const char *s, FILE *flux);
```

Descriere

Funcția `fputs` scrie șirul `s` în flux fără caracterul terminator null.

Apeluri ale acestei funcții pot fi combinate cu orice apeluri ale altor funcții de ieșire din bibliotecă (`fprintf`, de exemplu) pentru un același flux de ieșire.

Valori returnate

Funcția returnează o valoare non-negativă în caz de succes, sau EOF în caz de eroare.

Nume

`fread`, `fwrite` - intrări / ieșiri pentru fluxuri binare

Declarație

```
unsigned fread(void *ptr, unsigned size,  
               unsigned nel, FILE *flux);  
unsigned fwrite(const void *ptr, unsigned  
               size, unsigned nel, FILE *flux);
```

Descriere

Funcția `fread` citește `nel` elemente, fiecare avînd mărimea `size` octeți, din fluxul indicat de `flux`, și le memorează în zona indicată de `ptr`.

Funcția `fwrite` scrie `nel` elemente, fiecare avînd mărimea `size` octeți, din fluxul indicat de `flux`, pe care le ia din zona indicată de `ptr`.

Valori returnate

Funcțiile returnează numărul de elemente citite sau scrise cu succes (și nu numărul de caractere). Dacă apare o eroare sau se întâlnește sfîrșitul de fișier, valoarea returnată este mai mică decît `nel` (posibil zero).

10.4. Citire cu format

Nume

`scanf`, `fscanf`, `sscanf` - citire cu format

Declarație

```
int scanf(const char *fmt, ...);  
int fscanf(FILE *flux, const char *fmt, ...);  
int sscanf(char *str, const char *fmt, ...);
```

Descriere

Funcțiile din familia *...scanf* scanează intrarea în concordanță cu șirul de caractere `fmt` după cum se descrie mai jos. Acest format poate conține specificatori de conversie; rezultatele unor astfel de conversii (dacă se efectuează) se memorează prin intermediul argumentelor pointer. Funcția `scanf` citește șirul de intrare din fluxul standard `stdin`, `fscanf` din `flux`, și `sscanf` din șirul indicat de `str`.

Fiecare argument pointer trebuie să corespundă în ordine ca tip cu fiecare specificator de conversie (dar a se vedea *suprimarea* mai jos). Dacă argumentele nu sînt suficiente comportamentul programului este imprevizibil. Toate conversiile sînt introduse de caracterul `%`. Șirul format poate conține și alte caractere. Spații albe (blanc, tab, sau new-line) din șirul format se potrivesc cu orice spațiu alb în orice număr (inclusiv nici unul) din șirul de intrare. Orice alte caractere trebuie să se potrivească exact. Scanarea se oprește atunci cînd un caracter din șirul de intrare nu se potrivește cu cel din format. Scanarea se oprește de asemenea atunci cînd o conversie nu se mai poate efectua (a se vedea mai jos).

Conversii

După caracterul `%` care introduce o conversie poate urma un număr de caractere indicatori, după cum urmează:

- * Suprimă atribuirea. Conversia care urmează se face în mod obișnuit, dar nu se folosește nici un argument pointer; rezultatul conversiei este pur și simplu abandonat.

- h Conversia este de tip `d`, `i`, `o`, `u`, `x` sau `n` și argumentul asociat este un pointer la `short` (în loc de `int`).
- l Conversia este de tip `d`, `i`, `o`, `u`, `x` sau `n` și argumentul asociat este un pointer la `long` (în loc de `int`), sau conversia este de tip `e`, `f`, `g` și argumentul asociat este un pointer la `double` (în loc de `float`).
- L Conversia este de tip `e`, `f`, `g` și argumentul asociat este un pointer la `long double`.

În completare la acești indicatori poate exista o mărime `w` maximă opțională pentru câmp, exprimată ca un întreg zecimal, între caracterul `%` și cel de conversie, și înaintea indicatorului. Dacă nu este dată o mărime maximă se folosește mărimea implicită „infinit” (cu o excepție la conversia de tip `c`); în caz contrar se scanează cel mult un număr de `w` caractere în timpul conversiei. Înainte de a începe o conversie, majoritatea conversiilor ignoră spațiile albe; acestea nu sînt contorizate în mărimea câmpului.

Sînt disponibile următoarele conversii:

- `%` Potrivire cu un caracter `%`. Cu alte cuvinte, `%%` în șirul format trebuie să se potrivească cu un caracter `%`. Nu se efectuează nici o conversie și nici o atribuire.
- `d` Potrivire cu un întreg zecimal (eventual cu semn); argumentul asociat trebuie să fie un pointer la `int`.
- `i` Potrivire cu un întreg (eventual cu semn); argumentul asociat trebuie să fie un pointer la `int`. Valoarea întreagă este citită în baza 16 dacă începe cu `0x` sau `0X`, în baza 8 dacă începe cu `0`, și în baza 10 în caz contrar. Sînt folosite numai caracterele care corespund bazei respective.
- `o` Potrivire cu un întreg octal fără semn; argumentul asociat trebuie să fie un pointer la `unsigned`.
- `u` Potrivire cu un întreg zecimal fără semn; argumentul asociat trebuie să fie un pointer la `unsigned`.

- x Potrivire cu un întreg hexazecimal fără semn; argumentul asociat trebuie să fie un pointer la `unsigned`.
 - f Potrivire cu un număr în virgulă mobilă (eventual cu semn); argumentul asociat trebuie să fie un pointer la `float`.
- e,g Echivalent cu f.
- s Potrivire cu o secvență de caractere diferite de spațiu alb; argumentul asociat trebuie să fie un pointer la `char`, și zona trebuie să fie suficient de mare pentru a putea primi toată secvența și caracterul terminator null. Șirul de intrare se termină la un spațiu alb sau la atingerea mărimii maxime a câmpului (prima condiție întâlnită).
 - c Potrivire cu o secvență de caractere de mărime w (dacă aceasta este specificată; prin lipsă se ia $w=1$); argumentul asociat trebuie să fie un pointer la `char`, și zona trebuie să fie suficient de mare pentru a putea primi toată secvența (nu se adaugă terminator null). Nu se ignoră ca de obicei spațiile albe din față. Pentru a ignora mai întâi spațiile albe se indică un spațiu explicit în format.
 - [Potrivire cu o secvență nevidă de caractere din setul specificat de caractere acceptate; argumentul asociat trebuie să fie un pointer la `char`, și zona trebuie să fie suficient de mare pentru a putea primi toată secvența și caracterul terminator null. Nu se ignoră ca de obicei spațiile albe din față. Șirul de intrare va fi format din caractere aflate în (sau care nu se află în) setul specificat în format; setul este definit de caracterele aflate între [și]. Setul exclude acele caractere dacă primul caracter după [este ^ . Pentru a include caracterul] în set, acesta trebuie să fie primul caracter după [sau ^; caracterul] aflat în orice altă poziție închide setul. Caracterul - are și el un rol special: plasat între două alte caractere adaugă toate celelalte caractere aflate în intervalul respectiv la set. Pentru a include caracterul - acesta trebuie să fie ultimul caracter înainte de]. De exemplu, "% [^]0-9-" semnifică setul *orice caracter cu excepția]*, 0

pînă la 9, și -. Șirul se termină la apariția unui caracter care nu se află (sau, dacă se precizează ^, care se află) în set sau dacă se atinge mărimea maximă specificată.

- n Nu se prelucrează nimic din șirul de intrare; în schimb, numărul de caractere consumate pînă la acest punct din șirul de intrare este memorat la argumentul asociat, care trebuie să fie un pointer la `int`.

Valori returnate

Funcțiile returnează numărul de valori atribuite, care poate fi mai mic decît numărul de argumente pointer, sau chiar zero, în cazul în care apar nepotriviri între format și șirul de intrare. Zero indică faptul că, chiar dacă avem un șir de intrare disponibil, nu s-a efectuat nici o conversie (și atribuire); această situație apare atunci cînd un caracter din șirul de intrare este invalid, cum ar fi un caracter alfabetic pentru o conversie `%d`. Valoarea `EOF` este returnată dacă apare o eroare înainte de prima conversie, cum ar fi detectarea sfîrșitului de fișier. Dacă o eroare sau un sfîrșit de fișier apare după ce o conversie a început, se returnează numărul de conversii efectuate cu succes, și se poziționează bitul corespunzător din structura `FILE`, care poate fi testat.

10.5. Scriere cu format

Nume

`printf`, `fprintf`, `sprintf` - scriere cu format

Declarație

```
int printf(const char *fmt, ...);  
int fprintf(FILE *flux, const char *fmt, ...);  
int sprintf(char *str, const char *fmt, ...);
```

Descriere

Funcțiile din familia *...printf* generează o ieșire în concordanță cu format după cum se descrie mai jos. Funcția `printf` afișează ieșirea la fluxul standard `stdout`; `fprintf` scrie ieșirea la flux; `sprintf` scrie ieșirea în șirul de caractere `str`.

Aceste funcții generează ieșirea sub controlul șirului format care specifică cum se convertesc argumentele pentru ieșire.

Șirul de formatare

Șirul `fmt` este un șir de caractere, printre care se pot afla zero sau mai multe directive: caractere obișnuite (diferite de `%`) care sînt copiate așa cum sînt în fluxul de ieșire, și specificații de conversie, fiecare dintre ele rezultînd din încărcarea a zero sau mai multe argumente. Fiecare specificație de conversie este introdusă de caracterul `%` și se termină cu un specificator de conversie. Între acestea pot fi (în această ordine) zero sau mai mulți indicatori, o mărime minimă a cîmpului opțională, o precizie opțională și un modificador opțional de lungime.

Argumentele trebuie să corespundă în ordine ca tip cu specificatorii de conversie. Acestea sînt folosite în ordinea dată, unde fiecare caracter `*` și fiecare specificator de conversie solicită următorul argument. Dacă argumentele nu sînt suficiente comportamentul programului este imprevizibil.

Caractere indicatori

Caracterul `%` este urmat de zero, unul sau mai mulți indicatori:

- 0 Valoarea numerică este convertită cu zerouri la stînga. Pentru conversii de tip `d`, `i`, `o`, `u`, `x`, `X`, `e`, `E`, `f`, `F`, `g` și `G`, valoarea convertită este completată cu zerouri la stînga în loc de blank. Dacă apar indicatorii `0` și `-` împreună, indicatorul `0` este ignorat. Dacă pentru o conversie numerică (`d`, `i`, `o`, `u`, `x`, `X`) este dată o precizie, indicatorul `0` este ignorat. Pentru alte conversii rezultatul este nedefinit.
 - Valoarea convertită este aliniată la stînga (implicit alinierea se face la dreapta). Cu excepția conversiilor de tip `n`, valoarea convertită este completată la dreapta cu blank, în loc să fie completată la stînga cu blank sau zero. Dacă apar indicatorii `0` și `-` împreună, indicatorul `0` este ignorat.
- Sp* (spațiu) În cazul unui rezultat al unei conversii cu semn, înaintea unui număr pozitiv sau șir vid se pune un blank.

- + Semnul (+ sau -) este plasat înaintea numărului generat de o conversie cu semn. Implicit semnul este folosit numai pentru numere negative. Dacă apar indicatorii + și *Sp* împreună, indicatorul *Sp* este ignorat.

Lățimea câmpului

Un șir de cifre zecimale (cu prima cifră nenulă) specifică o lățime minimă pentru câmp. Dacă valoarea convertită are mai puține caractere decât lățimea specificată, va fi completată cu spații la stînga (sau dreapta, dacă s-a specificat aliniere la stînga). În locul unui număr zecimal se poate folosi * pentru a specifica faptul că lățimea câmpului este dată de argumentul corespondent, care trebuie să fie de tip `int`. O valoare negativă pentru lățime este considerată un indicator – urmat de o valoare pozitivă pentru lățime. În nici un caz nu se va trunchia câmpul; dacă rezultatul conversiei este mai mare decât lățimea câmpului, câmpul este expandat pentru a conține rezultatul conversiei.

Precizia

Precizia (opțională) este dată de caracterul . urmat de un șir de cifre zecimale. În locul șirului de cifre zecimale se poate scrie * pentru a specifica faptul că precizia este dată de argumentul corespondent, care trebuie să fie de tip `int`. Dacă precizia este dată doar de caracterul . sau dacă precizia este negativă, atunci aceasta se consideră zero. Precizia dă numărul minim de cifre care apar pentru conversii de tip `d`, `i`, `o`, `u`, `x`, `X`, numărul de cifre care apar după punctul zecimal pentru conversii de tip `e`, `E`, `f`, `F`, numărul maxim de cifre semnificative pentru conversii de tip `g` și `G`, sau numărul maxim de caractere generate pentru conversii de tip `s`.

Dacă se folosește * pentru lățime sau precizie (sau ambele), argumentele se iau în ordine: lățime, precizie, valoare de scris.

Modificator de lungime

În acest caz prin conversie întreagă înțelegem conversie de tip `d`, `i`, `o`, `u`, `x`, `X`.

- h Conversia întreagă care urmează corespunde unui argument `short` sau `unsigned short`, sau următoarea conversie de tip `n` corespunde unui argument de tip `pointer` la `short`.
- l Conversia care urmează corespunde unui argument de tip:
 - `long` sau `unsigned long`, dacă este o conversie de tip `d`, `i`, `o`, `u`, `x`, `X` sau `n`;
 - `double`, dacă este o conversie de tip `f`.
- L Următoarea conversie de tip `e`, `E`, `f`, `F`, `g`, `G` corespunde unui argument `long double`.

Specificator de conversie

Un caracter care specifică tipul conversiei care se va face. Specificatorii de conversie și semnificația lor sînt:

`d,i`

Argumentul de tip `int` este convertit la notația zecimală cu semn. Precizia, dacă este dată, dă numărul minim de cifre care trebuie să apară; dacă valoarea convertită necesită mai puține cifre, aceasta este completată la stînga cu zerouri. Precizia implicită este 1. Dacă valoarea 0 este afișată cu precizie explicită 0, ieșirea este vidă.

`o,u,x,X`

Argumentul de tip `unsigned` este convertit la notație octală fără semn (`o`), zecimală fără semn (`u`), sau hexazecimală fără semn (`x` și `X`). Literele `abcdef` se folosesc pentru conversii de tip `x`, literele `ABCDEF` pentru conversii de tip `X`. Precizia, dacă este dată, dă numărul minim de cifre care trebuie să apară; dacă valoarea convertită necesită mai puține cifre, aceasta este completată la stînga cu zerouri. Precizia implicită este 1. Dacă valoarea 0 este afișată cu precizie explicită 0, ieșirea este vidă.

`e,E`

Argumentul de tip `flotant` este rotunjit și convertit în stil `[-]d.ddde±dd` unde avem o cifră înainte de punctul zecimal și numărul de cifre după acesta este egal cu precizia; dacă aceasta

lipsește se consideră 6; dacă precizia este zero, punctul zecimal nu apare. O conversie de tip `E` folosește litera `E` (în loc de `e`) pentru a introduce exponentul. Exponentul are întotdeauna cel puțin două cifre; dacă valoarea este zero, exponentul este `00`.

`f`,`F`

Argumentul de tip flotant este rotunjit și convertit în notație zecimală în stil `[-]ddd.ddd`, unde numărul de cifre după punctul zecimal este egal cu precizia specificată. Dacă precizia lipsește se consideră 6; dacă precizia este explicit zero, punctul zecimal nu apare. Dacă punctul zecimal apare, cel puțin o cifră apare înaintea acestuia.

`g`,`G`

Argumentul de tip flotant este convertit în stil `f` sau `e` (sau `E` pentru conversii de tip `G`). Precizia specifică numărul de cifre semnificative. Dacă precizia lipsește se consideră 6; dacă precizia este zero se consideră 1. Stilul `e` este folosit dacă exponentul rezultat în urma conversiei este mai mic decât `-4` ori mai mare sau egal cu precizia. Zerourile finale sînt eliminate din partea fracționară a rezultatului; punctul zecimal apare numai dacă este urmat de cel puțin o cifră.

- `c` Argumentul de tip `int` este convertit la `unsigned char` și se scrie caracterul rezultat.
- `s` Argumentul de tip `const char *` este un pointer la un șir de caractere. Caracterele din șir sînt scrise pînă la (fără a include) caracterul terminator null; dacă precizia este specificată, nu se scrie un număr mai mare decât cel specificat. Dacă precizia este dată, nu e nevoie de caracterul null; dacă precizia nu este specificată, șirul trebuie să conțină un caracter terminator null.
- `p` Argumentul de tip pointer este scris în hexazecimal; formatul este specific sistemului de calcul.
- `n` Numărul de caractere scrise pînă în acest moment este memorat la argumentul de tip `int *`. Nu se face nici o conversie.

% Se scrie un caracter %. Nu se face nici o conversie. Specificația completă este %%.

Valoare returnată

Funcțiile returnează numărul de caractere generate (nu se include caracterul terminator null pentru `sprintf`).

10.6. Tratarea erorilor

Nume

`perror` - afișează un mesaj de eroare sistem

Declarație

```
void perror(const char *s);  
  
#include <errno.h>  
const char *sys_errlist[];  
int sys_nerr;
```

Descriere

Rutina `perror` afișează un mesaj la ieșirea standard de eroare, care descrie ultima eroare întâlnită la ultimul apel sistem sau funcție de bibliotecă. Mai întâi se afișează argumentul `s`, apoi virgula și blank, și în final mesajul de eroare și new-line. Se recomandă (mai ales pentru depanare) ca argumentul `s` să includă numele funcției în care a apărut eroarea. Codul erorii se ia din variabila externă `errno`.

Lista globală de erori `sys_errlist[]` indexată cu `errno` poate fi folosită pentru a obține mesajul de eroare fără new-line. Ultimul indice de mesaj din listă este `sys_nerr-1`. Se recomandă o atenție deosebită în cazul accesului direct la listă deoarece unele coduri noi de eroare pot lipsi din `sys_errlist[]`.

Dacă un apel sistem eșuează variabila `errno` indică codul erorii. Aceste valori pot fi găsite în `<errno.h>`. Funcția `perror` servește la afișarea acestui cod de eroare într-o formă lizibilă. Dacă un apel terminat cu eroare nu este imediat urmat de un apel `perror`, valoarea variabilei `errno` se poate pierde dacă nu e salvată.

Nume

`clearerr`, `feof`, `ferror` - verifică și resetează starea fluxului

Declarație

```
void clearerr(FILE *flux);  
int feof(FILE *flux);  
int ferror(FILE *flux);
```

Descriere

Funcția `clearerr` șterge indicatorii de sfârșit de fișier și eroare ai fluxului.

Funcția `feof` testează indicatorul de sfârșit de fișier al fluxului, și returnează non-zero dacă este setat. Acesta este setat dacă o operație de citire a detectat sfârșitul de fișier.

Funcția `ferror` testează indicatorul de eroare al fluxului, și returnează non-zero dacă este setat. Acesta este setat dacă o operație de citire sau scriere a detectat o eroare (datorată de exemplu hardware-ului).

Funcțiile de citire (cu sau fără format) nu fac distincție între sfârșit de fișier și eroare, astfel că trebuie apelate funcțiile `feof` și `ferror` pentru a determina cauza terminării.

Atenție! Este foarte frecventă folosirea incorectă a funcției `feof` pentru a testa dacă s-a ajuns la sfârșitul fișierului. Nu se recomandă în nici un caz acest stil de programare:

```
#define LSIR 80  
char lin[LSIR];  
FILE *fi, *fo;  
fi=fopen(ume-fișier-intrare, "rt");  
fo=fopen(ume-fișier-ieșire, "wt");  
while (!feof(fi)) { /* greșit! */  
    fgets(lin, LSIR, fi);  
    fputs(lin, fo);  
}  
fclose(fi); fclose(fo);
```

În această secvență, dacă și ultima linie a fișierului text de intrare este terminată cu new-line, aceasta va fi scrisă de două ori în fișierul de ieșire. De ce? După ce se citește ultima linie încă nu este poziționat indicatorul de sfârșit de fișier, deci funcția `fgets` încă returnează succes. La reluarea ciclului se încearcă un nou `fgets` și abia acum se depistează sfârșitul de fișier, fapt marcat în zona rezervată fluxului `fi`. Astfel conținutul șirului `lin` rămîne nemodificat și este scris a doua oară în fișierul de ieșire. Abia la o nouă reluare a ciclului funcția `feof` ne spune că s-a depistat sfârșitul de fișier.

În acest manual sînt prezentate mai multe programe care efectuează diferite prelucrări asupra unor fișiere text. Pentru simplitate toate programele presupun că nu apar erori la citire sau la scriere.

10.7. Operații cu directoare

Funcțiile de parcurgere a cataloagelor de fișiere descrise în această secțiune (`opendir`, `readdir`, `closedir`) sînt definite de mai multe medii de programare C (printre care și GNU C pentru sistemul de operare Linux), precum și de standardul POSIX. Aceste funcții sînt declarate în `<dirent.h>`.

Funcțiile de redenumire și ștergere a unor fișiere sînt descrise în `<stdio.h>`.

Nume

`opendir` - deschide un director

Declarație

```
DIR *opendir(const char *nume);
```

Descriere

Funcția `opendir` deschide un flux pentru directorul cu numele `nume`, și returnează un pointer la fluxul deschis. Fluxul este poziționat pe prima intrare din director.

Valoare returnată

Funcția returnează un pointer la flux în caz de succes, sau NULL în caz de eroare și variabila globală `errno` indică codul erorii.

Cîteva erori posibile

`EACCES` Acces interzis

`ENOTDIR` nume nu este un director

Nume

`readdir` - citește dintr-un director

Declarație

```
struct dirent *readdir(DIR *dir);
```

Descriere

Funcția `readdir` returnează un pointer la o structură de tip `dirent` care reprezintă următoarea intrare din directorul indicat de fluxul `dir`. Returnează NULL dacă s-a depistat sfîrșitul de director sau dacă a apărut o eroare.

Structura de tip `dirent` conține un cîmp `char d_name[]`. Utilizarea altor cîmpuri din structură reduce portabilitatea programelor.

Valoare returnată

Funcția returnează un pointer la o structură de tip `dirent`, sau NULL dacă s-a depistat sfîrșitul de director sau dacă a apărut o eroare.

Nume

`closedir` - închide un director

Declarație

```
int closedir(DIR *dir);
```

Descriere

Funcția `closedir` închide fluxul `dir`.

Valoare returnată

Funcția returnează 0 în caz de succes sau EOF în caz de eroare.

Nume

rename - redenumeste un fișier

remove - șterge un fișier

Declarație

```
int rename(const char *old, const char *new);  
int remove(const char *name);
```

Descriere

Funcția `rename` schimbă numele unui fișier din `old` în `new`. Dacă a fost precizat un periferic în `new`, acesta trebuie să coincidă cu cel din `old`. Directoarele din `old` și `new` pot să fie diferite, astfel că `rename` poate fi folosită pentru a muta un fișier dintr-un director în altul. Nu se permit specificatori generici (wildcards).

Funcția `remove` șterge fișierul specificat prin `name`.

Valoare returnată

În caz de succes se returnează 0. În caz de eroare se returnează EOF și variabila globală `errno` indică codul erorii.

10.8. Programe demonstrative

Primele trei programe primesc ca parametri în linia de comandă numele fișierelor pe care le vor prelucra. Ultimul program primește ca parametru în linia de comandă numele directorului al cărui conținut va fi afișat.

1) Determinarea mărimii unui fișier

```
#include <stdio.h>  
FILE *f;  
int main(int ac, char **av) {  
    if (ac!=2) {  
        fputs("Un argument!\n",stderr);  
        return 1;  
    }  
    f = fopen(av[1],"rb");  
    if (!f) {  
        perror("Eroare la deschidere");  
    }  
}
```

```

        return 1;
    }
    fseek(f,0,SEEK_END);
    fprintf(stderr,"File %s, size %ld\n",ftell(f));
    fclose(f);
    return 0;
}

```

2) Copierea unui fișier

Funcțiile `fgets` și `fputs` se folosesc pentru fluxuri deschise în mod text. Cum se utilizează pentru copierea unui fișier text?

```

#include <stdio.h>
#define LSIR 80
char lin[LSIR];
FILE *fi, *fo;
int main(int ac, char **av) {
    if (ac!=3) {
        fputs("Doua argumente!\n",stderr);
    }
    fi=fopen(av[1],"rt"); fo=fopen(av[2],"wt");
    if (!fi || !fo) {
        perror("Eroare la deschidere");
        return 1;
    }
    while (fgets(lin,LSIR,fi))
        fputs(lin,fo);
    fclose(fi); fclose(fo);
    return 0;
}

```

Funcțiile `fread` și `fwrite` se folosesc pentru fluxuri deschise în mod binar. Cum se utilizează pentru copierea unui fișier binar?

```

#include <stdio.h>
#define LZON 4096
char zon[LZON];
FILE *fi, *fo;
unsigned k;
int main(int ac, char **av) {
    if (ac!=3) {

```

```

    fputs("Doua argumente!\n",stderr);
    return 1;
}
fi=fopen(av[1],"rb"); fo=fopen(av[2],"wb");
if (!fi || !fo) {
    perror("Eroare la deschidere");
    return 1;
}
while (k=fread(zon,1,LZON,fi))
    fwrite(zon,1,k,fo);
fclose(fi); fclose(fo);
return 0;
}

```

3) Prelucrarea unui fișier text

Programul prezentat în continuare citește un fișier text care conține pe fiecare linie un șir de caractere (fără spații) și trei valori întregi, și afișează pe terminal numele pe 12 poziții aliniat la stînga și media aritmetică a celor trei valori întregi.

```

#include <stdio.h>
FILE *fi;
char num[10];
int a,b,c;
double m;
int main(int ac, char **av) {
    if (ac!=2) {
        fputs("Un argument!\n",stderr);
        return 1;
    }
    fi=fopen(av[1],"rt");
    if (!fi) {
        perror("Eroare la deschidere");
        return 1;
    }
    while (fscanf(fi,"%s %d %d %d",num,&a,&b,&c)!=EOF)
    {
        m=(a+b+c)/3.0;
        printf("%-12s%6.2lf\n",num,m);
    }
}

```



```

fclose(fi);
return 0;
}

```

4) Afișarea conținutului unui director

```

#include <dirent.h>
#include <stdio.h>
DIR *dir;
struct dirent *ent;
int main(int ac, char **av) {
if (ac!=2) {
    printf("Un parametru\n");
    return 1;
}
dir = opendir(av[1]);
if (!dir) {
    perror("Eroare open dir");
    return 1;
}
while (ent=readdir(dir))
    printf("%s\n",ent->d_name);
return 0;
}

```

11. Alte rutine din biblioteca standard

În acest capitol sînt descrise funcții care rezolvă probleme legate de alocarea dinamică a memoriei, sortare și căutare, clasificare, operații cu blocuri de memorie și șiruri de caractere, funcții matematice.

11.1. Alocarea dinamică a memoriei

Nume

`calloc`, `malloc`, `realloc` - alocă memoria în mod dinamic

`free` - eliberează memoria alocată în mod dinamic

Declarație

```
#include <stdlib.h>
void *calloc(unsigned nel, unsigned size);
void *malloc(unsigned size);
void *realloc(void *ptr, unsigned size);
void free(void *ptr);
```

Descriere

Funcția `calloc` alocă memorie pentru un masiv de `nel` elemente, fiecare de mărime `size` octeți și returnează un pointer la memoria alocată. Conținutul memoriei este pus la zero.

Funcția `malloc` alocă `size` octeți și returnează un pointer la memoria alocată. Conținutul memoriei nu este șters.

Funcția `free` eliberează spațiul de memorie indicat de `ptr`, care trebuie să fi fost returnat de un apel anterior `malloc`, `calloc` sau `realloc`. În caz contrar, sau dacă a existat deja un apel anterior `free(ptr)`, comportamentul programului este imprevizibil.

Funcția `realloc` modifică mărimea blocului de memorie indicat de `ptr` la `size` octeți. Conținutul rămîne neschimbat la mărimea minimă dintre mărimea veche și cea nouă; noul spațiu de

memorie care este eventual alocat este neinițializat. Dacă `ptr` este `NULL` apelul este echivalent cu `malloc(size)`; dacă `size` este egal cu zero apelul este echivalent cu `free(ptr)`. Cu excepția cazului cînd `ptr` este `NULL`, acesta trebuie să fi fost returnat de un apel precedent `malloc`, `calloc` sau `realloc`.

Valori returnate

Pentru `calloc` și `malloc` valoarea returnată este un pointer la memoria alocată, aliniată în mod corespunzător pentru orice tip de variabile, sau `NULL` dacă nu există suficientă memorie continuă.

Funcția `free` nu returnează nimic.

Funcția `realloc` returnează un pointer la noua zonă de memorie alocată, aliniată în mod corespunzător pentru orice tip de variabile. Valoarea acestuia poate fi diferită de `ptr`, poate fi `NULL` dacă nu există suficientă memorie continuă sau dacă valoarea `size` este egală cu 0. Dacă `realloc` eșuează, blocul original rămîne neatins – nu este nici eliberat nici mutat.

11.2. Sortare și căutare

Nume

`qsort` - sortează un masiv

`bsearch` - căutare binară într-un masiv sortat

Declarație

```
#include <stdlib.h>
void qsort(void *base, unsigned nel,
           unsigned size, int (*comp)
           (const void *, const void *));
void *bsearch(const void *key, const void
              *base, unsigned nel, unsigned size, int
              (*comp)(const void *, const void *));
```

Descriere

Funcția `qsort` sortează un masiv de `nel` elemente, fiecare de mărime `size`. Argumentul `base` indică spre începutul masivului.

Elementele masivului sînt sortate în ordine crescătoare în concordanță cu funcția de comparare referită de `comp`, apelată cu două argumente care indică spre obiectele ce se compară. Funcția de comparare trebuie să returneze un întreg mai mic decît, egal cu, sau mai mare decît zero dacă primul argument este considerat a fi mai mic decît, egal cu, respectiv mai mare decît al doilea. Dacă cele două elemente comparate sînt egale, ordinea în masivul sortat este nedefinită.

Funcția `bsearch` caută într-un masiv de `nel` elemente, fiecare de mărime `size`, un membru care coincide cu obiectul indicat de `key`. Argumentul `base` indică spre începutul masivului.

Conținutul masivului trebuie să fie sortat crescător în concordanță cu funcția de comparare referită de `comp`, apelată cu două argumente care indică spre obiectele ce se compară. Funcția de comparare se definește ca în cazul `qsort`. Primul argument este adresa cheii, al doilea este adresa unui element din masiv.

Valoare returnată

Funcția `bsearch` returnează un pointer la un membru al masivului care coincide cu obiectul indicat de `key`, sau `NULL` dacă nu se găsește nici un membru. Dacă există mai multe elemente care coincid cu `key`, poate fi returnat oricare element cu această proprietate.

11.3. Rutine de clasificare

Nume

`isalnum`, `isalpha`, `iscntrl`, `isdigit`,
`isgraph`, `islower`, `isprint`, `ispunct`, `isspace`,
`isupper`, `isxdigit` - rutine de clasificare
`tolower` - conversie în literă mică
`toupper` - conversie în literă mare

Declarație

```
#include <ctype.h>
int isalnum(int c);           int isalpha(int c);
```

<code>int isascii(int c);</code>	<code>int isprint(int c);</code>
<code>int iscntrl(int c);</code>	<code>int ispunct(int c);</code>
<code>int isdigit(int c);</code>	<code>int isspace(int c);</code>
<code>int isgraph(int c);</code>	<code>int isupper(int c);</code>
<code>int islower(int c);</code>	<code>int isxdigit(int c);</code>
<code>int tolower(int c);</code>	<code>int toupper(int c);</code>

Descriere

Primele 12 funcții verifică dacă `c`, care trebuie să fie o valoare de tip `unsigned char` sau `EOF`, se află în una din clasele de caractere enumerate mai sus.

`isalnum`

Verifică dacă `c` este alfanumeric (literă sau cifră).

`isalpha`

Verifică dacă `c` este alfabetic (literă mare sau mică).

`isascii`

Verifică dacă `c` este o valoare pe 7 biți din setul de caractere ASCII.

`iscntrl`

Verifică dacă `c` este un caracter de control.

`isdigit`

Verifică dacă `c` este o cifră (între 0 și 9).

`isgraph`

Verifică dacă `c` este un caracter afișabil cu excepția spațiului.

`islower`

Verifică dacă `c` este o literă mică.

`isprint`

Verifică dacă `c` este un caracter afișabil inclusiv spațiu.

`ispunct`

Verifică dacă `c` este un caracter diferit de spațiu și non-alfanumeric.

`isspace`

Verifică dacă `c` este un spațiu alb.

`isupper`

Verifică dacă `c` este o literă mare.

`isxdigit`

Verifică dacă `c` este o cifră hexazecimală din setul:

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 a b c d e f A B C D E F

`tolower`

Convertește caracterul `c`, dacă este o literă, la litera mică corespunzătoare.

`toupper`

Convertește caracterul `c`, dacă este o literă, la litera mare corespunzătoare.

Valoare returnată

Valoarea returnată de funcțiile *is...* este nenulă dacă caracterul `c` se află în clasa testată, și zero în caz contrar.

Valoarea returnată de funcțiile *to...* este litera convertită dacă caracterul `c` este o literă, și nedefinită în caz contrar.

11.4. Operații cu blocuri de memorie

Pentru majoritatea funcțiilor din această categorie compilatorul expandează codul acestora folosind instrucțiuni pe șiruri de caractere. Aceste funcții sînt declarate în `<string.h>`

Nume

`memcpy` - copiază o zonă de memorie

Declarație

```
void *memcpy(void *dest, const void *src,  
             unsigned n);  
void *memmove(void *dest, const void *src,  
              unsigned n);
```

Descriere

Funcția `memcpy` copiază `n` octeți din zona de memorie `src` în zona de memorie `dest`. Zonele de memorie nu trebuie să se suprapună. Dacă există acest risc se utilizează `memmove`.

Valoare returnată

Funcțiile returnează un pointer la `dest`.

Nume

`memcmp` - compară două zone de memorie

Declarație

```
int memcmp(const void *s1, const void *s2,  
           unsigned n);
```

Descriere

Funcția `memcmp` compară primii `n` octeți ai zonelor de memorie `s1` și `s2`.

Valoare returnată

Returnează un întreg mai mic decât, egal cu, sau mai mare decât zero dacă `s1` este mai mic decât, coincide, respectiv este mai mare decât `s2`.

Nume

`memset` - umple o zonă de memorie cu o constantă pe un octet

Declarație

```
void *memset(void *s, int c, unsigned n);
```

Descriere

Funcția `memset` umple primii `n` octeți ai zonei de memorie indicată de `s` cu constanta `c` pe un octet.

Valoare returnată

Funcția returnează un pointer la zona de memorie `s`.

Nume

`memchr` - caută în memorie un caracter

Declarație

```
void *memchr(const void *s, int c, unsigned n);
```

Descriere

Funcția `memchr` caută caracterul `c` în primii `n` octeți de memorie indicați de `s`. Căutarea se oprește la primul octet care are valoarea `c` (interpretată ca `unsigned char`).

Valoare returnată

Funcția returnează un pointer la octetul găsit sau `NULL` dacă valoarea nu există în zona de memorie.

11.5. Operații cu șiruri de caractere

Pentru majoritatea funcțiilor din această categorie compilatorul expandează codul acestora folosind instrucțiuni pe șiruri de caractere. Aceste funcții sînt declarate în `<string.h>`

Nume

`strlen` - calculează lungimea unui șir

Declarație

```
unsigned strlen(const char *s);
```

Descriere

Funcția `strlen` calculează lungimea șirului `s`, fără a include caracterul terminator `null`.

Valoare returnată

Funcția returnează numărul de caractere din `s`.

Nume

`strcpy`, `strncpy` - copiază un șir de caractere

Declarație

```
char *strcpy(char *dest, const char *src);
```



```
char *strncpy(char *dest, const char *src,  
              unsigned n);
```

Descriere

Funcția `strcpy` copiază șirul indicat de `src` (inclusiv caracterul terminator null) în zona indicată de `dest`. Șirurile nu trebuie să se suprapună, și în plus zona `dest` trebuie să fie suficient de mare pentru a primi copia.

Funcția `strncpy` este similară, cu excepția faptului că nu se copiază mai mult de `n` octeți din `src`. Astfel, dacă caracterul terminator null nu se află în primii `n` octeți din `src`, rezultatul nu va fi terminat cu null. În cazul în care lungimea lui `src` este mai mică decât `n`, restul octeților din `dest` primesc valoarea null.

Valoare returnată

Funcțiile returnează un pointer la șirul `dest`.

Nume

`strdup` - duplică un șir

Declarație

```
char *strdup(const char *s);
```

Descriere

Funcția `strdup` returnează un pointer la un nou șir care este un duplicat al șirului `s`. Memoria pentru noul șir se obține cu `malloc`, și poate fi eliberată cu `free`.

Valoare returnată

Funcția returnează un pointer la șirul duplicat, sau NULL dacă nu există memorie suficientă disponibilă.

Nume

`strcat`, `strncat` - concatenează două șiruri

Declarație

```
char *strcat(char *dest, const char *src);  
char *strncat(char *dest, const char *src,  
              unsigned n);
```

Descriere

Funcția `strcat` adaugă șirul `src` la șirul `dest` suprascriind caracterul null de la sfârșitul lui `dest`, și la sfârșit adaugă un caracter terminator null. Șirurile nu trebuie să se suprapună, și în plus șirul `dest` trebuie să aibă suficient spațiu pentru a păstra rezultatul.

Funcția `strncat` este similară, cu excepția faptului că numai primele `n` caractere din `src` se adaugă la `dest`.

Valoare returnată

Funcțiile returnează un pointer la șirul rezultat `dest`.

Nume

`strcmp` - compară două șiruri de caractere

Declarație

```
int strcmp(const char *s1, const char *s2);
```

Descriere

Funcția `strcmp` compară cele două șiruri `s1` și `s2`.

Valoare returnată

Funcția returnează un întreg mai mic decât, egal cu, sau mai mare decât zero dacă `s1` este mai mic decât, coincide, respectiv este mai mare decât `s2`.

Nume

`strchr`, `strrchr` - localizează un caracter

Declarație

```
char *strchr(const char *s, int c);  
char *strrchr(const char *s, int c);
```

Descriere

Funcția `strchr` returnează un pointer la prima apariție a caracterului `c` în șirul `s`.

Funcția `strrchr` returnează un pointer la ultima apariție a caracterului `c` în șirul `s`.

Valoare returnată

Funcțiile returnează un pointer la caracterul găsit sau NULL dacă valoarea nu a fost găsită.

Nume

`strstr` - localizează un subșir

Declarație

```
char *strstr(const char *sir, const char *subs);
```

Descriere

Funcția `strstr` găsește prima apariție a subșirului `subs` în șirul `sir`. Caracterul terminator null nu este luat în considerare.

Valoare returnată

Funcția returnează un pointer la începutul subșirului, sau NULL dacă subșirul nu este găsit.

Nume

`strspn`, `strcspn` - caută un set de caractere într-un șir

Declarație

```
unsigned strspn(const char *s, const char *acc);  
unsigned strcspn(const char *s, const char *rej);
```

Descriere

Funcția `strspn` determină lungimea segmentului inițial din `s` format în întregime numai cu caractere din `acc`.

Funcția `strcspn` determină lungimea segmentului inițial din `s` format în întregime numai cu caractere care nu se găsesc în `rej`.

Valori returnate

Funcția `strspn` returnează poziția primului caracter din `s` care nu se află în `acc`.

Funcția `strcspn` returnează poziția primului caracter din `s` care se află în `rej`.

11.6. Biblioteca matematică

1) Funcțiile din prima categorie sînt declarate în `<stdlib.h>`

Nume

`rand`, `srand` - generarea numerelor pseudo-aleatoare

Declarație

```
int rand(void);  
void srand(unsigned int seed);
```

Descriere

Funcția `rand` returnează un întreg pseudo-aleator între 0 și `RAND_MAX` (pentru majoritatea mediilor de programare C această constantă este egală cu valoarea maximă cu semn reprezentabilă pe un cuvînt al sistemului de calcul).

Funcția `srand` inițializează generatorul cu valoarea `seed` pentru o nouă secvență de valori întregi pseudo-aleatoare care vor fi returnate de `rand`. Aceste secvențe se repetă dacă `srand` se apelează cu aceeași valoare `seed`.

Se obișnuiește ca generatorul să fie inițializat cu o valoare dată de ceasul sistemului de calcul, ca în exemplul de mai jos:

```
#include <time.h>  
srand(time(NULL));
```

Valoare returnată

Funcția `rand` returnează o valoare între 0 și `RAND_MAX`.

Observație

În lucrarea *Numerical Recipes in C: The Art of Scientific Computing* - William H Press, Brian P Flannery, Saul A Teukolsky, William T Vetterling / New York: Cambridge University Press, 1990 (1st ed, p 207), se face următorul comentariu:

„Dacă doriți să generați o valoare aleatoare întreagă între 1 și 10, se recomandă să folosiți secvența

```
j=1+(int) (10.0*rand() / (RAND_MAX+1.0));
```

și nu o secvență de tipul

```
j=1+(int) (1000000.0*rand())%10;
```

care folosește biții de rang inferior.”

Tot în fișierul `<stdlib.h>` sînt descrise și următoarele funcții:

<code>int abs(int i);</code>	valoare absolută
<code>long labs(long i);</code>	valoare absolută
<code>int atoi(char *s);</code>	conversie din ASCII în întreg
<code>long atol(char *s);</code>	conversie din ASCII în întreg lung
<code>double atof(char *s);</code>	conversie din ASCII în dublă precizie

Următoarele funcții de conversie necesită o discuție detaliată:

<code>double strtod(char *str, char **end);</code>	conversie din ASCII în dublă precizie
<code>long strtol(char *str, char **end, int base);</code>	conversie din ASCII în întreg lung
<code>unsigned long strtoul(char *str, char **end, int base);</code>	conversie din ASCII în întreg lung fără semn

Șirul de caractere `str` este convertit în reprezentare binară, ca și în cazul funcțiilor `atoi`, `atol`, `atof`. Pentru conversii de tip întreg se precizează și baza de numerație folosită, care poate fi între 2 și 36. Pentru baze mai mari decît zece se folosesc litere mici sau mari. În plus, dacă parametrul `end` indică o adresă validă (nu este null), la ieșire primește adresa primului caracter invalid din `str`, care nu respectă regulile de scriere a unei valori numerice de tipul așteptat.

2) Funcțiile din a doua categorie sînt declarate în `<math.h>`

<code>double fabs(double x);</code>	valoare absolută
<code>double floor(double x);</code>	parte întreagă inferioară
<code>double ceil(double x);</code>	parte întreagă superioară
<code>double sqrt(double x);</code>	$\sqrt{x}$
<code>double sin(double x);</code>	$\sin(x)$
<code>double cos(double x);</code>	$\cos(x)$
<code>double tan(double x);</code>	$\operatorname{tg}(x)$
<code>double asin(double x);</code>	$\arcsin(x)$
<code>double acos(double x);</code>	$\arccos(x)$
<code>double atan(double x);</code>	$\operatorname{arctg}(x)$ în $[-\pi/2, \pi/2]$
<code>double atan2(double y, double x);</code>	$\operatorname{arctg}(y/x)$ în $[-\pi, \pi]$

```

double exp(double x);     $e^x$ 
double log(double x);     $\ln(x)$ 
double pow(double x, double y);     $x^y$ 
double sinh(double x);    $\sinh(x)$ 
double cosh(double x);    $\cosh(x)$ 
double tanh(double x);    $\tanh(x)$ 
double ldexp(double x, int e);     $x \cdot 2^e$ 
double fmod(double x, double y);   $x \text{ modulo } y$ 

```

Funcția `fmod` returnează o valoare f definită astfel: $x = a \cdot y + f$ a este o valoare întreagă (dată de x/y) și $0 \leq |f| < y$; f are semnul lui x .

Următoarele două funcții returnează două valori: una este valoarea returnată de funcție (de tip `double`), și cealaltă returnată prin intermediul unui argument de tip pointer la `int` respectiv `double`.

```
double frexp(double x, int *e);
```

Funcția `frexp` desparte valoarea x în două părți: o parte fracționară normalizată ($f \in [0.5, 1)$) și un exponent e . Dacă x este 0 atunci $f=0$ și $e=0$. Valoarea returnată este f .

```
double modf(double x, double *n);
```

Funcția `modf` desparte valoarea x în două părți: o parte fracționară subunitară f și o parte întreagă n . Valorile f și n au același semn ca și x . Valoarea returnată este f .

11.7. Funcții pentru timp și dată calendaristică

Funcțiile din această categorie, împreună cu tipurile și structurile de date folosite, sînt declarate în `<time.h>`

Funcția `time`

Data și ora calendaristică se reprezintă în format compact printr-o valoare de tip `time_t`. Majoritatea mediilor de programare definesc

acest tip ca un sinonim pentru `unsigned long`. Această valoare se obține prin apelul funcției `time`.

```
time_t time(time_t *tims);
```

Funcția returnează data și ora curentă în coordonate universale (UTC), care reprezintă numărul de secunde de la începutul erei Unix (1 ianuarie 1970, ora 0:00:00).

Valoarea returnată este memorată la adresa indicată de argumentul `tims`, dacă acesta nu este `NULL`. Dacă argumentul `tims` este `NULL`, trebuie să memorăm valoarea returnată.

Structura `tm` (dată calendaristică defalcată)

Funcția `localtime`

O valoare de tip `time_t` poate fi defalcată pe componente și memorată într-o structură:

```
struct tm {
    int tm_sec;      /* secunde, între 0 și 59 */
    int tm_min;      /* minute, între 0 și 59 */
    int tm_hour;     /* ore, între 0 și 23 */
    int tm_mday;     /* ziua din lună, între 1 și 31 */
    int tm_mon;      /* luna, între 0 și 11 */
    int tm_year;     /* anul curent minus 1900 */
    int tm_wday;     /* ziua din săptămână, duminica: 0 */
    int tm_yday;     /* ziua din an, între 0 și 365 */
    int tm_isdst;    /* opțiunea daylight saving time */
};
```

Observație. Alegerea numelui `tm` pentru această structură a fost cît se poate de neinspirată. Programatorii trebuie să fie deosebit de atenți ca, atunci cînd folosesc funcții din această categorie, să nu folosească în nici un caz numele `tm` pentru definiții proprii.

Funcția `localtime` efectuează această defalcare. Această funcție returnează adresa unei zone unde se află data calendaristică

defalcată. Informațiile din această zonă trebuie salvate în cazul în care se efectuează prelucrări ulterioare. Un apel ulterior al funcției `localtime` le va suprascrie, zona fiind alocată static în interiorul acesteia.

```
struct tm *localtime(const time_t *tims);
```

Funcția `mktime`

```
time_t mktime(struct tm *dat);
```

Această funcție efectuează conversia inversă, de la o structură defalcată la o valoare compactă. Este suficient să completăm valorile `tm_year`, `tm_mon`, `tm_mday`, `tm_hour`, `tm_min`, `tm_sec`. Dacă o valoare se află în afara limitelor permise, acestea sînt automat normalizate. De exemplu, ora 25:00:00 este echivalată cu ora 1:00:00 a zilei următoare. Funcția corectează (dacă e nevoie) toate valorile structurii. Dacă data calendaristică nu poate fi reprezentată ca o valoare de tip `time_t`, funcția returnează valoarea `(time_t)(-1)`.

Funcțiile `ctime` și `asctime`

```
char *ctime(const time_t *tims);  
char *asctime(const struct tm *dat);
```

Aceste funcții convertesc data calendaristică în reprezentare ASCII. Aceste funcții returnează adresa unui șir de forma:

```
"Sun Jun 05 10:00:00 2005"
```

Informațiile din această zonă trebuie salvate în cazul în care se efectuează prelucrări ulterioare. Un apel ulterior al funcției le va suprascrie, zona fiind alocată static în interiorul acesteia.

Funcția `clock`

```
clock_t clock(void);
```

Funcția `clock` returnează o aproximare a timpului pe care procesorul l-a folosit pentru program pînă la momentul apelului. Tipul `clock_t` este definit de majoritatea mediilor de programare

ca un sinonim pentru `unsigned long`. Numărul de secunde de la lansarea programului se obține astfel:

```
(double)clock() /CLOCKS_PER_SECOND
```

Constanta `CLOCKS_PER_SECOND` este specifică mediului de programare folosit. De exemplu, biblioteca GNU C Compiler pentru sistemul de operare Linux definește valoarea 1000000. O consecință a acestui fapt este că pe un sistem de calcul pe 32 de biți funcția `clock` va returna aceeași valoare la aproximativ fiecare 72 de minute.

Observație. Standardul C nu impune ca această cronometrare să înceapă de la zero la lansarea programului. De aceea, pentru a garanta un maxim de portabilitate, cronometrarea se face astfel:

```
main() {  
    double stm;  
    stm = clock();  
    ...  
    printf("Time:%.3lf\n", (clock()-stm) /  
                                   CLOCKS_PER_SECOND);  
}
```

Unele sisteme de operare, de exemplu Linux, permit cronometrarea exactă a timpului de rulare a unui program (evident, cu limitarea la 72 de minute), incluzînd aici și timpul ocupat de sistemul de operare pentru efectuarea unor operații cerute de program. Nu este cronometrat timpul cît procesorul este ocupat cu rularea altui program.

11.7. Executarea unei comenzi sistem

Funcția `system`, declarată în `<stdlib.h>`, oferă posibilitatea de a executa o comandă sub controlul programului.

Nume

`system` – execută o comandă a interpretorului de comenzi

Declarație

```
system(char *com);
```

Descriere

Funcția `system` execută comanda `com` prin lansarea interpretorului de comenzi cu acest parametru.

Se recomandă folosirea cu atenție a acestei funcții sub unele sisteme de operare (de exemplu Linux), dacă interpretorul de comenzi permite precizarea mai multor comenzi într-o singură linie.

11.8. Programe demonstrative

1) Programul prezentat în continuare generează un șir de n valori întregi aleatoare în intervalul $[0, M-1]$ pe care le depune în masivul X (alocat dinamic), și apoi le sortează crescător. În continuare se generează k valori întregi aleatoare pe care le caută în masivul X . Pentru fiecare căutare cu succes se afișează pe terminal valoarea căutată și poziția în masiv.

Valorile n , k și M se iau în această ordine din linia de comandă.

```
#include <stdlib.h>
#include <stdio.h>
#include <time.h>
int cmp(const void *A, const void *B) {
    return *(int *)A-*(int *)B;
}
int main(int ac, int **av) {
    int *X, *p, M, n, k, i, v;
    if (ac!=4) {
        fputs("Trei argumente!\n", stderr);
        return 1;
    }
    n=atoi(av[1]); k=atoi(av[2]);
    M=atoi(av[3]);
    X=(int *)malloc(n*sizeof(int));
    if (!X) return 1;
    srand(time(NULL));
    for (i=0; i<n; i++)
        X[i]=rand()%M;
    qsort(X, n, sizeof(int), cmp);
    for (i=0; i<k; i++) {
```

```

v=rand()%M;
p=(int *)bsearch(&v,X,n,sizeof(int),cmp);
if (p)
    printf("Val: %d    Pos: %d\n",v,p-X);
}
free(X);
return 0;
}

```

2) Să reluăm al treilea exemplu din capitolul precedent. Se citește un fișier text care conține pe fiecare linie un nume (șir de caractere fără spațiu) și trei valori reale (note). Pentru fiecare linie se calculează media aritmetică a celor trei valori și se determină dacă elementul este admis (fiecare notă este minimum 5) sau respins (cel puțin o notă este sub 5). În final se afișează liniile în ordinea următoare: mai întâi elementele admise în ordinea descrescătoare a mediei, și apoi elementele respinse în ordine alfabetică după nume. Se afișează doar numele, situația (A/R) și media.

În acest exemplu punem în evidență o modalitate comodă de selectare a membrilor unei structuri cu ajutorul macrourilor. Macroul `Mbr` selectează din zona referită de pointerul `P` membrul `f`. Deoarece pointerul `P` (care poate fi argumentul `A` sau `B` al funcției `comp`) referă o zonă de tip `void`, este necesar mai întâi un `cast` pentru a preciza tipul concret al acesteia. Membrul `f` poate fi: `nm`, `ar`, `md`, definiți în cadrul structurii de tip `StEl`.

Deoarece nu știm de la început câte linii are fișierul de intrare, sîntem nevoiți să folosim următoarea strategie. La început alocăm pentru masivul `El` o zonă care să memoreze `NA` elemente. Pe măsură ce această zonă se completează, la un moment dat numărul de linii citite coincide cu `NA`. În acest moment se alocă o zonă nouă care să poată memora un număr mai mare de elemente. Desigur, de fiecare dată se va actualiza mărimea spațiului alocat.

```

#include <stdlib.h>
#include <string.h>
#include <stdio.h>
#define NA 32
typedef struct {

```

```

    char nm[11], ar;
    float na, nb, nc, md;
} StEl;
#define Mbr(P,f) ((StEl *)P)->f
int comp(const void *A, const void *B) {
    float w;
    int d;
    if (d=Mbr(A,ar)-Mbr(B,ar))
        return d;
    if (Mbr(A,ar)=='A') {
        w=Mbr(B,md)-Mbr(A,md);
        if (w>0) return 1;
        if (w<0) return -1;
    }
    return strcmp(Mbr(A,nm),Mbr(B,nm));
}
int main(int ac, char **av) {
    int na,ne,i;
    StEl *El;
    FILE *fi;
    if (ac!=2) {
        fputs("Un argument!\n",stderr);
        return 1;
    }
    fi=fopen(av[1],"rt");
    if (!fi) {
        perror("Eroare la deschidere");
        return 1;
    }
    na=NA; ne=0;
    El=(StEl *)malloc(na*sizeof(StEl));
    while (fscanf(fi,"%s %f %f %f",El[ne].nm,
        &El[ne].na,&El[ne].nb, &El[ne].nc)
        !=EOF) {
        if ((El[ne].na>=5) && (El[ne].nb>=5) &&
            (El[ne].nc>=5)) El[ne].ar='A';
        else El[ne].ar='R';
        El[ne].md=(El[ne].na+El[ne].nb+El[ne].nc)/3.0;
        ne++;
        if (ne==na) {

```

```

        na+=NA;
        El=(StEl *) realloc (El,na*sizeof (StEl));
    }
}
fclose (fi);
qsort (El,ne,sizeof (StEl),comp);
for (i=0; i<ne; i++)
    printf ("%12s %c%6.2lf\n",El[i].nm,
            El[i].ar,El[i].md);
free (El);
return 0;
}

```

3) Se citește dintr-un fișier text o valoare naturală n . Următoarele linii conțin n cuvinte, fiecare cuvânt avînd același număr de litere (cel mult 10). Să se afișeze cuvintele din fișier ordonate alfabetic.

Pentru a memora lista de cuvinte folosim următoarea strategie. În loc să alocăm pentru fiecare cuvînt (șir de caractere) citit o zonă nouă de memorie, alocăm de la început o zonă în care să putem memora toate cuvintele din listă. Această zonă va avea mărimea de $(l+1) * n$ octeți, unde l este lungimea fiecărui cuvînt (numărul de litere). De ce $(l+1)$: trebuie să memorăm și caracterul terminator null.

Avantaje: memoria este utilizată mai eficient dacă se alocă de la început o zonă contiguă de dimensiune mai mare, și se reduce foarte mult fragmentarea memoriei.

```

#include <stdlib.h>
#include <string.h>
#include <stdio.h>
int comp(const void *A, const void *B) {
    return strcmp((char *)A, (char *)B);
}
int main(int ac, char **av) {
    char *C,s[11];
    int n,l,i;
    FILE *fi;
    if (ac!=2) {
        fputs("Un argument!\n",stderr);
        return 1;
    }
}

```

```

    }
    fi=fopen(av[1],"rt");
    if (!fi) {
        perror("Eroare la deschidere");
        return 1;
    }
    fscanf(fi,"%d %s",n,s);
    l=strlen(s);
    C=(char *)malloc((l+1)*n);
    strcpy(C,s);
    for (i=1; i<n; i++)
        fscanf(fi,"%s",C+(l+1)*i);
    fclose(fi);
    qsort(C,n,l+1,comp);
    for (i=0; i<n; i++)
        printf("%s\n",C+(l+1)*i);
    free(C);
    return 0;
}

```

Bibliografie (inclusiv manuale electronice)

Pentru o descriere detaliată a limbajului C recomandăm:

Brian W Kernigham, Dennis M Ritchie - *The C Programming Language*
Prentice-Hall Software Series, 1988
<http://freebooks.by.ru/CandCpp.html>

Herbert Schildt - *Manual C complet*
Editura Teora, 1998

Brian Brown - *C Programming*
<http://www.xploiter.com/mirrors/cprogram/cstart.htm>

Steve Summit - *Introductory C Programming Class Notes*
<http://www.eskimo.com/~scs/cclass/cclass.html>

Steve Summit - *Intermediate C Programming Class Notes*
<http://www.eskimo.com/~scs/cclass/cclass.html>

Cuprins

1. Generalități asupra limbajului C	4
1.1. Introducere	4
1.2. Reprezentarea valorilor numerice	5
1.3. Primele programe	6
2. Unitățile lexicale ale limbajului C	14
2.1. Identificatori; cuvinte cheie	14
2.2. Constante	15
2.3. Șiruri	17
2.4. Operatori	18
2.5. Separatori	18
3. Variabile	20
3.1. Clase de memorie	21
3.2. Tipuri fundamentale	23
3.3. Obiecte și valori-stînga	26
3.4. Conversii de tip	27
3.5. Masive	30
3.6. Inițializări	30
3.7. Calificatorul <code>const</code>	32
4. Operatori și expresii	33
4.1. Expresii primare	33
4.2. Operatori unari	35
4.3. Operatori aritmetici	37
4.4. Operatori de comparare	38
4.5. Operatori logici pe biți	39
4.6. Operatori pentru expresii logice	41
4.7. Operatorul condițional	42
4.8. Operatori de atribuire	43
4.9. Operatorul virgulă	44
4.10. Precedența și ordinea de evaluare	44
5. Instrucțiuni	46
5.1. Instrucțiunea <i>expresie</i>	46
5.2. Instrucțiunea compusă sau blocul	46
5.3. Instrucțiunea <code>if</code>	47
5.4. Instrucțiunile <code>while</code> și <code>do</code>	49

5.5. Instrucțiunea <code>for</code>	49
5.6. Instrucțiunea <code>switch</code>	51
5.7. Instrucțiunile <code>break</code> și <code>continue</code>	53
5.8. Instrucțiunea <code>return</code>	55
5.9. Instrucțiunea <code>void</code>	55
6. Funcții	57
6.1. Definiția funcțiilor	57
6.2. Apelul funcțiilor; funcții recursive	59
6.3. Revenirea din funcții	61
6.4. Argumentele funcției și transmiterea parametrilor	62
6.5. Exemple de funcții și programe	63
7. Dezvoltarea programelor mari	67
7.1. Înlocuirea simbolurilor, substituții macro	67
7.2. Includerea fișierelor	68
7.3. Compilarea condiționată	70
7.4. Exemple	70
8. Pointeri și masive	76
8.1. Pointeri și adrese	76
8.2. Pointeri și argumente de funcții	78
8.3. Pointeri și masive	79
8.4. Aritmetica de adrese	81
8.5. Pointeri la caracter și funcții	83
8.6. Masive multidimensionale	84
8.7. Masive de pointeri și pointeri la pointeri	87
8.8. Inițializarea masivelor și masivelor de pointeri	91
8.9. Masive de pointeri și masive multidimensionale	94
8.10. Argumentele unei linii de comandă	98
8.11. Pointeri la funcții	102
9. Structuri și reuniuni	106
9.1. Elemente de bază	106
9.2. <code>typedef</code>	109
9.3. Masive de structuri	111
9.4. Pointeri la structuri	115
9.5. Structuri auto-referite	117
9.6. Arbori binari de căutare	123
9.7. Cîmpuri	127
9.8. Reuniuni	129

10. Intrări / ieșiri	133
10.1. Intrări și ieșiri standard; fișiere	133
10.2. Accesul la fișiere; deschidere și închidere.	135
10.3. Citire și scriere fără format	138
10.4. Citire cu format	140
10.5. Scriere cu format	143
10.6. Tratarea erorilor.	148
10.7. Operații cu directoare	150
10.8. Programe demonstrative	152
11. Alte rutine din biblioteca standard	156
11.1. Alocarea dinamică a memoriei	156
11.2. Sortare și căutare	157
11.3. Rutine de clasificare	158
11.4. Operații cu blocuri de memorie.	160
11.5. Operații cu șiruri de caractere	162
11.6. Biblioteca matematică.	166
11.7. Funcții pentru timp și dată calendaristică	168
11.8. Executarea unei comenzi sistem	171
11.9. Programe demonstrative	172
Bibliografie	177